

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta životního prostředí

Katedra aplikované geoinformatiky a územního plánování

Vnímání kulturních hodnot krajiny v okolí Kunžaku

**Perception of cultural landscape values in Kunžak
area**

Diplomová práce

Vedoucí práce: Ing. Eva Klápšťová

Diplomant: Bc. Štěpánka Plassová

2015

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra aplikované geoinformatiky a územního plánování

Fakulta životního prostředí

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Štěpánka Plassová

Aplikovaná ekologie

Název práce

Vnímání kulturních hodnot krajiny v okolí Kunžaku

Název anglicky

Perception of cultural landscape values in Kunžak area

Cíle práce

1. Provést dotazníkové šetření mezi místními obyvateli na téma vnímání kulturních hodnot krajiny
2. Provést vyhodnocení dotazníkového šetření
3. Na základě výsledků získaných z dotazníkového šetření formulovat závěry

Metodika

1. Literární rešerše na téma vztah obyvatel ke krajině
2. Charakteristika řešeného území
3. Standardizované dotazníkové šetření
4. Vyhodnocení dotazníkového šetření
5. Formulace závěrů

Doporučený rozsah práce

cca 60 stran

Klíčová slova

hodnoty krajiny, vztah obyvatel ke krajině

Doporučené zdroje informací

- BROWN GREGORY, RAYMON CHRISTOPHER, 2007: The relationship between place attachment and landscape values: Toward mapping place attachment. *Applied Geography* 27, 89-111.
- JORGENSEN BRADLEY S., STEDMAN RICHARD C., 2006: A comparative analysis of predictors of sense of place dimensions: Attachment to, dependence on, and identification with lake properties. *Journal of Environmental Management*. 79 (2006) 316-327.
- RESEARCH BOX, LAND USE CONSULTANTS, RICK MINTER, 2009: Capturing the Cultural Services and Experiential Qualities of Landscape [online]. Cheltenham: Natural England [cit. 1. 9. 2010].
Dostupné z: < <http://landscapecharacter.org.uk/resources/reports/experiencing-landscape>>.
- SCANELL LEILA, GIFFORD ROBERT, 2010a: Defining place attachment: A tripartite organizing Framework. *Journal of Environmental Psychology* 30 (2010) 1-10.
- STEPHESON JANET, 2008: The cultural values model: An integrated approach to values in landscapes. *Landscape and Urban Planning*, 84, 127-139

Předběžný termín obhajoby

2015/01 (leden)

Vedoucí práce

Ing. Eva Klápšťová

Elektronicky schváleno dne 22. 1. 2014

Ing. Petra Šimová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 22. 1. 2014

prof. Ing. Petr Sklenička, CSc.

Děkan

V Praze dne 27. 03. 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma Vnímání kulturních hodnot krajiny v okolí Divišova vypracovala samostatně pod vedením Ing. Evy Klápšťové a že jsem uvedla všechny literární prameny a publikace, ze kterých jsem čerpala.

V Praze dne 21. 4. 2015

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala především paní Ing. Evě Klápšťové za odborné vedení diplomové práce a cenné rady při konzultacích. Dále bych ráda poděkovala Ing. Danielu Frankemu, Ph.D. za poskytnutí dat mapové části. Dále mé díky patří Mgr. Evě Krafkové za podnětné informace o obci Kunžak a v neposlední řadě všem občanům Dkunžaku, kteří se dotazníkového šetření k této diplomové práci zúčastnili.

ABSTRAKT

V předkládané diplomové práci je řešeno téma vnímání kulturních hodnot krajiny a vztah obyvatel ke krajině v okolí obce Kunžak. Teoretická část práce řeší danou problematiku na obecné úrovni a to v souvislosti s publikacemi jiných autorů. Dále se věnuje charakteristice řešeného území k pochopení místních podmínek a možných souvislostí. Praktická část je věnována výzkumu, který byl proveden dotazníkovým šetřením mezi obyvateli obce Kunžak. Porovnává a vyhodnocuje vztahy mezi sociodemografickými ukazateli a údaji o vztahu obyvatel k prostředí, ve kterém žijí. Pojednává o místu jako obci, krajině a dotazníkovým šetřením identifikovaných lokalit. Jednotlivé vztahy a místa představují ve výsledku kulturní hodnoty místní krajiny. Nejvíce otázek bylo zaměřeno na četnost návštěv krajiny, ovšem tento vztah se ukázal zanedbatelný oproti závislosti počtu let, které lidé v obci prožili. Většina označených míst, která jsou spojena s důležitými pocity a vjemy, byla spíše přírodního charakteru. Méně se projevil kulturní a historický charakter míst. Lidé v krajině vyhledávají převážně odpočinek, prochází se a věnují se volnočasovým aktivitám. I když v celkovém pohledu prokazují místní obyvatelé větší závislost sociálního charakteru, tedy na lidech, předcích, rodině a přátelích mají ke krajině silné citové pouto, spojené s pocitem domova. Ve výsledku mají kladný vztah ke krajině.

Klíčová slova:

- Krajina
- Vnímání krajiny
- Hodnoty krajiny
- Vztah člověka ke krajině

ABSTRACT

This thesis topic is dealing with perceptions of cultural landscape values and the relationship of the landscape around the village Kunžak. The theoretical part solves the issue at a general level and in connection with the publications of other authors. It also discusses the characteristics of the area to the understanding of local conditions and possible connections. The practical part is devoted to questionnaire compares and evaluates the relationship between sociodemographic indicators and data on the relation of the population to the environment in which they live. It discusses the place as a community, landscape and the questionnaire identified sites. Individual relationships and sites are a result of cultural values of the local landscape. Most of the questions focused on the frequency of visits to the country, but this relationship has proved negligible compared to the number of years of habitation that people have lived in the village. Most tagged sites that are associated with important feelings and sensations, was more natural. Less reflected cultural and historical character of the place. People in the countryside mainly seek relaxation, walking and pursue leisure activities. Although overall showing locals greater dependence and social character, for example the people, ancestors, family and friends have a strong emotional bond to the landscape, coupled with a sense of home. As a result, they have a positive relationship with the landscape.

Keywords

- Landscape
- Landscape values
- Perception of landscape
- The relationship of people to the landscape

OBSAH

1. ÚVOD	9
2. CÍLE	10
3. LITERÁRNÍ REŠERŠE	11
3.1 KRAJINA	11
3.2 VÝVOJ KRAJINY A ZMĚNY V KRAJINĚ	14
3.3 PAMĚŤ KRAJINY	17
3.4 VNÍMÁNÍ KRAJINY	19
3.5 VZTAH ČLOVĚKA KE KRAJINĚ	22
3.6 MÍSTO	24
3.7 GENIUS LOCI	28
3.8 HODNOCENÍ KRAJINY	29
3.9 HODNOTY KRAJINY	30
3.10 OCHRANA HODNOT	36
4. CHARAKTERISTIKA OBCE KUNŽAK	38
4.1 ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ SÍDLA A KRAJINY	38
4.2 GEOMORFOLOGICKÉ PODMÍNKY	40
4.3 GEOLOGICKÉ PODMÍNKY	41
4.4 HYDROLOGICKÉ PODMÍNKY	42
4.5 PEDOLOGICKÉ PODMÍNKY	43
4.6 KLIMATICKÉ PODMÍNKY	44
4.7 BIOGEOGRAFICKÉ PODMÍNKY, OCHRANA PŘÍRODY	45
4.8 KRAJINA	46
4.9 SÍDLA	49
5. METODIKA	52
5.1 ŘEŠENÉ ÚZEMÍ	52
5.2 RESPONDENTI	52
5.3 PODOBA DOTAZNÍKU	53
5.4 SBĚR DOTAZNÍKŮ	53
5.5 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉ ČÁSTI	54
5.6 VYHODNOCENÍ MAPOVÉ ČÁSTI	57
6. VÝSLEDKY	59
6.1 VYHODNOCENÍ SOCIODEMOGRAFICKÝCH ÚDAJŮ	59
6.2 VYHODNOCENÍ VZTAHU K OBCI	65
6.3 VYHODNOCENÍ VZTAHU KE KRAJINĚ	69
6.4 VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ MAPOVÉ ČÁSTI	77
6.5 CELKOVÉ VYHODNOCENÍ HYPOTÉZNÍHO ŠETŘENÍ	84
6.6 MAPOVÉ VÝSTUPY	84
7. DISKUSE	91
8. ZÁVĚR	93
9. ZDROJE LITERATURY	95
10. PŘÍLOHY	105

1. ÚVOD

Společnost, její kultura a celkový způsob života se odnepaměti promítá v přírodě jako prostředí a předurčuje charakter bezprostředního i vzdáleného okolí. Vytváří se hodnotné kulturní krajinné prvky různé povahy (přírodní, historické, citové ...).

Předkládaná diplomová práce pojednává o vnímání kulturních hodnot krajiny v okolí obce Kunžak. Samotná obec leží v Jihočeském kraji, ale v tváři zdejší krajiny se projevuje i charakter blízkého kraje Vysočina a kraje Jihomoravského. Právě rozdílnost a zastoupení těchto rysů i ostatních krajinných prvků v okolí Kunžaku, vytváří v místní krajině jedinečnou atmosféru. I z tohoto důvodu a pro osobní vazbu k vybrané lokalitě, byla obec vybrána pro zpracování této práce. Podobný výzkum v šetřeném území obce Kunžak a okolí nebyl dle dostupných informací dosud prováděn.

Nedílnou součástí práce jsou vlastní obyvatelé obce, mezi kterými bylo provedeno standardizované dotazníkové šetření. Textová část práce se zabývá komplexním zhodnocením krajiny v rovině obecné i územně-místní, krajinou v procesu vnímání, vztahem, vazbami dotazovaných obyvatel ke krajině ve svém okolí a vnímanými hodnotami. Praktická část práce je věnována výzkumu v území na základě již zmíněného standardizovaného dotazníkového šetření na vnímání okolní krajiny.

2. CÍLE

Hlavním cílem předkládané diplomové práce je provést dotazníkové šetření mezi obyvateli obce Kunžak na téma Vnímání kulturních hodnot krajiny a zjistit tak vztah místních obyvatel ke krajině, ve které žijí, pohybují se, a kde nachází mnoho hodnot. Ve smyslu předkládané práce to znamená, dotazovat se obyvatel na již vypracované otázky, které jsou vztaženy na osobní údaje respondentů i na jejich vztah ke krajině.

Přípravou a podkladem pro zpracování je vypracování charakteristiky předpokládaného řešeného území obce Kunžak a literární rešerše, která shrnuje informace o tématu krajiny. Ta rovněž přispěla ke stanovení hypotéz (příloha č.), kde jsou dány do souvislosti jednotlivé výsledky dotazníkového šetření textové i mapové části. Na základě veškerých získaných výsledků je kladeno též za cíl formulovat závěry práce.

3. LITERÁRNÍ REŠERŠE

3.1 KRAJINA

„Ale prve, než se přiblížíme lidem, je třeba ohlédnout se po krajině, jež všude souvisí s povahou a duševními vlastnostmi člověka, který v ní našel trvalý příbytek pro sebe i pro potomstvo.“... „jakmile jsi ji srdcem pojal, srdce od ní neodloučíš...“ (Holeček, 1973).

Krajina je velmi složitý systém. Jako zvláštní případ Svobodová (2011) uvádí krajinu kulturní, která je odrazem způsobu života lidí v ní žijících. Neexistuje úhel pohledu na krajinu, který by ji dokázal plně vysvětlit, není proto k dispozici ani jednotná koncepce jejího zkoumání (Svobodová, 2011). Obecně vzato, specifický přístup při snaze postihnout její podstatu, charakteristiku, význam předloží krajinný ekolog, geograf, ekonom, urbanista, architekt, archeolog, historik, filosof (př.; Hogenová, 2012; Kohák, 2002), sociolog či psycholog (viz. např. Černoušek, 1986) apod. Sklenička (2003) tak hovoří o definicích krajiny v různých pojetích: Právní, Geomorfologické, Geografické, Ekologické, Architektonické, Historické, Demografické, Umělecké, Emocionální, Ekonomické, Filosofické.

Skaloš (2007) uspořádává definice krajiny podle následujících souborů:

- krajina jako přírodní systém a prostor
- krajina jako životní prostor člověka
- krajina jako prostor hospodářský
- krajina jako polyfunkční systém a prostor

V urbanismu a územním plánování je krajina pojímána jako území specifické svou geografickou polohou, strukturou přírodních a civilizačních složek (UUR). Toto pojetí odpovídá do určité míry definici krajiny dle zákona č. 114/1992 Sb. Za krajinu je zde považována: „část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačních prvků“.

Krajina v pojetí britské školy krajinných archeologů je souborem průsvitných map, které jsou položeny jedna přes druhou. Každá z map má své charakteristické časové rozpětí s vlastní pamětí. Současná krajina je tak definována jako „Mozaika různě starých krajin v různém čase, kde můžeme nalézt ohniska a sítě vztahů“ (Cílek, 2002).

Z pohledu krajinných ekologů, je krajina systémem přírodních a člověkem podmíněných elementů, jejichž vztahy mohou být harmonické, či nevyvážené (Lipský, 1999). Schopností krajiny je tyto vztahy a změny vyrovnávat a zachovávat své přirozené vlastnosti a funkce (zák. č. 17/1992 Sb. a zák. č. 114/1992 Sb.). Tato dynamika a jednotná struktura je podle Havrlant, Buzek (1985) a Demek (1985)

základní podmínkou jejího vzhledu a charakteru v kontextu s funkcemi a specifickým vývojem.

Pohled na krajinu se liší nejen z hlediska vědních oborů, ale dokonce i různé společnosti a místní kultury pohlíží na krajinu různě.

Forman, Godron (1993) definují krajinu jako „*Heterogenní část zemského povrchu skládající se ze souboru vzájemně se ovlivňujících ekosystémů, který se v dané části povrchu v podobných formách opakuje*“. Tato definice podle Vorel (2004 a 2006) nikterak nezdůrazňuje specifiku kulturní krajiny, kde se nejedná jenom o „civilizační prvky“, ale též o civilizační struktury a systémy, prostupující krajinu a nesoucí významy kulturní a duchovní. Taková krajina se pak projevuje navenek obrazem, který vyjadřuje kvality přírodní, kulturně-historické i estetické.

Evropská úmluva o krajině definuje především z pohledu člověka a společnosti. Společnost vnímá jako hlavního spotřebitele a tvůrce současné krajiny. Pojetí krajiny podle Evropské úmluvy o krajině: „*krajina znamená část území, tak jak je vnímána obyvatelstvem, jejíž charakter je výsledkem činnosti a vzájemného působení přírodních a/nebo lidských faktorů*“ (Rada Evropy, 2014).

Krajinní ekologové rozdělují krajinu na přírodní a kulturní. Prakticky stejné dělení respektive se stejným významem uvádí Juřina (2012) pod pojmy archeologická a nearcheologická krajina. „Krajina archeologická je všude kolem nás a může být potencionálním předmětem archeologického zkoumání. Krajina nearcheologická je jen tam, kde člověk nikdy nezasáhl – prakticky tak neexistuje“. V propojení oborů krajinné ekologie a archeologie lze odhalit funkce krajiny, její dějiny a paměť (Bárta a kol., 2007). Pojetí krajiny ve spojení s archeologií nabízí i Gojda (2000). Spojuje slova „archeologie“ a „krajina“, s cílem poznání historie krajiny kulturní. Krajina je v jeho definici „*Jedinou archeologickou lokalitou, místem, do něhož se po tisíciletí nesmazatelně ukládali a vrstvili stopy lidské činnosti, studnice nepřehledného množství informací*“.

Významným dílem, které pojednává o krajině naší země je kolektivní práce autorů Krajiny v České republice (2007). Je v podstatě vědeckým souhrnem i zde uvedených poznatků o krajině jako prostředí, které nás obklopuje. Úvodem je toto téma pojato z pohledu terminologického, krajina jako slovo, s pasážemi věnovanými především původu slova. Dále pak krajina jako „*prvotní posměšné označení zapadlé Země na okraji*.“ Ve výtvarném pojetí je krajina chápána jako posvátná, romantická.

Schama (2007) pohlíží na krajinnou scenerii jako na prostředí vystavěné z „*vrstev paměti*“ a z „*vrstev kamene*“. Uvádí, že naše vnímání vytváří ze surové hmoty krajinu. Krajina se tak stává „*Textem, do něhož generace vpisují své opakující se představy*.“ Klvač (2009) uvádí, že přestože sám Schama (2007) považuje přírodu a lidské vnímání za neoddělitelné, přisuzuje větší důležitost kulturním jevům před přírodními.

Podrobný rozbor faktorů vytvářejících krajinu jako životní prostředí člověka můžeme najít např. v Sklenička (2003), Kopp (2004). Podle zmíněných faktorů lze krajinu i vymežit, i když se jedná o velmi subjektivní záležitost.

Příkladem tohoto subjektivního přístupu vymezení krajiny může být popis podle Cílek, Ložek a kol. (2011). Krajina je podle autorů vytyčena jako „*Výsek souše, který má nějaký střed, určitou hranici či okraj a uvnitř té hranice leží pole nějakých víceméně jednotlivých vlastností.*“

Vymezení krajiny můžeme pojmut i v kontextu s prostředím města. Urbanistický a architektonický pohled do této tematiky vnáší Lynch (2004) svým dílem *Obraz města*. Schématem města z 60. let, kde Lynch (2004) vymežil 4 hlavní části (1. středy, uzlové body, ohniska; 2. rozhraní, hranice; 3. koridory, 4. plochy, plošky) se zabýval i Cílek (2002). Podle jeho názoru lze prostředí města ztotožnit s prostředím krajiny. V krajině zase rozeznáme biocentra a biokoridory. Hranice existují na několika úrovních (např. oddělují geomorfologické celky nebo říční nivu od okolních svahů).

Filosofické pojetí vnímání krajiny nabízí Hogenová (2012): „*Krajina je vždy tím, co je nám vlastní. Kde jsme doma.*“, „*Krajina je tvář země a má stejnou hodnotu jako levisovská tvář, náležející člověku. Je oltářem, který prozrazuje absolutní hodnotu, neredukovatelnou na prostředek.*“

Z hlediska estetiky, tedy respektive environmentální estetiky jak uvádí ve svém příspěvku Stibral (2012) je vhodné i samotný pojem „krajina“ nahradit pojmem „prostředí“. Oponuje Sádlovu (1991) definování krajiny jako „*všechno, co kolem sebe vidím, když vylezu na rozhlednu*“, s tím, že se jedná o vnímání přírody zvenku, jako by to byl objekt, či umělecké dílo. Avšak pro Stibrala (2005) je estetický zážitek s přírodou záležitostí vnitřní.

Swanwick (2009) ve svém článku vymezuje krajinu z pohledu vztahu mezi společnostmi, půdou, kterou obhospodařují, na které žijí, a okolní krajinou. Jeho přístup ke krajině vychází z definic autorů jako je např. Jackson (1986), Hunter (1985) a zmiňuje i definici dle Rady Evropy (2000). Podle Jacksona (1986) může krajina ve staroanglickém smyslu znamenat držbu půdy, systém venkovských lokalit. Ideální krajina se podle jeho názoru sestává ze tří složek: vesnice, orná půda, pastviny. Krajinou je nicméně i z kulturního hlediska, když se člověk rozhlédne po své zemi.

Stephenson (2008) ve snaze o postihnutí nejlepšího významu krajiny pro svůj článek, zmiňuje pojetí krajiny podle několika autorů různých vědních disciplín. Na základě těchto výkladů krajiny, jejich vlastností, složek apod. popisuje možné modely hodnot kulturní krajiny a možnosti samotného hodnocení krajiny. Zmiňuje např. Daniels (1989), který cítí krajinu jako „*hluboký pocit minulosti*“. Sádlo (1991) pohlíží na krajinu jako na prostředí domova. Hlavní důraz klade na vnímání krajiny

jako místa, které je naše, které známe a kam se promítá náš život a život člověka vůbec.

Vědecká definice krajiny by mohla tedy znít: „*Krajina je dlouhodobě stabilizovaný, relativně jednotný soubor přírodních a antropogenních charakteristik vázaný na určitý reliéf a mající nějaký společný historický základ. Krajina je však víc. Je reálným základem našich životů, po generace dotýkaný a proměňovaný kus země, který pro obyvatele byl vždy předmětem zvláštní péče, úcty a obdivu*“ (Cílek, Ložek a kol., 2011).

3.2 VÝVOJ KRAJINY A ZMĚNY V KRAJINĚ

Pojem krajina je neoddelitelný od vztahu člověka a přírody. Ten lze sledovat v několika etapách. Etapy se mohou lišit potřebami autora, tématem, kterému se věnuje, a to v mnoha rovinách pohledu (např. z hlediska geologického času, z hlediska činnosti člověka nebo z hlediska historie) (Cílek a Ložek, 2011; Gojda, 2000; Bárta a kol., 2007; Matoušek, 2010). Krajina je objekt dynamický (Havrlant a Buzek, 1985; Lipský, 1999). Současná a celková dynamika krajiny jsou výsledkem historických událostí (Svoboda, 1971). Změny v krajině jsou vyvolány přírodním i socioekonomickým působením. Jedná se vždy o vztah oboustranný. To znamená, že jednotlivé impulsy ovlivňují dále prostředí i lidskou společnost (Svobodová, 2011 ex Stalmachová, 1996). Krajinotvorné procesy mohou být endogenního (zemětřesení, sopečná činnost) nebo exogenního původu (eroze vodní, větrná, zvětvávání, půdotvorná, svahové procesy, fluviální procesy), biotické a abiotické (Havrlant a Buzek, 1985). Vývoj krajiny prochází dle přírodovědců tzv. krajinou sukcesí. Vedle přírodních pochodů se projevují četné disturbance. Mírné disturbance v krajině považuje Forman a Godron (1993) za změny, které zvyšují její heterogenitu a tím i její hodnotu. Vývoj krajiny je podle americké krajinné ekologie, jíž představuje právě Forman a Godron, „*Výsledkem specifických dlouhodobých geomorfologických pochodů, forem osidlování krajiny jednotlivými organismy a místních krátkodobých disturbancí jednotlivých ekosystémů*“ (Gojda, 2000). Změny v krajině je důležité vnímat v kontextu současného a minulého vývoje společnosti, se stavebním vývojem, rozvojem řemesel, průmyslu a způsobu hospodaření (Lokoč, 2010).

Největším uchovatelem vývojových hodnot je dle Cílek, Ložek a kol. (2011) geologický záznam. Většina autorů začíná svůj výklad vývoje krajiny od mladší doby kamenné (paleolit), geologicky řazené do období čtvrtohor. Toto období je označováno „*epochou zrodu lidstva*“ (Rozkošný a Trnka, 1992).

Ve vývoji krajiny můžeme v procesu osidlování postupem času pozorovat šíření sídelních struktur z oblastí nížin do méně příznivých oblastí s méně příznivějšími podmínkami k životu. Tyto přírodní podmínky nemuseli být vždy překážkou osidlování nýbrž záměrem např. z pohledu ochrany sídla (Bárta a kol., 2007).

Následující popis vývoje krajiny je založen na dělení do jednotlivých etap dle Lokoč (2010). Vzhledem k tomu, že se tématem zabývá mnoho autorů (UUR; Löw a Míchal, 2003; Svobodová, 2011; Trnka, 2007), není tento popis jejich rozsáhlým rozbohem. Je jen pozastavením nad jednotlivými etapami a zachycuje nejdůležitější body ve vývoji krajiny a sídelní struktury.

Neolitická revoluce (mladší doba kamenná (5300-4300 př.n.l.)

Hlavní roli zde hraje příchod prvních rolníků. Začíná přetváření krajiny ku prospěchu člověka (Cílek, Ložek a kol., 2011, Svobodová, 2011, Trnka, 2007). Zvyšuje se podíl kulturní krajiny především vlivem kolonizace. Probíhá tzv. žárové hospodářství (Lokoč, 2010). Vznikají nové krajinné prvky (pole, pastviny, sídla) na území původně vypálených nebo odlesněných porostů (Trnka, 2007).

Ve vhodné krajině vznikají stálá sídla, rodové vsi (plužiny). K nim neodmyslitelně patří další nový krajinný prvek „cestní síť“ (UUR.). Krajina v oblasti sídel je tvořena listnatými lesy a mozaikou ploch polí, lad rozlišných věkových stádií (Lokoč, 2011).

Středověká kolonizace (vrcholný středověk 2. Polovina 12. – 14. Století)

Původní pralesní krajina je protkána sítí sídelních ploch (šlechtická léna, klášterní fundace, obranné zemské hrady či osady na dálkových obchodních cestách). Tato síť byla základem velké kolonizace. V tomto období se ztrojnásobil počet obyvatel a přírodní krajina ustoupila krajině kulturní (UUR).

Nový způsob hospodaření, trojpolní systém, rozdělil plužiny na 3 přibližně stejné části za používání techniky. Orná půda se stala hospodářským předpokladem existence osady a ve vztahu člověka k domovu důležitým prostorovým a duchovním pojítkem. V 13. století se začalo rozvíjet i vodní hospodářství, i když velké stavby patří až do konce 14. století.

Někteří autoři (Löw a Míchal, 2003; UUR) zařazují následně **období renesance (1500-1620)**, kterým do krajiny vstoupili nové hospodářské stavby. Byly budovány např. pivovary, vodní mlýny, pily, ovčiny (velký vzrůst pastevectví), krčmy, myslivny, hutě, sklárny, hamry na zpracování rud a valchy na zpracování vlny. Do krajiny vnikly letohrádky. Z původních bažinných a mokřadních oblastí vznikla území pro výstavbu nových rybníků a rybníčních soustav. Největší rozmach vodohospodářských staveb byl zaznamenán do konce 16. století. Dalším fenoménem této doby byla bezesporu těžba (UUR). Těžba a zpracování rud mělo však za následek rozsáhlou likvidaci lesních porostů. Kvůli plavení dřeva docházelo i k regulaci a napřimování toků (Svobodová, 2011).

Barokní mozaika (1650-1780)

Barokní krajina, která se u nás formovala v 17. a 18. století je vyjádřena především osovou souměrností. Baroko vyniká upravenou krajinou.

Po 30leté válce dochází vlivem celkového hospodářského úpadku k zániku některých sídel. V těchto místech se tak vysídlená kulturní krajina stává opět divokou přírodou. Půda je obhospodařována panskými velkostatkami, které spojili původní menší polnosti (UUR.; Lokoč, 2010).

V krajině vzniká vlivem nových technologií orby nový prvek – mez. Objevují se účelově vysazované rychle rostoucí stromy, stromy sloužící jako větrolamy, ale i soliterní stromy opředené pověstmi nebo spojeny s nějakými událostmi. Lokoč (2010) uvádí, že nejpestřejší částí krajiny byly pastviny v měřítku i uspořádání parkových úprav.

Krajina byla idylicky i účelově dotvářena stavbami jako např. myslivny, mlýny, ovčírny apod. Zámecké budovy doplnily velkolepé zahrady a parky. Hlavní dominantou obcí byl kostel. Baroko vytváří i prostor pro duchovní a spirituální obraz. V krajině se objevily drobné sakrální stavby: kříže, boží muka, kapličky, sochy svatých a svaté obrázky. Vznikají poutní místa (Lokoč, 2010).

Krajinářské úpravy, estetika a kompozice baroka vytváří dodnes významné kulturní, duchovní a estetické hodnoty (UUR).

Průmyslová revoluce a počátek 20. století

V tomto období člověk plně vnikl do krajiny a změnil její ráz. Krajina, o které do této doby bylo možné hovořit jako o krajině přírodě blízké byla zcela potlačena nástupem industrializace. Za specifický symbol označuje Lokoč (2010) kouřící komíny.

Nový způsob střídavého hospodaření a stájový chov dobytka způsobil, že orná půda převládla nad podílem pastvin (Lokoč, 2010). Ve 20. Století se dále rozvinula technika a s ní i chemická ochrana rostlin (Löw a Míchal, 2003).

Ve 20. století došlo k významné změně příměstské krajiny. Společnost se přesunula do oblastí na předměstí, kde vznikaly vilové čtvrtě a nové podniky. Stále přetrvával trend vazeb sídla a jeho zázemí na hlavní dopravní cesty (UUR). Lokoč (2010) hovoří o velkém pokroku v podobě železnice, která vnesla do krajiny nové prvky: násypy a zářezy, tunely a viadukty. Průmyslová revoluce však pro životní prostředí v krajině znamenala snížení biologické rozmanitosti a odvodňování bažin a mokřin (UUR). Výraznou proměnu části naší krajiny způsobil odsun německého obyvatelstva po druhé světové válce. Na rozsáhlých územích krajina ztratila svůj kulturní charakter.

Socialistická krajina (1948-1989)

„Krajina se stala všech a nikoho.“ Krajinu poznamenaly politická rozhodnutí a dosavadní vývoj a centrální plánování. Krajina je plná stop po velkoplošných

záběrech půdy pro průmyslovou a těžební činnost, a jak píše Lokoč (2010), stává se „monotónní“. Některá místa např. po těžbě kamene a šterkopísku se však stala významným biotopem.

Velké změny nastaly v jižní a západním pohraničí. V zakázané zóně zanikli všechny objekty a s nimi i celá sídelní struktura. Krajina v tomto pásmu se tak přibližuje přírodnímu charakteru a je ušetřena zásahů plánovaného hospodářství. Dodnes můžeme v této krajině pozorovat osamocené krajinné prvky, jako jsou zbytky zdí, ovocných stromů, terasových zahrad, studen a propadlých sklepů (Lokoč, 2010).

Zásahy kolektivního hospodářství změnily během pár desítek let krajinu k nepoznání. Můžeme jich najít spousty. Zde jsou uvedeny jen některé dle Lokoč (2010): louky ponechané ladem zarůstají lesem, dochází k napřimování vodních toků, používání chemické ochrany rostlin, rozvoj automobilismu, opuštění tradičních způsobů hospodaření, zánik venkovských plužin, jejichž paměť sahala až ke středověku. Výsledkem je podle Lokoč (2010) snížení estetických i historických hodnot krajiny.

Činnost člověka krajinu až do 19. století a někde až do 50. let 20. století spíše obohacovala, než ničila. Důležitým mezníkem jsou podle Cílka (2002) napoleonské války, po kterých došlo k růstu počtu obyvatel a zemědělsko-průmyslové revoluci. Ve vývoji krajiny můžeme postupně spatřovat i její ztrátu. Snažíme se ji řešit ochrannými prostředky různých programů péče o krajinu (Cílek, 2002). S udržitelným životem krajiny úzce souvisí i její paměť, které se věnuje následující kapitola v rozboru literatury.

3.3 PAMĚŤ KRAJINY

Paměť je definována Slovníkem spisovné češtiny jako „*Způsobilost uchovávat vjemy a vybavovat si je*“ (in Cílek, Lokoč a kol., 2011).

Kučera (2009) začíná svůj článek citátem W. Maitlanda: „*Krajina je kouzelný palimpsest, zápisník historie, v němž se napsaná slova překrývají, ale přesto mohou být rozluštna*“. Tímto tvrzením ukazuje základní charakteristiku obsahu pojmu paměť. Citát v jeho překladu říká, že krajina má svůj vývoj, svou historii, a že tuto minulost můžeme v krajině číst a poznávat. Krajina v jeho podání je jakýmsi prostředníkem mezi tím, co bylo, a tím, co je nyní okolo nás (Kučera, 2009). Schama (2007) to považuje za impuls k hledání, ale spíše než znovu vysvětlovat to, co jsme ztratili, se snaží zkoumat to, co ještě můžeme nalézt. Jeho kniha „*Krajina a paměť*“ odhaluje především bohatost, starobylost a tradice české krajiny. Kučera (2009) zmiňuje důležitý faktor paměti krajiny. Především paměť krajiny není ovlivněna přirozeným vývojem ale i pamětí člověka, respektive zapomněním. Jak řekl Sádlo (1991): „Existuje-li paměť, existuje i její ztráta“. Ani dodnes se nedochovaly

všechny paměti a záleží též na lidském vnímání, které ovlivňuje člověka v jeho výběru dle důležitosti (Kučera, 2009).

Stejně jako samotná krajina i její paměť může být přírodního či kulturního charakteru. V takovém případě Cílek, Ložek a kol. (2011) považují za přírodní: paměť reliéfu, klimatu, substrátu a půdy a zejména síť vodních ploch a toků. Paměť kulturního charakteru lze najít např. v památkách jejich zapojení do života současné společnosti. Gojda (2000) se k paměti krajiny vyjadřuje s ohledem na krajinně-archeologické souvislosti a nachází hlavní vysvětlení paměti v literatuře Beneš J. a Brůna (). Tito autoři rozlišují jako předchozí autoři dvě úrovně paměti krajiny. Do první řadí veškeré komponenty jak přirozeného, tak antropogenního původu, které se podílí na utváření krajinné podoby od pravěku až dodnes (reliéf, akumulované půdní vrstvy, podpovrchové vrstvy archeologických dokladů lidských aktivit, ekofakty). Druhou rovinou je homeostáze krajiny. Tento stav označuje situaci, kdy je krajina udržována autoregulačními ekologickými procesy, a je chápána jako dynamický systém s vlastní strukturou. Má svou hlubinnou podstatu a smysl a její paměť nám může pomoci seznámit se s jejími specifickými složkami a odhalit vztahy mezi nimi. Stejným směrem se ubírají i myšlenky jiného autora. Sádlo (1991) uvádí taktéž, že nositelem paměti v krajině je struktura a paměť opět zprostředkuje vznik nových struktur. Krajinu přirovnává ke kybernetickému systému, který má zcela určitý specifický způsob sebeřízení. Paměť považuje za schopnost regenerovat dřívější stav.

Kučera (2009) pozoruje krajinu jako komplexní obraz, ve kterém nejsou důležité samotné prvky ale především jejich význam a vztahy, které jsou vytvářeny pamětí prostředí a pamětí lidí ji obývajících. Paměti prostředí jsou na lidské paměti nezávislé. Jedná se na jedné straně např. o památky či významné stavby (hrady, zámky), na straně druhé o přirozené tvary zemského povrchu (kopce, nížiny, údolí). (Lokoč, 2010) dodává, že takovými objekty minulosti však mohou být i naše domy, samotné či v zástavbě.

Velký význam v paměti krajiny hraje libost/nelibost, vliv událostí které se k dané krajině váží (Kučera, 2009). Podle Lynche (2004) je to právě krajina, která nás propojuje s historií a vědomím identity. *„Pojmenované a všem známé prostředí zásobuje svými podněty a symboly kolektivní paměť“* (Lynch, 2004).

Významným uchovatelem paměti krajiny jsou umělecká díla. Reprezentují vzpomínky, ale i představy. Lidé také někdy celé krajiny záměrně upravují. Obohacují je o další prvky tak, aby získaly nový, jim bližší a upřednostňovaný význam. Z takového důvodu vznikala v krajině řada staveb a jejich souborů – jednotlivých pomníků, církevních staveb, zámků a k nim přilehlých parků. Příběhy minulosti krajiny se vážou taktéž k prostorům bývalých bojišť, na staré stezky, aleje, kameny. Jsou jimi i místní materiály a hudba (Kučera, 2009; Cílek, Lokoč a kol., 2011).

3.4 VNÍMÁNÍ KRAJINY

Termín krajina je sám o sobě novověkým typem vnímání prostředí. Stibral (2012) uvádí, že se tento pojem nevyskytoval ani v antice ani ve středověku. Dodává, že právě přírodní vědy nám dešifrují zákonitosti a děje našeho prostředí. Podílí se tak zásadně na vjemu přírody a krajiny a zalíbení v ní.

Prostředí vnímá člověk komplexně, protože ho vnímá všemi smysly. Člověk vnímá pohyb v prostoru a stává se tak součástí okolí (Černoušek, 1986).

Maier a kol. (2012) definovali vnímání jako „*Proces, kdy skrze naše smysly vnímáme okolní prostředí a interpretaci těchto vjemů se snažíme vše pochopit.*“ Toto pochopení dává podle autorů vnímanému objektu význam a hodnotu.

Krajina je pro člověka životním prostředím. Její vnímání závisí rovněž na vlastním pozorovateli a jeho osobním pohledu a zájmu. Člověk dokáže vnímat vše, co vidí, slyší, vůně, pachy a subjektivně i harmonii nebo naopak disharmonii prostoru (Svobodová, 2011). Při vnímání krajiny hraje dle Svobodové (2011) velkou roli fyzická skutečnost, představy a vzpomínky a jejich zpětné promítnutí do krajiny.

Pro kapitolu Vnímání krajiny je využitelný druhý citát použitý v článku Kučery (2009). Autorem citátu je D. Lowenthal: „*Krajina je základním dědictvím každého z nás. Je všezahrnující a nevyhnutelná. Přitom pro každého z nás znamená něco jiného.*“ Stejně jako Svobodová (2011) i Kučera (2009) nás tímto citátem upozorňuje na to, že krajina je spíše cítěný nežli striktně definovaný pojem.

Löw a Michal (2003) tvrdí, že „*Lidské vnímání krajiny je ovlivňováno nejen vědomými psychickými procesy, ale také fylogeneticky danými myšlenkovými pochody.*“ V této souvislosti používá Jung (1997) pojem „*kolektivní nevědomí*“. Tento pojem označuje „*Geneticky podmíněnou zkušenost dřívějších generací zafixovanou v našem podvědomí*“.

Česká krajina vyjadřuje vždy nějaké sepětí přírody, člověka a historie. Kučera (2009) krajinu popisuje pomocí tří charakteristik:

- **Krajina jako pozorovaná scénérie** Za hlavní smysl pro vnímání krajiny považuje zrak. Umožňuje krajinu vnímat v rámci okolního prostředí. Dopňuje, že ji nestačí pouze vidět, ale musíme být zvyklí na ni jako na krajinu pohlížet. Celkový vjem vytváří soubor vnímaných prvků (jako jsou např. hory, sídla či jednotlivé stavby, cesty, pole a lesy) a vztahů mezi nimi (Kučera, 2009). Základem pro vnímání je rozmanitost jednotlivých prvků, které dodávají svébytné krajině její kouzlo, jejího ducha (Černoušek, 1986). Obraz krajiny je spleten z mnoha vláken (Cílek, Ložek a kol, 2011) Může být vnímán staticky (z určitých míst výhledů) či dynamicky (v pohybu) v různých podobách krajiných scén, panoramat, prostoru (Vorel, 1997).
- **Krajina jako území** – Pokud mluvíme o krajině jako vnímané scénérii, spojujeme si ji nejen s místem, ze kterého ji pozorujeme, ale také s určitým územím. Takový obraz je spojen s očekáváním, co uvidíme, když ji navštívíme (Kučera,

2009). Do krajiny je tím vnášen mytický, historický a společenský kontext (Cílek, Ložek a kol, 2011).

- **Krajina jako specifický celek** – Krajinu vnímáme jako specifický celek s určitou strukturou, který daným způsobem funguje, vyvíjí se a mění. Tento celek zahrnuje jak přírodu, tak lidi; jak minulost, tak přítomnost; jak určité fyzické znaky či objekty, tak společenské a kulturní hodnoty, které jim přiřazujeme (Kučera, 2009).

Vorel (1999) považuje za základ vnímání krajiny **prostorové uspořádání** vnímaných prvků (vyvýšeniny, hřbety, údolí, kotliny) a jejich **vzájemné vztahy** (ná vaznost, oddělenost, průhledy) a **konfigurací jednotlivých prvků krajiny** (bodové, liniové, plošné). Tyto charakteristiky krajiny pomáhají dle Cílek, Ložek a kol. (2011) vytvořit pocit bezpečí a upevnit vztah člověka k prostředí. Lynch (2004) spatřuje v tomto vztahu základ pro plánovací procesy a smysluplné využití životního prostoru.

Keulartz at. al (2004) in Maier (2012) rozeznává tři faktory, které ovlivňují způsob vnímání a hodnocení krajiny:

- **Poznávací/kognitivní** – Vnímání je ovlivněno znalostmi krajiny, zkušenostmi s ní a porozuměním významů, které nese. Můžeme ztotožnit s **place identity** ve vztahu vnímání místa.
- **Normativní** – Vnímání je ovlivněno postojem člověka, který zaujímá vůči krajině. Můžeme ztotožnit s **place dependence** ve vztahu vnímání místa.
- **Expresivním** - Vnímání je ovlivněno emocemi, jež člověk v danou chvíli prožívá. Můžeme ztotožnit s **place attachment** ve vztahu vnímání místa (Maier a kol., 2012).

V jedné ze studií o vnímání krajiny byl na základě teorie o formování vztahu k místu tzv. person-place-process systém zkoumán pocit ohrožení lesů a uvědomění si tohoto problému z pohledu příslušníků různých etnik. Autoři se domnívají, že se vnímání a vazba k prostředí lesů mění na základě historických událostí a náboženství přenášené z generace na generaci (Scanell, Gifford, 2010).

Původ slova vnímání (cit) nacházíme v řeckém slově *aisthēsis*, přeloženo jako estetika. Svobodová (2011) říká, že právě estetika je podstatnou součástí naší kulturní krajiny. Jejím předmětem je nejen estetické hodnocení běžných věcí a jevů, ale také vztahy lidí ke krajině, jejich okolí, obydlí apod.. Pojem estetika nás zavádí až do starověké filosofie a spojuje tak vnímání prostředí s významnými jmény jako je Homér, Sokrates, Platón a Aristoteles. Mezi další důležitá jména spojována s filosofií a estetikou patří i **A. G. Baumgarten**, **Immanuel Kant** a **Le Lalande**. Další autor, **Hegel**, dle Svobové (2011) vidí estetiku jako „filosofii umění“, čímž popírá existenci přírodní krásy. Naopak **Zimmermann** ve své definici zahrnuje přírodu i umění. Opět se tím dostáváme k pozitivní či negativní možnosti hodnocení, harmonii a disharmonii (Svobodová, 2011; Bárta, 2007).

Vyvážený estetický celek krajiny nemusí být vždy jen spjat s city a emocemi pozorovatele. Cílek, Ložek a kol. (2011) na příkladu Prokopského údolí uvádí důkaz a možný vztah mezi lidským dílem a přírodou. Estetika a její vnímání v krajině je závislá na lidech, obyvatelích a jejich životě. Černoušek (1986) zmiňuje v souvislosti s vnímáním a hodnocením životního prostředí geografa čínského původu Ji-Fu-Tuan (1974). Ten vytvořil pojem „*topofilie*“, definovaný jako „afektivní a estetická vazba mezi lidmi a jejich prostředím, projevující se v dlouhotrvajících postojích“. Hovoří o tom, že „*Pravé estetické vnímání je krátkodobé, ale s dlouhotrvajícím účinkem v našem vědomí*“.

Estetický vztah ke krajině má různé tendence. Stibral (2005) a Komárek (2008) se shodují, že krása nespočívá vždy v tom samém. Současná krajina přetvořená člověkem může působit idylickým malebným dojmem a naopak příroda beze stop lidského vlivu může působit cize, monotónně a pustě.

Naši předkové vnímali krajinu jako předmět úcty a neustálého zápasu. Vytvářeli si strategická místa i ohniska duchovního charakteru, která dnes vnímáme spíše nostalgicky, nevnímáme zde paměti míst (kláštery, kapličky, boží muka) (Cílek, Ložek a kol., 2011). V krajině nacházíme místa, která svou minulostí a pamětí získávají tragický rozměr. Ať už se jedná o krajinu bývalých Sudet nebo pustá místa bývalých průmyslových podniků. Největším záparem dnešní doby je však podle Cílek a Ložek (2011) vnímání současných industriálních a komerčních ploch doslova „bez ducha a charakteru“. Přesto autoři poukazují na to, že právě architektura a urbanismus jsou současným hlavním rysem vnímání krajiny.

Cílek (2012) se v duchu konference „Krajina jako duchovní dědictví“ věnuje krajině posvátné. Ta je vnímána jako specifický typ krajiny, nesoucí nadskutečný rozměr. Je spjata s duchovnem a nutí nás k přemýšlení. Autoři literárního díla *Krajina v České republice* (2007) ztotožňují tuto krajinu s krajinou mystickou.

Kohák (2002) se krajinou zabývá z pohledu etiky. Zmiňuje původní vnímání přírody jako prostoru pro život lidí, získávání přírodních zdrojů. Vše bylo podřízeno lidským potřebám a přáním. Až s možností ztráty těchto hodnot, vzniká prostor pro ekologickou etiku a pro pocity pokory a strachu z moci přírody.

Jinak bude vnímat vztah ke krajině městský člověk, který je závislý na přírodních zdrojích (vodě, uhlí...) a jinak řezbář, pekař, kteří přírodu s úctou zpracovávají (Kohák, 2002).

Způsob vnímání, interpretace a hodnocení krajiny záleží na subjektivním citění, na kultuře a času. Tím, že člověk krajinu vnímá, vytváří si k ní a sní jakýkoliv vztah. „*Smyslem vnímání krajin je možnost její ztráty, nikoliv znalosti krajiny*“ (Cílek, 2002).

3.5 VZTAH ČLOVĚKA KE KRAJINĚ

Svobodová (2011) spatřuje ve vztahu člověka a kulturní krajiny významnou spolupráci na mnoha úrovních. V tomto vztahu hraje podle jejího názoru hlavní roli zpětná vazba. Jak uvádí Sádlo (2005) „*Krajina je lidským artefaktem, člověk prostředí mění, ale zároveň prostředí navádí člověka k určitému životnímu stylu a nutí ho přijmout a vytvářet nové strategie.*“

Mnozí autoři a mezi nimi i Lokoč (2010) a Matoušek (2010) se shodují na faktu, že vznik a povaha tohoto vztahu jsou dány od počátku existencí člověka (Matoušek, 2010).

Z těchto počátků, z doby neolitické, pochází také jedna z hlavních funkcí krajiny ve vztahu k člověku. Jedná se o funkci produkční, spotřebitelskou (Kohout, 2012). Přejít od sběru k zemědělství posílil postavení člověka v krajině. Zabezpečilo mu to obživu, počet obyvatel vzrostl a vznikaly stále dokonalejší technologie. Struktura krajiny se radikálně mění. Zemědělství a prapůvodně i lesnictví tak můžeme podle Svobodové (2011) označit za významný antropogenní činitel kulturní krajiny. Lesy byly totiž prokáceny aby mohla vzniknout plocha pro samotné zemědělství a následně i trvalé osídlení. Tímto dochází podle Mezera a kol. (1979) k celkové změně skladby lesa. Ochuzení o jednotlivé druhy rostlin a živočichů považuje za velký zásah do krajiny. Gojda (2000) vidí v této fázi přechod od krajiny přirozené ke krajině kulturní.

Funkcí krajiny ve vztahu k člověku můžeme najít velký výčet. Hradecký, Buzek (2001) a Havrlant, Buzek (1985) uvádí, že tyto funkce se s rozvojem lidské společnosti mění svými prioritami. Opěrnými body mohou být přírodní podmínky, požadavky a možnosti využití. Co se týče požadavků, nároků lze pak dle Kohout (2012) hovořit o funkci **výrobní, obytné a rekreační**. Tyto funkce se však ve výsledku prolínají. Ucelený obraz krajiny vytvoří zemědělská výroba společně s vesnickým sídlem, stejně jako neoddelíme průmyslové plochy od městského způsobu bydlení. Kohout (2012) hovoří o rozmachu měst v neprospěch krajiny: „*Dnešní město krajinu pohlcuje a samotný pojem krajiny, která se prolíná s městem je nesrozumitelný a málo čitelný, jedná se o tzv. sídelní kaši.*“

Funkce můžeme rozdělit také na produkční a mimoprodukční z hlediska využití potenciálu. Sklenička (2003) tento postoj považuje za „*antropický až egocentrický*“ a uvádí funkce rozdělené dle jejich charakteru na:

- **přírodní** (klimatické, geologické, hydrologické a biologické, které jako celek vytváří podmínky pro existenci rostlin, živočichů i člověka)
- **společenskoekonomický a kulturní**
Společensko-ekonomickými funkcemi může dojít k potlačení přírodních funkcí a tím i životního prostředí. Hradecký, Buzek (2001) a Havrlant, Buzek (1985) zde rozlišují druhotné funkce:

hospodářské (zemědělství, lesní a vodní hospodářství, těžba, průmysl, energetika, doprava),

funkce sídelní (vztahy složek obytných, výrobních, rekreačních, výsledkem jsou různé typy krajiny jako venkovská, příměstská, městská aj.),

funkce rekreační, kulturní (ochrana přírody a historických cenností např. UNESCO, estetická funkce, psychologická funkce - "duch místa", folklór, ...).

Demek (1999), Kohout (2012) přidávají mezi společenské funkce, funkce přírodního zdroje (zdroj obživy, ochrany a příbytku). Tím, že krajina má určité funkce vytváří se na ní i závislost – place dependence.

Podle výše uvedeného můžeme říci, že existuje velká různorodost funkčního dělení ve vztahu člověka a krajiny. Většinou krajiny plní i více funkcí najednou. Tyto funkce se zároveň mohou měnit v hodnoty krajiny.

Podle Zákona o životním prostředí 114/1992 Sb. mohou vztahy vyplývat z již zmíněného funkčního využití a provozu v krajině. Dále tento právní předpis uvádí v souvislosti vytváření vztahů mezi lidskou společností a krajinou i jiné specifika: umělecké komponování, náboženská tematika v prostředí, symbolika krajiny, specifika sídelních a krajinných siluet apod. Jejich vymezení je však složité a vyžaduje podrobný výzkum v území. Vztahy v krajině jsou dle tohoto zákona předmětem krajinného rázu. Ten je jako takový rovněž významnou hodnotou krajiny.

Ke znění zákona se přidává i Sklenička (2003). Podle jeho názoru dle provedených a dostupných sociologických výzkumů, nás krajina ovlivňuje v širokém spektru působnosti: uměleckou tvorbou, literaturou, hudbou či výtvarnou tvorbou.

Úroveň emocionálního vztahu (vazba k místu – place attachment) ke krajině nabízí možnosti pohledu na vztahy z hlediska vnímání lidskými smysly, prožívání. V tomto pohledu podle Librová (1988) si člověk je vědom hranice svých nároků na přírodu a zároveň i limitů prostředí. Stibral (2012) připomíná slova environmentálních estetiků Carlsona A. a Lintottové S., kteří tvrdí, že „*Základními typy vztahu novověkého člověka k přírodě jsou jednak věda, umění, estetické vnímání a oceňování přírody.*“

Svobodová (2011) shledává vztah dnešního člověka ke krajině poznamenaný jeho vlastní zkušeností. Cílek (2002) tento vztah nazývá přímým kontaktem s půdou. Jedná se o vzájemné propojení, přetváření.

Hogenová (2012) v tomto smyslu mluví o dvojím vztahu, zpětných vazbách. Člověk je součástí krajiny a krajina součástí člověka, nejsme subjektem a krajina objektem. Naproti tomu Zemánek (2012) oponuje, že je právě typickým rysem západního myšlení úvaha, která předpokládá jasnou dělící hranici mezi člověkem (sebevědomým subjektem) a materiální přírodou (nevědomým objektem). Tento pohled přivádí k myšlence, že jsme od ostatního světa oddělení. Jak naspal i americký ekofilozof David Abram (2012), jedná se o postoj, kdy stojíme nad

skutečností, kterou můžeme kontrolovat a ovládat. Tato úvaha způsobuje na jedné straně velký společensko-technologický rozvoj, ale na straně druhé dostává člověka na hranici konzumního smýšlení o krajině, devastaci a velkoprostorovému pohlcování přírody a krajiny.

Stále však v člověku krajina probouzí dle Librové (1988) i pozitivní hlad. Člověk hledá prostor pro volný pohyb, odpočinek ve volné krajině. Vysvětluje to antropologicky podloženým „uklidňujícím účinkem pobytu a chůze v krajině pro nerovnou soustavu, příznivé působení zeleně pro zrak, na první pohled těžko pochopitelná záliba v jistých krajinných konfiguracích“. Spontánně hledáme místo, něčím specifické, místo bezpečné S těmito pocity se dostavuje i pocit pohody a pocit domova (Librová, 1988).

3.6 MÍSTO

Specifickým vztahem člověka ke krajině je vztah k místu. Nejsilnější pouta mohou být spjata s místy narození. Jako předpoklad k vytvoření místa vhodného k budování domova považuje Librová (1988) „konfiguraci terénu“. Matoušek (2009) rovněž zmiňuje, že není možné opomíjet přírodní a geografické podmínky území. Člověk intuitivně podle těchto charakteristik vyhledává místa, kde nachází pocit bezpečí.

Vztah člověka k domovu, resp. k místu, není jasně formulován. Teprve tehdy je-li ohrožen, člověk si ho začíná uvědomovat. Librová (1988) ukazuje, že zážitek domova v krajině je biologicky, fylogeneticky, psychologicky a sociálně podmíněn. Zabývá se místem, jako prostorem, kde se člověk narodil, kde žije a kde pracuje. Soužitím s určitým územím získáváme zkušenosti. Vorel () považuje pocit domova za naší součást, ať už existuje v našem vědomí, představách či vzpomínkách. Může být vyvolán i krajinnými prvky jako je kostelík, rybník, potok, les apod.

Lidé mají své krajiny a místa v krajině, která jsou pro ně důležitá, mají je rádi, a která je ovlivňují. Scanell a Gifford (2010) uvádí, že pro formování vztahu k místu jsou podstatné 3 věci tzv. **person-place-process system**:

- **Person** – otázkou je, kdo má k místu vztah (jednotlivec, skupina). Hovoří o vazbě k místu z hlediska individuálních či společensky rozlišných názorů.
- **Process** – jaký je samotný vztah a jeho povaha. Je psychologickým postupem, emocionálním spojením. Vysvětluje, jak celý proces vztahu ovlivňují naše emoce, znalost a chování.
- **Place** – jaký je charakter místa, ke kterému má člověk vztah. Jsou posuzovány prostorové úrovně, fyzické a sociální prvky i funkce místních vazeb. (Scanell a Gifford, 2010; Maier a kol., 2012).

Podstatnou roli podle Maier a kol. (2012) hraje význam daného místa. Význam může být buď fyzickým prvkem místa či krajiny nebo sociální interakcí lidí, kteří

v krajině žijí (přátelství, lokální patriotismus). Kněz (2005) uvádí, že získáváme informace o fyzikálních, geografických, architektonických, historických, náboženských, sociálních, ekonomických a psychologických významech těchto míst. Vztah lidí ke krajině a k samotnému místu podněcuje dle Manzo a Perkins (2006) in Maier (2012) lidi k určité činnosti a chování, vytváří zájem o jejich okolí. Společnost tak zapojuje do rozvoje a ochrany, údržby i tvorby krajiny. Využití samotného person-place process systému je široké. Scannel a Gifford (2010) definují možné využití pro výzkum, vytvoření kvantitativních a kvalitativních studií, řešení konfliktů a v managementu využití půdy.

Terminologie pojmů v oblasti vztahu člověka k místu je velice obsáhlá. Velká diverzita přístupů jak na teoretické tak na empirické úrovni měla za následek vznik množství pojmů. Může tak docházet současně k prolínání, nadřazování. Obecně však platí, že vazba k místu je spojení lidí nebo člověka s určitým místem. Ať už se jedná o obytné prostředí, citový vztah nebo konkrétní prvky. Definice však stále zůstávají nejednoznačné, a proto je důležité v každém konkrétním výzkumu vytyčit hranice (Higaldo a Hernández, 2001).

Spojení člověka a krajiny kladou Scannel a Gifford (2010) za nejvyšší cíl. Z pohledu definice vztahu k místu rozebírají různé názory vědců. Humanitní geografové Relph (1976) a Tuan (1974) tvrdí, že se jedná o **place attachment**, které splňuje základní lidské potřeby. Kaltenborn (1997) uvádí, že vztah k místu je také utvářen citovým poutem, vazbou (place attachment). Williams a Vaske (2003) in Brown a Raymond (2007) uvádí, že place attachment je „přírodovědný a psychologický ekvivalent geograficky určeného vztahu k místu“. Zabývali se i dalšími důležitými pojmy jako je identita místa a závislost na místě. Proti těmto autorům se staví právě Stedman a Jorgensen (2001) kteří zdůrazňují, že samotný pojem místa a vnímání místa zahrnuje tyto pojmy jako dílčí, ve smyslu, že place attachment není ostatním dílčím cílům nadřazen (**place identity** – identita místa, **place attachment** – emocionální vazba k místu, **place dependence** – závislost na místě). V práci se zabývají častými variacemi poznávání, emocí a chování ve vztahu k místu. Zkoumají různé podobnosti a rozdíly mezi vztahy na těchto 3 úrovních (place identity, place attachment, place dependence) a na předpokladech vztahu k místu. Mezi předpoklady řadí např. věk a přístup během života jedince. Jedná se o předpoklady pro vnímání pocitů z a smyslů místa. Tyto charakteristiky hrají podle jejich názoru ve výzkumu důležitou roli. Ve svém dalším článku tyto autoři vytvořili studii na základě výzkumu vztahu obyvatel ke specifickému prostředí, pobřežní oblasti jezer. Vzniklý model zahrnuje možné atributy vztahující se ke vztahu jak sociálního tak fyzicko-geografickému charakteru prostředí. Preferují environmentální předpoklady a přikládají jim vysokou důležitost. Jejich cílem bylo v příspěvku představit vnímání místa ve více rozměrech resp. dimenzích. Zahrnují jak poznávací, pocitový, emocionální tak aktivní stránku vztahu člověka a krajiny. Zdůrazňují vlastní prožitky a zkušenosti obyvatel konkrétního místa. Tento pohled může odhalit složité vztahy mezi jednotlivými prvky geografického uspořádání krajiny a

zkušenostmi obyvatel (Jorgensen a Stedman, 2001). Pojmy obsahují rodové vazby, pocit sounáležitosti, touhu zůstat v místě jako podstatu smyslu vazby k danému místu (Hay, 1998).

Place attachment

Place attachment můžeme považovat za emocionální vnímání místa. Scanell a Gifford (2010) se shodují s Matoušek (2009) a Svobodová (2011), že citový vztah k místu je spojen i s jeho ztrátou. Na skupinové úrovni je vazba tvořena symbolickými významy místa, které jsou sdíleny jeho členy (Löw, 1992). Kultura jednotlivé členy (obyvatele území) spojuje skrze sdílené historické odkazy (zkušenosti z historie, hodnoty, symboly) (Scanell a Gifford, 2010).

Place attachment je pouto, které vyvíjíme k místu, a které utvářejí naše pocity. Rilley (1993) říká, že se jedná o „*Vztah mezi člověkem a krajinou, který přesahuje poznání preference, rozhodnutí*“. Low a Altman (1992) do celkového vjemu zahrnuje souhrn emocí, znalostí, chování a jednání v závislosti na daném místě.

Ve studii autorů Higaldo, Hernández (2001) byl place attachment sledován ve třech měřících (dům, okolí, město) a dvou dimenzích (fyzikální a sociální). Cílem bylo vytvořit konečné srovnání mezi nimi. Autoři v konečné fázi dokázali, že dotazovaná populace vykazuje nejslabší vztah ke svému okolí a nejvyšší vazba je právě sociálního charakteru. Autoři vypíchlí hlavní rysy vazby k místu. Těmi jsou např. udržování vztahu blízkosti, hledání pocitu bezpečí, sepětí s místem narození. Důležité je neopomíjet fyzický podtext místa, brát tedy v potaz jak sociální tak i fyzickou stránku místa. Získat tím i informace o vnímání krajiny na fyzické úrovni (fyzická dimenze) a nejen vazeb na lidi, kteří zde žijí (sociální dimenze). Tato fyzická stránka vztahu je podle nich mnohými autory opomíjena (Higaldo a Harnandez, 2001).

Place identity

Chromý (2003) interpretuje prostor z pohledu humanistů jako „*Dynamické místo, ve kterém se odehrává život člověka a kde se odráží každodenní zkušenosti*“ (Chromý, 2003). Chromý se v jeho spíše duchovním rozměru zabývá myšlenkou rozlišení pojmu místa a regionu. Podle jeho názoru je totiž pojem místo v podstatě omezeno na jednotlivce a nezahrnuje tak celou společnost, popř. komunitu. Je omezeno na neosobní každodenně se opakující život. Každodenní život se odehrává v rozdílných regionech a lokalitách. Region autor chápe v širokém záběru území, typický pro kolektiv, společnost. Naproti tomu místo udává jako rozměr jednotlivce. Zabývá se pojmem region v protikladu používání pojmu místo i s jinými autory. Dle jeho názoru má pojem region geograficky nezastupitelný rozměr jak přírodní, kulturní (stejně jako je tomu u místa) ale i prakticky využitelný pro technické účely. Místo člověka (v prostoru) navíc zaniká jeho smrtí, region má na druhou stranu trvání dlouhé. Z toho všeho vyvozuje závěr, že rozdíl mezi místem a regionem není založen na velikosti plochy těchto prostorových jednotek, ale na jejich každodenním

vztahu k jednotlivci (Chromý, 2003). Oba pojmy spolupracují při vytváření identity na jakékoliv úrovni.

Pouto člověka s územím (jejich regionu) je přirozenou součástí jeho života. Identita je způsob, jímž se jednatel nebo skupina jednatelů s územím ztotožňuje a vymezuje se vůči okolí. Klíčovou roli při formování územní identity mohou hrát sociální, ekonomické či vývojové podmínky, stejně jako podmínky přírodní a krajinné. Místům je často přisuzován smysl (sense of place). Identita je utvářena těmito smysli a pocity stejně jako fyzickým uspořádáním (Williams et Vaske, 2003).

Stejně jako u place attachment, je i v place identity důležitá fyzická podstata prostředí. Chromý (2003) se v tomto vztahu ve svém článku věnuje roli paměti krajiny a vývoji land-use (využití půdy). Hampl (2001) zdůrazňuje geografickou polohu jako důležitý faktor v určení vývoje území.

Place dependence

Závislost je určena konkrétní činností v daném místě, která podporuje zamýšlené využití území (Williams et Vaske, 2003). Tím, že v krajině vykonáváme činnost, získáváme zkušenosti a vytváříme si i pouto s místem (Chromý, 2003). Závislost na daném místě se odvíjí od funkcí krajiny a prostředí, které člověk obývá, kde pracuje, které navštěvuje pro jakýkoliv prospěch. Může být chápán i ve smyslu závislosti na zdrojích (Hradecký a Buzek, 2001; Havrlant, Buzek, 1985; Kohout, 2012).

Souhrně place attachment, place identity a place dependence mohou sehrát významnou roli v rozvoji menších územních celků. Breakwell (1993) uvádí principy jako způsoby, jakými lidé využívají místa k vytvoření vlastní identity (prostorová individuální identita místa). Jedná se o model čtyř resp. pěti procesů:

- Místo, které člověka odlišuje od ostatních
- Místo jako historický podklad, připomínka dětství
- Místo jako současné přesvědčení jak člověk chce žít
- Místo, kde se člověk cítí dobře, které mu dodává sebevědomí
- Místo, kde najdu vše pro každodenní život

Pro Kohouta (2012) znamená místo: „*Konkrétní stavbu, konkrétní sídlo, konkrétní krajina, skrze které k nám svět mluví a skrze který se vytváří vztah s člověkem.*“ Konkrétní prostředí tak nesou sebou i svébytný charakter, konkrétního ducha, svého Genia Loci.

3.7 GENIUS LOCI

Krajinu vytvářejí místa. Ta dále působí na člověka, který informace vědomě či podvědomě vstřebává. Svobodová (2011) uvádí, že každé místo má ducha, vnitřní citění – **Genia Loci**. „*Pojem Genius Loci se dotýká nejen lidského vnímání a kulturní krajiny, ale v důsledku i samotné lidské existence. Jedná se o téma kulturní, avšak podmíněné existencí přírodních charakteristik*“ (Svobodová, 2011).

Genius Loci, v původním významu Daimona či boha místa, může být chápán jako skutečná bytost, ale i jako vjem barev, struktur a minulosti (Bárta a kol., 2007).

Fenoménem Genia Loci se vědecky zabýval norský teoretik architektury Norberg – Schulz (1994), který své poznatky shrnul v knize Genius Loci. Jeho myšlenky jsou založeny na existenci dvou aspektů: hmatatelné jevy (lidé, živočichové, rostliny atd.) a lidské pocity. Ty spolu vytváří určitý charakter prostředí a jeho atmosféru. Člověk si určitým způsobem vysvětluje okolní prostředí, následně se ho snaží včlenit a využít ve svém vlastním, a to trojím způsobem:

- Člověk chce zviditelnit své pochopení přírody
- Člověk má tendenci doplnit danou situaci něčím chybějícím, novým
- Člověk chce symbolizovat své pochopení přírody

Day (2002) mluví o vnímání krásna. O tom, že krásná místa mají svou nedotknutelnost, rovnováhu. Lidé je obdivují. Tato krása je projevem ducha. Ve své knize „*Duch a místo*“ popisuje, že i „*lepší stavby*“ mohou vytvořit krásné místo k životu. Day (2004) uvádí, že místa, stejně jako společenství, nelze vytvořit najednou, protože se vyvíjejí časem. Staví vjem místa na prvním dojmu, který vytvoří nejjistší pohled, než ho zahltí matoucí prvky. Za základ pro poznání místa, které je dílem minulosti, je pochopení jeho „osobnosti“, podstaty – genia loci. Protože i místo má ve své podstatě ukryt život, nedefinovatelnou duši. Genius loci, duch místa je podle jeho názoru vepsán do tvarů, struktur a barev krajiny.

Dle Cílka (2002) je genius loci důvodem, který neumíme pojmenovat, ale kvůli kterému se vracíme. Těchto důvodů, které nás do krajiny stále lákají, najdeme více. Svobodová (2011) mezi ně zařazuje např. krajinný ráz a nazývá ho neuchopitelným fenoménem. Ten s duchem místa velmi úzce souvisí, neboť krajinu tvoří místa s atmosférou. Krajinný ráz jakožto vlastnost krajiny v sobě tuto atmosféru zahrnuje. Ve výsledku lze tedy říci, že Genius Loci tvoří duchovní aspekt určitého krajinného rázu a je tedy jeho nedílnou součástí.

Do krajiny se člověk vrací, vyhledává svá místa, pozoruje a vytváří pouta. Cílek (2002) zmiňuje pravidla, která lze ve vztahu s krajinou a jejím vnímání využívat:

- **Pravidlo různých pohledů:** Někdo vnímá krásu místa, jiný mýtus či poezii, jiný rozumí náboji a proudům energií.

- **Pravidlo resonance:** Důležitější je malé místo, se kterým souzním, než velké poutní místo, kde jsem já návštěvníkem“.
- **Pravidlo pokličky:** Některá místa a dokonce celé krajiny jsou otevřené a přátelské, jiné jsou kryty pokličkou – uzavřené či zraněné a trpící.

3.8 HODNOCENÍ KRAJINY

Sklenička (2003) hodnotí krajinu teoreticky v procesu klasifikace, popisu, analýzy s následným formulováním výsledků. Tato osnova je podkladem pro krajinné plánování a péči o krajinu.

Beránek (2009) uvádí právě příklad z územního plánování, kdy díky těmto teoretickým krokům v konkrétním případě lze řešit územní problémy, regulovat a koordinovat územní rozvoj, chránit a rozvíjet přírodní a civilizační hodnoty.

Příkladem hodnocení může být hodnocení krajinářské. Muranský a Naumann, (1972 – 1980) ho vyzdvihují pro praktické možnosti výzkumu v oblasti krajinného rázu. Na jeho základě lze vymezit území se zvýšenou krajinářskou hodnotou, území devastovaných, pohledových dominant a jiných významných položek právě krajinného rázu. Svobodová (2011) považuje krajinný ráz stejně jako Genius-Loci za hodnotu nepřenosnou.

Svobodová (2011) také tvrdí, že hodnocení je spojeno s krajinným vnímáním a v podstatě i s estetikou. Z tohohle usuzuje, že „*Předmětem vnímání je estetické hodnocení běžných věcí a jevů, vztahů společnosti ke krajině, respektive k jejich okolí apod.*“ Na úrovni estetiky lze hodnotit jevy buď pozitivně, nebo negativně. Výsledkem kladného hodnocení jsou věci „krásné“, záporné naopak „ošklivé či nehezké“.

Hodnocení samo o sobě podle Vorel (1999) pracuje se specifickými pojmy, jako je estetická hodnota krajiny, hodnota krajinného rázu. **Estetická hodnota krajiny** je podle jeho názoru „*Klíčovou hodnotou pro zhodnocení kvalit krajiny a stávající krajinářské kompozice.*“ Tuto hodnotu vnímá pozorovatel v prostoru svými smysly. V celkovém vjemu se tak promítnou tvary jednotlivých prvků, jejich uspořádání, barvy, texturu, vůně, šelest, pocit vlhkosti, chlad, vítr. Tyto jednotlivé vjemy odrážejí dle jeho názoru tzv. *emocionální hodnoty* krajiny. V člověku pak dokážou vyvolat pocity jako je klid, neklid, vyrovnanost, překvapení. Estetické hodnoty se odráží do tzv. *emocionální hodnoty* krajiny a vyvolávají určité duševní pocity – uklidnění, úžas, překvapení. Kromě dílčích emociálních hodnot vytváří estetické a obsahové hodnoty.

Svobodová (2011) v hodnocení krajiny odděluje individuální a obecnou úroveň. Individuální úroveň závisí na pocitech, zážitcích a zkušenostech jedince. Obecnou úroveň vidí jako nezátížený vlastním pohledem. Na individuální úrovni lze dle autorky vnímat krajinu skrze **krajiny vnitřní** (*mindscapes*), které si vysvětluje

jako „*myšlenky, představy či vize v myslích lidí, které jsou vyvolány určitým zážitkem z krajiny a zároveň zpětně promítány do krajiny hmotné*“. Cílek (2002) ji považuje za lidskou duši. **Krajinu vnější** popisuje Cílek (2002) jako skutečnou, fyzickou krajinu. Löw a Míchal (2003) dodávají, že ať je krajina jakákoliv, bude vždy hodnocena především podle toho, jak uspokojuje lidské potřeby.

3.9 HODNOTY KRAJINY

Slovníky a jiná výkladová literatura definují hodnotu jako kategorii vyjadřující určitou míru. Nese nepostradatelný význam v utváření lidské společnosti a její kultury. Některé hodnoty jsou vymezeny zákonem, jiné vyplývají ze společenských norem (např. náboženských, etnických). Hodnoty, jejich kategorie, žebříček však závisí mnohdy na vlastním cítění jedince, společnosti, či etnika (Novotná, 2001).

Přestože neexistuje jejich obecně platné vymezení, můžeme je rozlišit podle toho, k čemu slouží, proč vznikly, jakého jsou původu a jaký je jejich přínos (Maier a kol., 2012).

Při rozdělení hodnot právě v závislosti na jejich původu navrhuje Maier a kol. (2012) hodnoty vlastní a účelové. Vlastní hodnota je na člověku nezávislá. Například samotnou existenci přírody považuje kolektiv autorů za hodnotu samu o sobě.

Na dělení dle Maier a kol (2012) (vlastní /účelová hodnota) navazuje i Kohák (2000). Pro něj se hodnotou stávají věci, jež splňují nějaký účel a jsou těsně spjaty s lidskými potřebami. Zmiňuje hodnotu potravy, či hodnotu rekreační, která souvisí s denním životním rytmem krajiny. Účelové plnění spatřuje i v potřebě spirituality, krásy, čisté vody a obživy. Někdy je můžeme nazývat ekosystémovými službami, jak uvádí Maier a kol. (2012), jedná se o přínosy, které získáváme od ekosystémů.

Dostáváme se tak k samotné **hodnotě krajiny**. Ta je chráněná zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny dle §12, odst. 1). V jeho znění je hlavním účelem „*za účasti příslušných krajů, obcí, vlastníků a správců pozemků přispět k udržení a obnově přírodní rovnováhy v krajině, k ochraně rozmanitosti forem života, přírodních hodnot a krás, k šetrnému hospodaření s přírodními zdroji a vytvořit v souladu s právem Evropských společenství) v České republice soustavu Natura 2000. Je nutné vzít v potaz a zohlednit i hospodářské, sociální a kulturní potřeby obyvatel, regionální a místní poměry*“ (Zákon 114/1992 Sb.).

Librová (1988) označuje krajinnou hodnotu za místo, které člověka naplňuje smyslem a připoutává ho ke krajině. Hlavní roli v utváření této hodnoty hraje pocit bezpečí a fyzická podstata. Toto místo se tak může stát nejen krajinou hodnotou ale i hodnotou domova.

Day (2004) se snaží upozornit i na mnohdy opomíjené hodnoty negativní. Všechny hodnoty vytváří ucelené smysluplné prostředí. Uvádí, že v minulosti to byly

převážně duchovní hodnoty, které řídili myšlení společnosti. Jejich význam byl mnohdy zkreslen. „Hodnoty vyrůstaly z úcty k božím darům, ale činy vycházeli z příkazů a zvyků“. Současný člověk zahlcený technologií se snaží opět o jakýsi návrat k těmto hodnotám. Day (2004) zmiňuje významný terapeutický účinek krajiny a fyzicko-geografických podmínek prostředí. Člověk znovuobjevuje hodnoty zapsané v krajině.

Černoušek (1986) krajině přiřazuje symbolický význam nabytý v průběhu dlouhého historicko-spoolečenského vývoje. „*Každé prostorové uspořádání vyvolává pocity, asociace a příslušné postoje, které se dohromady pojí v pocit vřklnosti. Ten pocit vedle informační hodnoty určuje způsob, jak prostředí vnímáme citově*“. Srovnává, jaké hodnoty vnímáme v jakém prostředí.

Brown (2005) vyvinul typologii krajinných hodnot, které zahrnují mapování prvků významných v daném místě. Vazba k místu (place attachment) zachycená Brownovými hodnotami krajiny není zcela přezkoumána. Posledním přezkoumaným výzkumem je vědecká práce od Vaske z roku 2003.

G. Brown je spoluautorem dalšího vědeckého článku, který přináší důležité poznatky v oblasti hodnot (Brown a Raymond, 2007). Zkoumají vztah mezi place attachment a krajinnými hodnotami. Porovnávají sociální a demografické charakteristiky jako je např. věk, vzdělání, jak to vnímá obyvatel a jak návštěvník. Využívají různých metod od regresní analýzy, korelační k prostorové analýze hustoty. Prostorová analýza krajinných hodnot získaná mapováním míst vyznačujících se určitou vazbou, potvrzuje význam lidského zapojení s krajinou. Je rovněž důležitá pro rozvoj daného území (nejvyšší význam mají rekreační a estetické hodnoty a nejnižší ekonomické a terapeutické). Tento výzkum lze použít k posouzení rizik vzhledem ke krajinářským úpravám. Spojení hodnot a lidských vazeb k místu souvisí se vznikem nového způsobu oceňování přírodních zdrojů v rámci managementu ekosystémů.

Autor článku (ÚÚR) považuje za specifickou relativně komplexní hodnotu pojímající více dílčích hodnot **krajinný ráz**. Krajinný ráz se stává hodnotou, která spojuje minulost současnost i budoucnost v rozmanitosti a mnohotvárnosti prostředí (AOPK). Vorel (1999) tento pojem dále rozvíjí ve smyslu, že ráz určitého krajinného segmentu je spoluvytvářen jak přítomností **přírodních** (morfologie terénu, vodní toky a plochy vegetace), **kulturních** (forma a struktura zástavby, jednotlivé stavby a jejich vztahem ke krajině, kulturní význam místa) a **historických** (přítomnost prvků a vazeb dokladujících historický vývoj krajiny, jeho kontinuitu) charakteristik, tak i znaky a jevy vnímané smysli. Celkový dojem je dotvářen charakteristikou krajinné scény, kompozicí jednotlivých prvků v prostoru.

Svobodová (2011) zmiňuje ve spojení s krajinným rázem českého architekta Ladislava Žáka. Ten ve své práci (Žák, 1942) rozvíjí na teoretické úrovni úvahy o krajině jako prostředí pro život člověka, neboť je jeho prvotním obytným prostorem. Výsledky svých krajinně-architektonických úvah shrnul právě v knize Obytná krajina

a stal se prvním environmentálně vnímaným autorem 20. století. Za významné hodnoty tak můžeme uvést i **hodnoty obyvatelnosti krajiny**.

Dle metodického doporučení MŽP (2008) lze rozlišit kategorie hodnot na:

- ekologicko stabilizační hodnoty (regulace klimatu, regulace koloběhu vod, regulace a odbourávání odpadu apod.)
- zdroj surovin a obživy (voda, léčiva, potraviny, horniny, minerály)
- kulturní hodnoty (krajina jako domov, duchovní hodnoty, historické, rekreační)

Toto rozdělení potvrzují a doplňují hodnotová dělení i jiných autorů v následujícím přehledu hodnot:

Přírodní hodnota je chráněná zákonem dle §12, odst. 1) zákona 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Z hlediska uvedeného předpisu jsou za významné přírodní hodnoty považovány především: VKP, ZCHÚ a přírodní parky. Z hlediska krajinného rázu sem můžeme zahrnout nejen hodnoty dané zákonem 114/1992 Sb. ale i přírodní charakteristiky typické a specifické pro určité území (Slovníček pojmů krajinný ráz). Výčet těchto hodnot je součástí práce Vorel (). Přírodní hodnoty dle Maier a kol. (2012) zahrnují součásti přírodního prostředí, které jsou vnímány především obyvateli místa, nikoliv chráněné či limity využití území. Souvisí s charakterem krajinného rázu, biotopy a přírodní prvky v daném místě, výši biodiverzity, místními mikroklimatickými podmínkami, vodním režimem apod.

Estetická hodnota krajiny je předmětem státní ochrany dle §12, odst. 1) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Pro její vymezení však neexistuje v ČR legislativní předpis. Tato hodnota je dána normami společnosti. Je výsledkem subjektivního vnímání. Stal se významným faktorem pro vytvoření a určení obytné a rekreační hodnoty a využitelnosti území (Slovníček pojmů krajinný ráz). Vzniká vnímáním vlastností, postojů, prostorových vztahů krajiny a prvků krajinné scény. Vorel () mluví o pozitivním vjemu naopak Day (2004) a Zuska (2009) popisují i stránku nelibosti, ošklivosti a negativní estetické hodnoty.

Cílek, Ložek a kol. (2011) zmiňují, že estetické znehodnocení nemusí být vždy negativní hodnotou krajiny. Kde byl mokřad, vznikl rybník, na neúrodné půdě zůstal les. Krajinná mozaika složená z ploch luk, polí, lesů, pastvin, rybníků i sídel, která působí harmonicky, může nést vysokou hodnotu. Znehodnocení znamená pro Cílek, Ložek a kol (2011) spíše znesvěcení, zneuctění jednotlivými civilizačními prvky současného komerčního světa (bilboardy na polích apod.).

Historická hodnota objektu a území je chráněná zákonem o památkové péči a jako historická charakteristika i §12, odst. 1) zákona 114/1992. Jejich ochrana je součástí posuzování krajinného rázu. Předmětem ochrany jsou zejména: archeologická naleziště, státem chráněné kulturní památky, památkové rezervace, památkové zóny,

objekty na seznamu kulturního dědictví UNESCO, kulturní dominanty a prostorové vztahy krajinných kompozic. Historickou hodnotu nesou i unikátní, typické a něčím vynikající objekty (např. relikty historické plužiny, dochované architektonické a urbanistické znaky sídel, relikty historických forem antropického reliéfu, staré a krajové odrůdy ovocných stromů, historické aleje, drobné sakrální stavby, části krajiny s významovou asociací apod.) (Gojda,2000; Vorel; zákon 114/1992 Sb.).

Kulturní hodnoty mohou mít různý charakter. Stephenson (2007) zastává názor, že člověk hledá a oceňuje historii, která je součástí krajiny, která je kombinací přírodních a historických prvků. Stephenson (2007) mezi ně zařazuje fyzikální vlastnosti krajiny, historická díla v krajině, závody, stromy i místa historických sídel. Maier a kol (2012) uvádí, že tak jako přírodní hodnoty zahrnují kulturní a historické charakteristiky, mohou i kulturní hodnoty zahrnovat přírodní prvky „vnímané optikou kultury“. Vorel () doplňuje i prvky a struktury krajiny, vzniklé osidlováním a kultivací krajiny a využíváním přírodních zdrojů (Vorel, 1999).

Dle Stephenson (2008) lze rozlišit 3 složky kulturně hodnotných aspektů krajiny:

- **Formy** - Fyzické, hmatatelné a měřitelné aspekty krajiny či prostoru - přírodní prvky (reliéf, vegetace, geomorfologie) a kulturní prvky (prvky vytvořené zásahem člověka- stavby, zahrady, cesty). Význam a interpretace krajiny vznikla lidskými vztahy s krajinou a v rámci krajiny.
- **Vztahy** – spirituální hodnoty, mýty, cit pro místo, příběhy, umění (zpěv, literatura), oceněny ekologické a funkční vztahy sami o sobě a jako součást lidského přírodního systému, lidé je vědomě vytváří v krajině i bez lidského vlivu (ekologické vztahy).
- **Činnosti** – Zachycuje lidské (zemědělství, stavebnictví) a přírodní (eroze, počasí) procesy které se navzájem ovlivňují – zahrnují minulé a současné činnosti, tradice a události, ekologické a přírodní procesy. Lidské a přírodní procesy považuje za neoddělitelné (Stephenson, 2008).

Krajina v ČR (Bárta a kol., 2007) je komplexním pohledem na obraz krajiny. Její autoři popisují kulturní a historické hodnoty jako stopy. Stopy vývoje cestních sítí, stopy hospodářského využití krajiny a prvky a celky komponovaných krajinných úprav“. Kulturně historické hodnoty jsou chápány jako hodnoty spojující obyvatele s územím, jeho historií a vytváří se tak jedinečná identita. Maier a kol. (2012) ve svých příkladech zmiňuje následující kulturně-historické hodnoty: hodnoty myšlenek, tradic, obsažené v hmotných prvcích, hodnoty hmotné i nehmotné, prostorové a kompoziční. Tyto hodnoty považují za důležité z hlediska atraktivity a využitelnosti území.

Citová hodnota se váže nejvíce na uvědomění si vztahu k domovu a krajině domova (Cílek, 2002; Librová, 1988). „Kulturní antropologové přistupují k dosažení onoho

pocitu domova vytvořením duchovního teritoria, vymezením hranic a pojmenováním pomístními názvy. Polidšťují krajinu pomocí příběhů a pověstí“ (Cílek, 2002). Cílek (2002) a Zajoncova dále zmiňuje významnou roli duchovního uvědomění a lidského sžívání s krajinou. Citových hodnot v krajině mohou nabývat místa ale i objekty (kapličky, smírčí kříže, studánky a památné stromy).

Ekonomické hodnoty

Maier a kol. (2012) se zabývají příčinou vzniku ekonomických hodnot. Vyjadřují se ve smyslu, že s nárůstem počtu obyvatel rostou i nároky na prostředí a tím dochází i k omezování ekonomických statků. Těmito ekonomickými statky se díky četným zásahům do prostředí mohou ve výsledku stát i příroda, přírodní zdroje a celý globální ekosystém a stávají se nejvyššími prioritami a hodnotami, ale i předmětem nabídky a poptávky. Seják a kol. (1999) říkají, že jejich oceněním z nich utváříme hodnoty a lze tak ovlivnit i jejich využívání a čerpání.

Mezi současné významné ekonomické statky (hodnoty) řadí Jareš přírodní zdroje a zdroje environmentální.

- Přírodní zdroje – Jedná se o materiální zdroje na zemském povrchu či pod ním. Patří sem obnovitelné a neobnovitelné zdroje, které zahrnují biologické i fyzické zdroje (stavební a zemědělské pozemky, lesy, vodní zdroje, ložiska nerostů aj.) (Seják a kol., 1999 in Jareš)
- Environmentální zdroje – Jedná se o všechny zdroje a složky přírody (životního prostředí), které měly a mají význam pro vznik a udržení života na Zemi. Mezi hlavní environmentální zdroje patří zejména ekosystémy (Seják a kol., 1999). Autor práce (ÚÚR) doplňuje čisté ovzduší, oceány, sluneční svit, genetickou pestrost druhů, mokřady, lesní ekosystémy apod.

Za **sociální hodnoty** považuje Průdký (2008) „prvky každé sociální jednotky“ (člověk, komunita, instituce...). Obsah těchto hodnot je dán kulturou, zkušenostmi, znalostmi a cítěním společnosti a jejích skupin (Průdký, 2008; Maier a kol, 2012). Tento fakt je v současnosti dle Maier a kol. (2012) ztížen promícháváním kultur, kdy se mění i žebříčky jednotlivých hodnot. Sociální hodnoty se mění v závislosti na věku, pohlaví, zařazení do sociálních skupin, generačnímu zařazení i na tom, zda je místní obyvatel, cizí či přistěhovalí.

Urbanistickou hodnota podle Maier a kol. (2012) spočívá v uspořádání, návaznosti a vlastnostech prostorů a staveb. Na hodnotě nabývají průhledové osy, architektonické dominanty, členitost a různorodost zástavby. Hodnotou se může jevit jak urbanistická struktura, tak i krajinná struktura. Tyto hodnoty jsou vytyčeny v územně analytických podkladech sídel.

Prostorové a kompoziční hodnoty ovlivňují vnímání, cítění a využívání krajiny. Zachycují kvalitativní charakteristiky: vizuální přehlednost, logiku a harmonii územního uspořádání, stabilitu a přívětivost. Jsou nedílnou součástí krajinného rázu, který je sám o sobě hodnotou (Maier a kol., 2012).

Hodnoty osídlení a infrastruktury jsou především civilizačními hodnotami užitečného charakteru (občanská vybavenost, ...). Jedná se např. o zařízení, jejichž existence a funkce přináší veřejný prospěch. Často mají charakter veřejných statků, posilují sociální soudržnost a jsou důležité pro ekonomický rozvoj území. Důležitým kritériem je jejich dostupnost (Maier a kol., 2012).

Některé výše zmíněné hodnoty lze vnímat jako **ekosystémové služby**. Tento pojem vešel do povědomí s programem tzv. Miléniového hodnocení ekosystémů (MA – Milenium Ecosystem assessment). Dnes je součástí odborné terminologie, evropské i světové dokumentace v oblasti udržitelného rozvoje (Moldan, 2012; Vačkář, 2010; Sherrouse et al., 2011; UNEP, 2009). Daily (1997) definuje ekosystémové služby jako podmínky, procesy a složky životního prostředí, přírody, které poskytují určité výhody pro plnění lidských potřeb, udržení a uspokojení života člověka. Vzhledem k tomu, že zasahují do mnoha oborů, nabývají i mnoha hodnot na různých úrovních. Hodnoty mohou nabývat hmotné i nehmotné povahy (Vačkář, 2010; Sherrouse et al., 2011). Liší se tak i studie a přístupy některých autorů. Jako příklady můžeme uvést autory Moldan (2012), Vačkář (2010), kteří se zabývají spíše ekonomickou hodnotou služeb ekosystémů, to znamená jejich peněžitou i nepeněžitou hodnotou a stránkou. Sherrouse et al. (2011) rozebírají především hodnotu sociální. Ve svém článku pro Applied Geography se na základě veřejného průzkumu, preferencí společnosti, věnují problematice využití GIS v mapování, posouzení a kvantifikaci společenských (sociálních) hodnot ekosystémových služeb. I přesto neopomíjejí hodnoty ostatní a uvádí tak možný přehled hodnot ekosystémových služeb, který je převzatý právě z výsledků programu Miléniového hodnocení ekosystémů (MA):

- **služby (Provisioning services)** – jedná se o služby poskytované ekosystémy. Patří sem dodávka potravin a čisté vody, biologický materiál využitelný pro získání energie, přírodní materiál pro biochemii medicínu a farmacii, genetické zdroje – šlechtění rostlin a biotechnologické zdroje.
- **Regulační služby (Regulativ services)** – jedná se o služby získané, vzniklé v rámci ekosystémových procesů, které pomáhají stabilizovat. Patří sem regulace klimatu, zásob a čištění vody, opylení, regulace nemocí.
- **(Supporting services)** – jedná se o služby nutné k tvorbě jiných ekosystémových služeb jako je tvorba půdy, koloběh živin, primární produkce.
- **Kulturní služby (Cultural services)** – jedná se o nemateriální výhody získané z ekosystémů, kde lze příkladem uvést: duchovní a náboženské služby, rekreace a ekoturistika, estetické, inspirativní, vzdělávací služby, smysl místa, kulturní dědictví (Sherrouse et al., 2011; UNEP, 2009).

Žádný z autorů neopomíjí v souvislosti s ekosystémovými službami zmínit biologickou rozmanitost. Je základem pro jejich fungování (Moldan, 2012; Vačkář,

2010; Sherouse et al., 2011; UNEP, 2009) a Plesník (2013) ji považuje za hlavního tvůrce, dárce či řekněme poskytovatele ekosystémových služeb a významných hodnot.

Vnímání hodnot může záviset na:

- **Lokalitě** (na straně jedné subjekt nesoucí historii a paměť místa/ negativní dominanta v malebné venkovské krajině)- bývalá cihlárna
- **Širším kontextu** – odbornost závislá na hospodářském potenciálu území (škodovka- automechanik)
- **Kulturním prostředí** – vnímání civilizace
- **Době** – jak krajinu vnímali dříve a dnes (Maier a kol., 2012).

Juřina (2012) ve svém článku rozlišuje krajinu archeologickou a nearcheologickou (krajinu člověkem nezasazená). Archeologická krajina jakožto krajina, která nás všude obklopuje je sama nositelkou hodnot. Hodnoty v tomto smyslu rozlišuje pouze dle čitelnosti a možnosti jejich vnímání. Podotýká, že každá krajina má svůj příběh. Jako typický příklad uvádí krajinu Sudet. Ta je dokladem nejen možnosti osudu určité přírody a prostředí ale i osudu jejích obyvatel.

Určitou podobnost v hierarchii hodnot můžeme dle Cílek (2002) spatřit i v krajině. Významná místa vynikala především na vyvýšeninách. Současnou krajinu však pokládá za zmatenou směs hodnot. Může za to podle autora silná urbanizace a jakýsi chaos a míchání architektonických stylů rozlišných vývojových ať už politických či historických etap. „Zastavěnost území se v jeho pojetí stává krajinným problémem a naopak nezastavěnost jako významná krajinná hodnota.

„V současném proměnlivém světě hledáme záchranu v tradici a krajina se objevuje jako něco, co nás stabilizuje, občerstvuje a vrací nám samým“ (Cílek, 2002). Vědomí hodnot ať už hodnot přírody, či hodnot člověku vlastní umožňuje i jejich rozvoj a ochranu.

3.10 OCHRANA HODNOT

Samotná Evropská úmluva o krajině jako jeden z cílů zmiňuje: „ zvýšení hodnoty, obnovy nebo vytvoření krajiny prostřednictvím plánování krajiny“. Ochrana krajiny je definována činnostmi, které slouží k zachování a udržení významných nebo charakteristických rysů krajiny, odůvodněné její dědičnou hodnotou, vyplývající z její přírodní konfigurace a z lidské činnosti. Podmínky ochrany přírody a krajiny, územní rozvoj a kulturní hodnoty jsou usměrňovány a limitovány podmínkami ochrany životního prostředí (Evropská úmluva o krajině). Cílek, Ložek a kol. (2011) významně podotýká, že v dnešní době člověk pociťuje nutnou potřebu chránit hlavně to co současně nejvíce ničí.

Kohák (2002) však naproti tomu říká, že dokud se člověk bude považovat za všemocného, nadřazeného všemu, za vyššího tvora a bude ochrana krajiny a jejích hodnot bezpředmětným tématem. Původcem hodnot nemusí však být vždy člověk, ale i uměle vytvořená existence čehokoliv. Příkladem může být teocentrismus, který je vystavěn na přesvědčení, že všechna hodnota se odvíjí od Boha. V tomto smyslu hovoří o „prvotním ekologickém zážitku lidstva“. Autor se tak dostává k otázce ekologického uvědomění člověka. Ochrana a záchrana hodnot je pro něj rozhodujícím faktorem o životě v souladu s přírodou (Kohák, 2002).

Krajina je vnímána jako prostor, který představuje neobnovitelnou hodnotu, jejíž ztráta postihuje celou společnost. Lidé hledají ideál. Vyváženou krajinu s pestrou mozaikou rozmanitých přírodních i člověkem vytvořených stanovišť s bohatou květenou a zvířenou. Krajinu příjemnou pro život (Kohák, 2000).

4. CHARAKTERISTIKA OBCE KUNŽAK

4.1 ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ SÍDLA A KRAJINY

Obr. č.1, Pohled na obec Kunžak

Zdroj: www.kunzak.cz

Sídlem je v předkládané práci myšlena obec Kunžak, její zázemí a bezprostřední okolí. Krajina Kunžacka je vymezena nejen hranicemi katastru obce, hranicemi jiných krajinných či administrativních oblastí, ale především vnímaným prostorem dotazovaných obyvatel území.

Obr. č. 2, Poloha obce Kunžak v rámci České Republiky

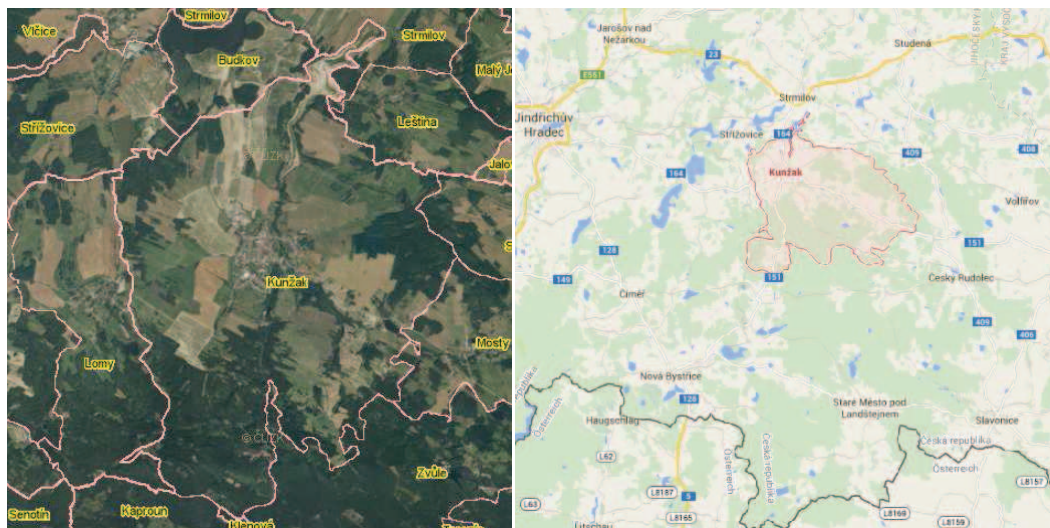

Zdroj: www.belidlo.cz

Kunžak se nachází v Jihočeském kraji, v okrese Jindřichův Hradec, od něhož je vzdálen 14 km jihovýchodním směrem. Obec a její místní části Kaproun, Mosty, Suchdol, Terezín, Valtínov a Zvůle jsou zároveň součástí Obce s rozšířenou působností a Obce s pověřeným obecním úřadem Jindřichův Hradec. Samotné městečko leží uprostřed křižovatky cest právě na okresní město Jindřichův Hradec a

města Dačice, Telč (<http://www.kunzak.cz/>). Kuča (2002) uvádí, že jeho strategická poloha byla již od středověku dána důležitou trasou, která spojovala císařská města Vídeň - Praha.

Obr. č. 3 a 4, Katastrální území obce Kunžak

Zdroj: geoportal.cenia.cz

Zdroj: www.google.cz/maps

Geografická poloha je určena zeměpisnými souřadnicemi 49°07'12,00" s.z.š. a 15°11'29,9" v.z.d.. Rozkládá se na okraji Javořické vrchoviny (Kuča, 2002). Nejvyšší nadmořská výška samotné obce je v místě náměstí 575 m n.m. Nadmořská výška se odtud dostane nejvýše do 738 metrů 3,5 km vzdáleného místa Vysoký kámen. Naopak nejnižším místem katastru je hladina rybníku Komorník v nadmořské výšce 552 m. Současná největší část Kunžaku leží na vyvýšeniněv západním směru od soutoku potoku Struha a Lánského potoka (Krafková, 2001). Vlastní městečko navazuje do údolí, kde se rozkládá místní část Malé a Velké Podolí. Jirásko (2011) a Kuča (2002) označují na základě prozkoumaných historických ramenů právě Velké Podolí za místo, kde se původně rozkládalo nejstarší sídliště osady Cunseck (současný Kunžak).

Vymezení oblasti pro výzkum v této práci není tak jednoduché a určité. Převážně lze mluvit o krajině České Kanady. Tento region zaujímá jižní a jihovýchodní část směrem k hranicím s Rakouskem. Roku 1994 byl vyhlášen Přírodním parkem, a to především kvůli charakteristickému krajiněho rázu, připodobňující severoamerickou krajinu (Jirásko, 2011). Severní a severovýchodní část můžeme přiřadit spíše k charakteru Vysočiny. Západní část ve směru k Jindřichovu Hradci lze zahrnout do krajiny, jež nese převážně rysy jihočeských pánví. Zajímavostí a pomyslnou hranici můžeme v tomto směru najít na území obce Lomy, vzdálené od Kunžaku 3 km ve směru na Jindřichův Hradec. Jedná se spíše o pocitovou hranici, ale projíždíte-li touto krajinou, lze získat dojem, jakoby se zde lámalo počasí a mění se i celkový charakter prostředí. Vlastní katastr obce zaujímá plochu 4 955 km², kde žije 1482 obyvatel.

4.2 GEOMORFOLOGICKÉ PODMÍNKY

Před 1,2 mld. lety byla krajina Kunžacka dnem teplého moře. Postupně docházelo k jeho zanášení a následně vlivem orogenetických pohybů ke zvednutí celého reliéfu do více než třítisícových výšek. Mezitím prošla krajina ještě jednou reliéfní změnou, a to po pádu meteoritu. Vznikl ohromný kráter s výraznými okraji. Kunžak leží na jeho východní hraně. Podle všech dosavadních výzkumů však stopy, které by tento jev dokumentovali, již neexistují. Po této katastrofě nastaly mnohé horotvorné pohyby, výlevy hlubinných vyvřelin. Současný reliéf je pak výsledkem třetihorních klimatických podmínek, velkých změn. Působením četných a silných srážek došlo ke snížení až na nynější průměrnou výšku 600 m n.m. (Krafková, 2001).

Obr. č. 5, Geomorfologická mapa České republiky

Zdroj: www.ostrava-educanet.cz

Z hlediska geomorfologického členění (<http://geoportal.gov.cz/web/guest/map>) se území Kunžacka zařazuje do:

Systém: Hercynský, **Provincie:** Česká Vysočina,

Subprovincie: Česko-moravská soustava, **Oblast:** Českomoravská vrchovina

Celek: Javořícká vrchovina, **Podcelek:** Novobystřická vrchovina

Kunžacko je územím vrchovin. Ve větším měřítku přechází na severozápadě od obce Kunžak celek Javořícké vrchoviny do celku Křemešnické vrchoviny (podcelek Jindřichohradecká pahorkatina), na severovýchodě a východě pak do celku Křižanovská vrchovina (podcelek Dačická kotlina).

Křemešnická vrchovina, Javořícká vrchovina a jejich podvrchoviny a pahorkatiny tvoří i region České Kanady. V okolí Kunžaku se rozkládá nejmenší okrsek Novobystřické vrchoviny, vrchovina Vysokokamenská. Území doplňují např. geomorfologické okrsky jako: Homolka (zalesněný hřbet), Kačležská kotlina (s

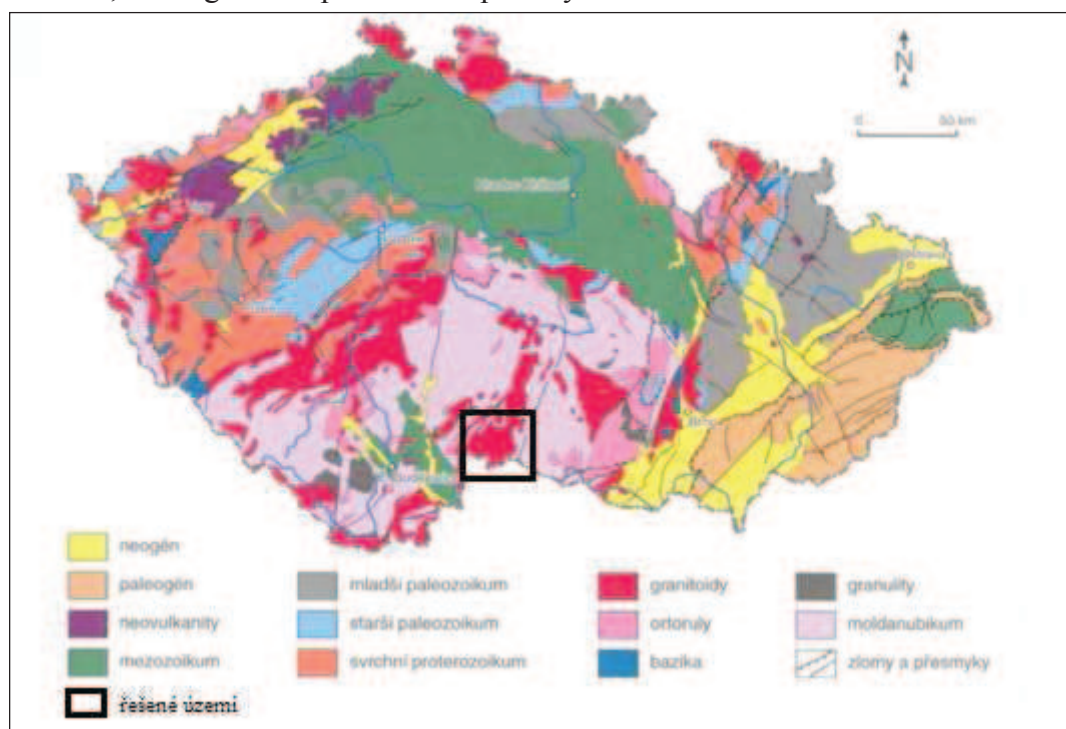

velkými rybníky Krvavým a Kačležským) a tektonicky podmíněný Rudolecký prolom (AOPK, 2003; Krafková, 2001).

Česká Kanada leží na jihozápadním okraji Českomoravské vrchoviny. Jirásko (2011), přiřazuje její přírodní charakter i charakteristice již zmíněnému přírodnímu parku. V tomto směru je zde významná celková odlišnost od charakteru krajiny okresu Jindřichův Hradec či celého Jihočeského kraje, kam administrativně řešené území spadá. V předkládané práci je řešené území kopcovitou volnou krajinou pokrytou hustými lesy, rybníky, jezery, potoky a jejich údolími. Jirásko (2011) definuje ráz oblasti jako plochou vrchovinu, kde se výškové rozmezí pohybuje od 450 – 750 m n.m. s nejčastějšími rozdíly 150-200 m.

4.3 GEOLOGICKÉ PODMÍNKY

Obr. č 6, Geologická mapa České Republiky

Zdroj: www.ostrava-educanet.cz

Větší část Javořické vrchoviny, kam spadá i Kunžacko, tvoří rozsáhlé těleso moldanubického plutonu. Podle geologických map ČR (ČGS, 1:50 000; CENIA, 1:500 000) se obec Kunžak rozkládá na horninách jednotvárné série moldanubika (svorové ruly, pararuly až migmatity) a ve svém okolí přechází do žul granitové řady. Území sestává převážně právě z žulového podloží a charakteristických pahorků s četnými kameny a drobnými útvary zvětrávání. Nachází se zde množství obrovských balvanů, viklanů soliterních i v zajímavých sestavách. Mohou být přírodního původu, nebo jak píše Krafková (2001) zbytky megalitických svatyně,

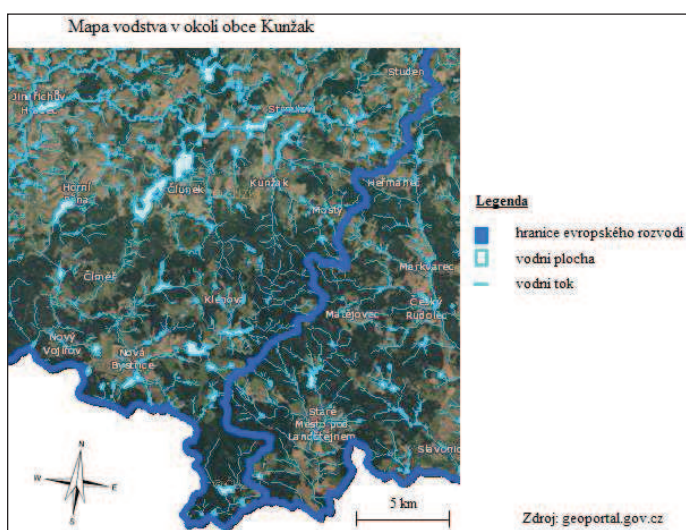
obětních stolů, kamenných bran nebo uměle upravených jeskyň. Kamenné útvary lze nalézt v polích, lesích, lukách, na pastvinách, na březích i v plochách vod (Jirásko, 2011; Krafková, 2001).

4.4 HYDROLOGICKÉ PODMÍNKY

Jirásko (2011) označuje kopce východně od Vysokého Kamene v severojižním směru původně za přirozený přírodní předěl Čech a Moravy. Faktem je, že Kunžacko je významnou vodní křižovatkou. Nedalekou vesnicí Terezín probíhá hlavní evropské rozvodí. Je to místo, odkud voda odtéká potoky a říčky do dvou moří. Do Severního moře a do moře Černého. Díky potoku Chlum (Lánecký potok) a potoku Struha, které protékají i mnohými zdejšími rybníky a odvádí vodu do Nežárky a následně Lužnice, Vltavy, Labe, patří k úmoří Severního moře. Do Lužnice ústí také Červený potok (Dračice), který vytéká z rybníka u Kaprouna. Vesničkou Valtínov protéká Valtínovský potok, který již patří do povodí Dunaje a spolu s Lipnicí, Moravou a Dunajem patří do úmoří Černého moře (Krafková, 2001). Zdejší potoky a říčky jsou zdrojem množství močálů, bažin, jezírek přírodního charakteru i uměle budovaných rybníků. Pro Jirásko (2001) je odlišnost od rybníční soustavy zcela zásadní: „Na Třeboňsku rybníky přechází do plochých luk a polí a v krajině Kunžacka s početnými rameny, zákruty a zálivy zabíhají do okolních lesů a ukrývají se v dolinách“.

Právě atmosféra klidných i plynoucích vod, hustých lesů a pobřežních mokřadů připomíná severoamerickou divočinu. V území se nachází i množství rašelinných luk. Mnohé tyto lokality jsou cennými přírodními hodnotami a zasluhují si právem zvláštní zákonnou ochranu. Informační portály navíc mnohé rybníky řadí mezi rekreačně významná přírodní koupaliště.

Obr. č.7, Vodstvo v okolí obce Kunžak

Zdroj: www.geoportal.gov.cz

Mezi významné vodní plochy patří: Komorník, Zvůle, Osika, Pěněnský rybník, Krvavý rybník, Horní a Dolní Žišpašský rybník, Gebhárecký rybník, vodní nádrž Landštejn. V těsné blízkosti a okolí Kunžaku se nachází další vodní plochy: Nový rybník, rybník Pstruhovec a rybník Bajgar. Rybníky jsou protékány menšími či většími potoky. Za zmínku zde stojí Lhotecký potok, který se pyšní nádherným údolím nazývaným Struha.

Významnými zdroji vody na Kunžacku jsou studánky. Samotná obec Kunžak je zásobována pitnou vodou z vodojemu v Pazdernách. Sem vtéká voda ze studní Mejslinka, Křikava a z Bastlovy studánky. Mezi ostatními studánkami je nutné zmínit ještě Javorku a studánku u hájenky na Jitrech (Krafková, 2001).

4.5 PEDOLOGICKÉ PODMÍNKY

V období před mnoha miliony lety se mělké dno tehdejšího mělkého moře začalo zanášet písky a jíly z pevnin. Nejspodnější vrstvy byly vlivem endogenních a exogenních sil metamorfovány v krystalické břidlice. Dodnes se v oblasti České Kanady zachovaly na dnech sníženin fragmenty neogenních písků, jílu a štěrků (Krafková, 2001; AOPK, 2003).

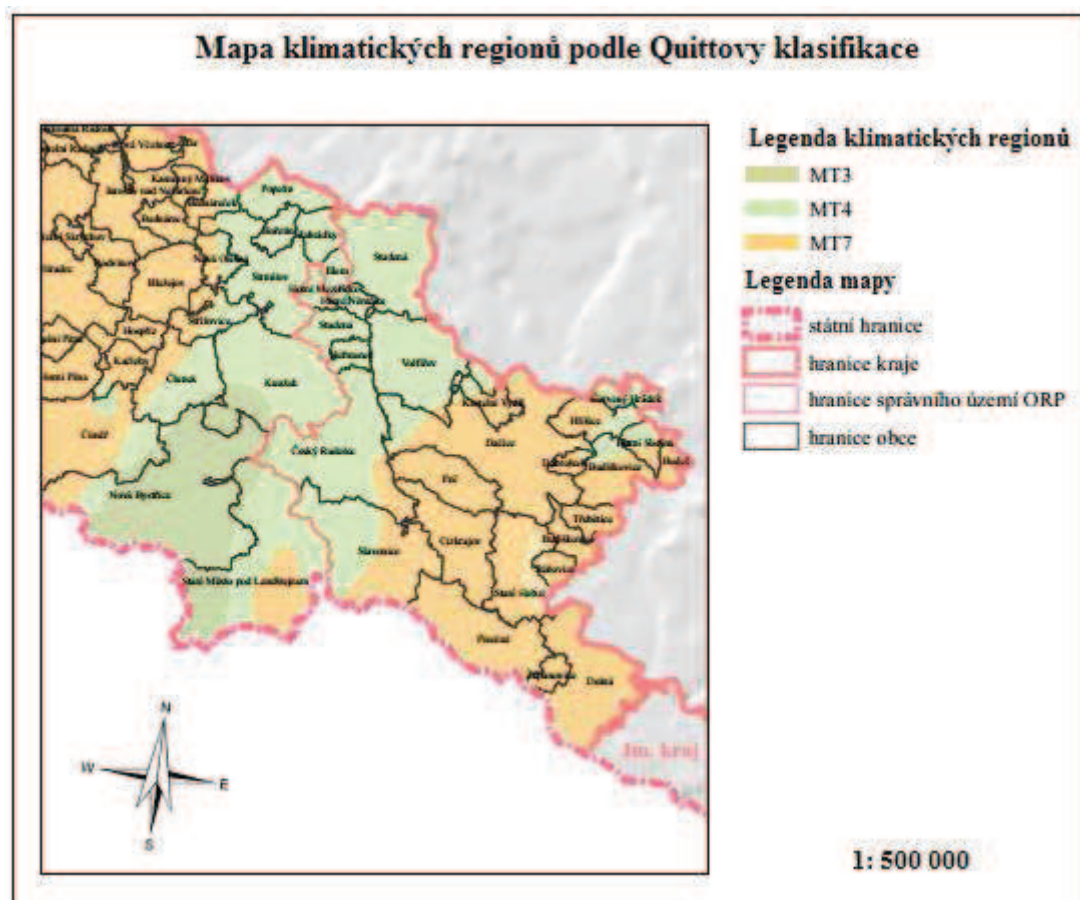
Současný půdní pokryv svědčí o zalesněném a zemědělsky využívaném charakteru regionu. Podklad území je tvořen zvětralinami žul. Na něm se vytvořily převážně kyselé kambizemě (hnědé půdy) a v menší míře půdy podzolové. Dystrické kambizemě, vzniklé v nižších polohách a na svahovinách Novobystřické vrchoviny a dále směrem severně od ní, pokrývají také území obce Kunžak i její bezprostřední blízké okolí. Ve vyšších a zalesněných oblastech přechází v modální kryptopodzoly. V území, které můžeme zahrnout do výzkumu této práce, se nachází i plochy organozemí, které svědčí o přítomnosti rašelinišť. Vodní plochy a vodní toky jsou lemovány modálními glejemi a dystrickými pseudogleji (Půdní mapa 1:50 000, ČGS).

Vzhledem k členitosti terénu a charakteru půd (mělké, lehké, písčité až kamenité), ale i vlivem člověka (neodborné rekultivace, zemědělská činnost a lesní práce s těžkými stroji) je oblast svahů ohrožena silnou erozí (Rokyťová, 1996).

4.6 KLIMATICKÉ PODMÍNKY

Řešené území patří podle Quitta (1971) do mírně teplé klimatické oblasti. Tato východní část okresu Jindřichův Hradec je oproti ostatním částem okresu charakteristická krátkým, mírně chladným létem a mírně chladnou zimou (AOPK, 2003). Podle údajů Českého hydrometeorologického úřadu (ČHMÚ) za rok 2013 se průměrná roční teplota vzduchu pohybuje mezi 6-7 °C. Průměrný roční úhrn srážek kolísá v rozmezí od 700 do 800 mm. Vegetační období trvá přibližně 210 dní. Převládá severozápadní proudění větru.

Obr. č. 8, Klimatické regiony v řešeném území obce Kunžak a okolí

Zdroj: Quitt, 1974

4.7 BIOGEOGRAFICKÉ PODMÍNKY, OCHRANA PŘÍRODY

Biologie území vyniká svou zachovalou rozmanitostí co do druhů i stanovištních podmínek. Ať už se jedná o faunu či floru nachází se zde mnoho velmi vzácných a ojedinělých druhů a biotopů. Jirásko (2011) to připisuje především poloze, odlehlosti a neprostupnosti území v minulých staletích.

Na území najdeme početná lesní, mokřadní, luční, vodní společenstva, společenstva druhů ptáků i vzácná společenstva rašelinných oblastí.

Z **fytogeografického** hlediska pokrývá téměř celé řešené území květena mezofytika (přechodná hercynská květena). Nejvyšší polohy v oblasti mezi Studenou a Novou Bystřicí spadají do oreofytika (středoevropská lesní květena). Diverzita místní flóry je ovlivněna i přechodovou oblastí mezi mokřadní a rašeliništní florou Třeboňské pánve a teplomilnou květenou jižní Moravy (Krafková, 2001; Rokytová, 1996; AOPK, 2003).

Mezi významné rašelinné rostlinné druhy můžeme zařadit: ostřici bleší, suchopýrek alpský, štírovec stolistý, vlsolistec vlhkomilný, proparka třířadá, tráva Rhynchospora alba (hrotnosemenatka bílá). Nalezneme tady i glaciální relikty - mechorosty. Na pasekách a při krajích lesů roste náprstník červený, masožravá rosnatka okrouhlostá a vzácné vstavače. Tyto společenstva se nachází v botanické lokalitě u Suchdola. Další chráněná přírodní oblast je u obce Kaproun. Jedná se o rašelinný rybníček pod Hallovou hájenkou a sousedící mokřady, kde můžeme objevit leknín bělostný a zvláštní vstavačovou rostlinu prstenec Trausteinerův (Krafková, 2001; AOPK, 2003). Jedinečnými lokalitami území jsou jalovcové porosty (jalovec obecný) u Kunžaku a Valtínova.

Obr. č.9, Chráněné území Jalovce u Kunžaku

Zdroj: vlastní fotografie

Z hlediska **zoogeografického** zařazení patří řešené území do oblasti paleoarktické, podoblasti eurosibiřské. Lesní fauna hercynského původu je zpestřena, stejně jako flóra, mokřadními druhy živočichů (vrásenka pomezní, skokan krátkonohý, zmijs obecná, ještěrka živorodá, ...) (Rokytová, 1996; AOPK, 2003). Typické je tedy zastoupení obojživelníků (žáby a čolci, ještěrka obecná, slepýš

křehký), vzácnějších i ostatních ptáků (tetřivek obecný, čáp bílý), plazů (užovka obojková, zmije obecná) a savců (hraboši, krtci, lasičky, ježci, kuny, vydra říční a lovná zvěř: srnčí, černá i lišky). V početných rybnících žije množství sladkovodních ryb. V okolí rybníka Zvůle je možné potkat i muflona a zbloudilého losa (Krafková, 2001; Jirásko, 2011).

Nacházíme se v okrese Jindřichův Hradec, kde lesy pokrývají 38% plochy, v některých případech i 50%. Podle biogeografického členění patří do bukové oblasti - oblast vrchovin a hornatin 400-700 m n.m. a jedlobukové oblasti vrchovin a hornatin 600-900 m n.m.. Současné lesní porosty smrkových monokultur doplňují malým podílem borovice, buk, jedle, dub, modřín, bříza a jeřáb.

Vzhledem k tomu, že jsou mnohé druhy vzácné a ojedinělé jsou oblasti jejich výskytu chráněny zákonem, či jiným předpisem.

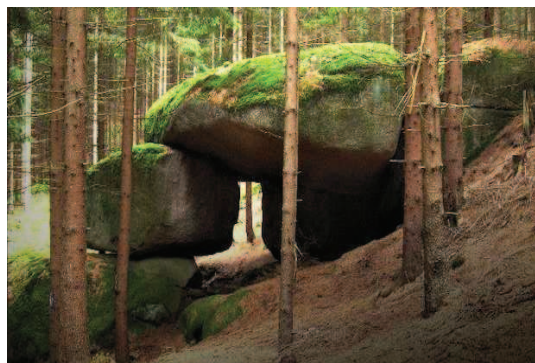
4.8 KRAJINA

V nejstarších dobách tvořili zdejší krajinu nepřístupné lesy, močály a bažiny. Řecký geograf, astrolog, astronom Ptolemaios se již v 2. století n.l. zmiňuje o mohutném Hercynském lese, který se rozkládal na hranicích mezi Čechy a Moravou. Neprostupnými pomezními hvozdy, jak o lesích hovoří i jiní autoři (Jirásko, 2011), zřejmě již v minulosti vedly prastaré obchodní trasy (www.krajinabezhranic.cz).

Obr. č. 10 a 11, Typické kamenné útvary v krajině: Hadí vrch, Zvůle

Zdroj: www.itras.cz, autor: Daniel Jiří

Zdroj: www.itras.cz, autor: Ivan Kozlík

Na základě analýzy mapy potenciální přirozené vegetace (Neuhäuslová-Novotná, 2001) byly přímo na území obce na základě Mapy potenciální přirozené vegetace identifikovány acidofilní bučiny a jedliny. Respektive bučina s kyčelnicí devítilistou se táhne se od Strmilova přes Kunžak do Struh. Většina území patří do kategorie bikových bučin. V menších okrscích okolí rybníků Krvavý a rybníků u Střížovic lze najít střemchové doubravy a olšiny. Na tuto oblast navazuje v pásu od Strmilova, přes Střížovice k Hospřizi a Blažejovu oblast bikových jedlových doubrav. V podmáčených oblastech u Kaprouna lze identifikovat podmáčené rohozcové smrčiny. Pás smrkových bučin se táhne od vesnice Matějovec směrem ke Kunžaku. U obce Člunek se nacházela submontánní borová rašeliniště. Jirásko

(2011) a autoři knihy Chráněná území České republiky – Českobudějovicko (AOPK, 2003) shrnují lesní pokryv v minulosti na porosty tvořené bučinami, doubravami a při vodních tocích olšinami.

Obr. č. 12 a 13, Údolí Struha u Kunžaku

Zdroj: www.itras.cz, autor Kozlík Ivan

Krajina prošla do současnosti výraznou proměnou spojenou s osidlováním a urbanizačními procesy. První osadníci vnikali do hustých lesů již od pravěku, avšak první zmínky o vzniku osad při obchodních stezkách protínajících krajinu lze zařadit do 10. Století. Postupně tedy docházelo k silné kolonizaci a tím i k přetváření krajiny extenzivním i intenzivním obhospodařováním (odlesňování, zakládání rybníků, zemědělská výroba, těžba, rekreace). Krajina nebyla ovlivněna jen způsobem hospodaření a procesem osidlování ale i společensko-politickými událostmi a jejich dopady. V této souvislosti lze psát o následcích třicetileté války, ale hlavně druhé světové války, kdy docházelo nejprve k ničení, pustošení či celkové likvidaci židovského majetku (zánik obcí např. Maříž, Rajcheřov) a později k poválečnému odsunu německého obyvatelstva, které tvořilo významnou část zdejší společnosti. Běhal (2011) ve své práci zmiňuje např. Kunžaku blízkou obec Nový Svět, který dle jeho informací byl samostatnou obcí s vlastním zázemím i školou. Dnešní Nový Svět má pouze 3 obyvatele. Takových případů v pohraničí je ale mnoho.

Současnou krajinu Kunžacka představují rozsáhlé smrkové lesy s příměsí borovic a jiných jehličnatých i listnatých stromů. Listnaté stromy jsou někdy významnými chráněnými solitéry, tvoří krásné aleje, či lemují množství klidných rybníčních ploch (lipové, topolové, bukové, dubové aleje). Dále se jedná o plochy menších roztroušených sídel, které obklopují otevřené louky a pole, solitérní balvany i jejich sestavy, skalní výchozy, charakteristická luční rašeliniště, rašelinné vlhké louky a nezapomenutelná údolí potoků. Kopcovitý charakter Kunžacka je vynikajícím předpokladem pro úchvatné pohledové scény krajiny.

Zemědělská plocha je tvořena převážně trvalými travními porosty. Po roce 1990 došlo k poklesu využívání některých pozemků a k zarůstání ruderalními druhy rostlin a nadměrnému zatěžování pozemků pastvou (AOPK, 2003). Typickým znakem krajiny Kunžacka jsou i plochy polí s kamenitými, či přímo balvanovými ostrůvky s příměsí borovic a suchých křovin.

Obr. č.14 a15, Typické kamenité ostrůvky v polích v okolí obce Kunžak

Zdroj: www.itras.cz, autor Kozlík Ivan

Obr. č. 16, Kamenitý ostrůvek v polích v okolí obce Kunžak

Zdroj: www.itras.cz, autor Körner Pavel

Řešené území Kunžacka spadá z největší části (ne-li zcela) do oblasti Přírodního parku Česká Kanada. Tato krajina je nejen pro svou scénu, ale i poněkud chladnější a sychravější klima připodobňováno k přírodě Severní Ameriky, kanadské oblasti. Česká Kanada je pro svůj charakteristický krajinný ráz ceněna a chráněna dle nařízení Jihočeského kraje č.1/2004 jako přírodní park s posláním zachovat přírodní, kulturní a historické charakteristiky území. Součástí nařízení je ochrana před činnostmi, která by snížila jeho přírodní, estetickou a kulturní hodnotu. Zároveň by měli být vytvořeny podmínky pro správné a smysluplné využití zejména pro turistiku, rekreaci, únosnou urbanizaci v rozsahu nezbytném pro stabilizaci a rozvoj života v obcích, které oblast zahrnuje (ÚAP ORP Jindřichův Hradec, 2004).

Ke krajinnému rázu krajiny Kunžacka neodmyslitelně patří místa. Může se jednat o fyzicky vnímatelnou hodnotu krajiny mnohdy chráněnou zákonem či jiným předpisem (stromy, balvany, údolí, boží muka, aleje, studánky, rybníky, stavby sakrální i světské povahy) nebo emocionální pouta spojená s určitým vjemem či vzpomínkou (domov, dětství, životní události, vnímání krásna/ošklivosti). Ekologická stabilita řešeného území i celého okresu Jindřichův Hradec vyjádřena koeficientem (KES) je v celostátním srovnání nadprůměrně vysoká (ÚAP ORP Jindřichův Hradec, 2004).

4.9 SÍDLO

Charakter přírodních a krajinných podmínek se stali v minulosti zásadními předpoklady pro vznik sídla (Kupka, 2010). Historie obce je vepsána do krajiny i jejích obyvatel. Prvním písemným dokladem o vzniku obce byl spis pražského biskupa Tobiáše z Bechyně z roku 1288. Píše se v něm o existenci „Cunsecku“, dnešního Kunžaku, na křižovatce tehdejších obchodních cest (Krafková, 2001). Kunžak lze dle Jirásko (2011) zařadit mezi nejstarší sídla v kraji. Založení města Přemyslem II. souviselo se strategickou polohou na obchodních trasách, ale i na pomezí Čech a Moravy a Rakous. Měnila se rovněž i příslušnost tohoto městečka. Kolísala mezi moravskými a českými državami, de facto državami pánů z Telče a pánů z Hradce (Krafková, 2001; Jirásko 2011; Kuča, 1998). Roku 1693 získal Kunžak status samostatného panství se samosprávou obce vlastní i dalších jedenácti osad.

Obr. č. 17, Historická mapa Kunžaku, 19. století

Zdroj: www.mapy.cz

Historikové a jiní vědečtí pisatelé se domnívají, že původní hradiště, zemanské sídlo nebo také místo nejstaršího osídlení stálo na území dnešní místní části, předměstí Velké Podolí. Tento fakt není však nijak ověřen ani písemně doložen (Krafková, 2001; Rokytová, 1996; Kuča, 2003; Jirásko, 2011). Velké Podolí existovalo totiž v minulosti samostatně a Cunseck byl založen opodál severozápadním směrem na vyvýšenině. Jeho prostorový charakter se rozvíjel především od 14. století (Jirásko, 2011). Půdorysným základem zřejmě neopevněného městečka bylo a je náměstí. Městečko se rozrůstalo hlavně od druhé poloviny 17. století do poloviny století devatenáctého. Zástavba se rozvíjela východním směrem do předměstí, dnešní Malé a Velké Podolí. Pak se růst pozastavil. V první polovině 20. století se městečko rozvíjelo jihozápadně od hřbitova a při komunikacích vedoucích do Jindřichova Hradce a do Kaprouna, dále pak severně v předměstí Podolí. Druhá polovina 20. století určila stavební rozmach vytyčením některých ulic se zástavbou. Významná byla silnice od hřbitova k nové škole na náměstí. Zástavba se rozvíjela také v přilehlých zahradách kolem hlavních silnic. Současné domy jsou výsledkem modernizace mnohých společensko-politických období a vývojových trendů. Památkový význam spatřuje Kuča (1998)

v zachování středověkého uspořádání budov a kostela. Dům č. 63 je jediným artefaktem zástavby a pod ochranou památkové péče (Kuča, 1998).

Obr. č. 18 a 19, Současná a historická fotografie náměstí obce Kunžak

Zdroj: vlastní fotografie

Zdroj: www.fotohistorie.cz

Kunžak je osadou založenou německými kolonizátory, avšak Kuča (1998) uvádí, že již v husitských dobách převažovalo obyvatelstvo české. Úbytek německého obyvatelstva ještě podpořil jejich odsun po druhé světové válce. V roce 1880 žilo v Kunžaku 2415 obyvatel ve 288 domech. Stav podle údajů ČSÚ z roku 2011 hovoří o 423 domech a 519 bytech, kde žilo 1211 obyvatel. Podle ČSÚ počet obyvatel do roku 1990 stoupal až na hodnotu 2604 obyvatel. Od té doby klesal s menšími odchylkami až na hodnotu 1482 obyvatel k 1. 1. 2014.

Život sídla určoval odněpaměti obchod. Strategická byla poloha na významných obchodních trasách. Celkovému rozkvětu města napomohlo i právo tržní, udělené městečku roku 1478 (Krafková, 2001; Kuča, 1998; Jirásko, 2011). Trhy se zde konali téměř do konce 2. světové války. Daly tak možnost i rozvoji pohostinství. Jindřichohradecký region a jeho střediska, mezi které Kunžak bezesporu patří a patří, byl oblastí prosperity tkalcovství, pletařství oděvních a jiných průmyslových řemesel (tkalcovství, krejčovství, mlynářství, pivovarnictví, pekařství, koželužství, kovářství, kolářství, bednáři, kožešníci a zámečníci. Tyto cechy, pily, mlýny a cihelna udržovali život v sídle i v nepříznivých časech (mor, požáry, války a žoldněřské armády) (Krafková, 2001; Jirásko, 2011). Obchod, stavebnictví, průmysl a zemědělství společně s lesnictvím a rybářstvím mají stále největší zastoupení v hospodářské činnosti obce. Význam pohostinství, stravování a ubytování přetrvává, ovšem v současnosti je vázán především na turistický ruch a rozvoj území v oblasti rekreace. Většina obyvatel pracuje v průmyslu, dále je velkou měrou zastoupena oblast zemědělství, lesnictví a rybníkářství, obchod opravy a stavebnictví.

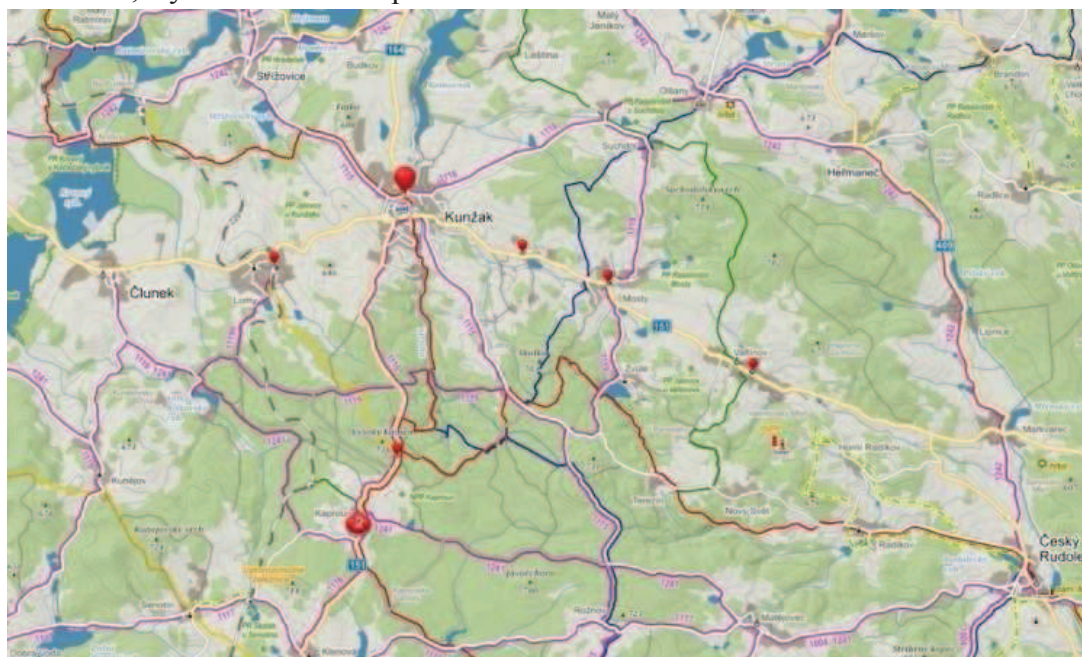
Občanská vybavenost současného městečka je na dobré úrovni. Městečko je soběstačné. Nachází se zde: pošta, úřad, základní škola, mateřská škola, kulturní středisko a sportovní hřiště, knihovna, kino, pracoviště policie, sbor dobrovolných hasičů, zdravotní zařízení, dva hřbitovy, kostel. Obec je napojena na kanalizaci a plynofikaci. Má vlastní čističku odpadních vod a veřejný vodovod. Přesto je

obyvatelstvo v mnohých oblastech, ať už se jedná o služby, zaměstnanost nebo např. školství, vázáno hlavně na okresní město Jindřichův Hradec vzdálené 14 km v severozápadním směru. V rámci dojížděky do zaměstnání a škol nelze též opominout význam i jiných okolních obcí a menších měst (Dačice, Slavonice) a neopomenutelný je též pohyb obyvatel přes blízké hranice s Rakouskem.

Obec má odnepaměti výhodnou polohu na spojnici okresních měst i jednotlivých krajů. Silniční dopravu zajišťují silnice II. třídy č. 151 a č. 164, které prochází přímo obcí Kunžak a propojují ho tak s jihomoravským krajem, příhraničím i okresním městem Jindřichův Hradec (Jihočeský kraj). Ve Strmilově v severní části území se pak jedna větev napojuje na silnici I. třídy ve směru na Brno. Obslužnost zajišťuje spolu s osobními vozidly i autobusová doprava. Linková doprava zastavuje v Kunžaku několikrát denně a zajišťuje tak významnou část dojížděky do zaměstnání a škol.

Významnou roli v rozvoji obce hraje cestovní ruch. Obec je důležitým výchozím bodem mnohých turistických tras, cyklotras a v zimním období i tras běžeckých.

Obr. č. 20, Cykloturistická mapa okolí Kunžaku

Zdroj: www.mapy.cz

5. METODIKA

5.1 ŘEŠENÉ ÚZEMÍ

V rámci zpracování předkládané práce a výzkumu v oblasti vnímání hodnot krajiny bylo provedeno dotazníkové šetření. Jako řešené území byla zvolena obec Kunžak, která leží v Jihočeském kraji, v okrese Jindřichův Hradec. Byla vybrána na základě stanovených podmínek daných lokalitou v rámci České republiky a počtu 1000 – 3000 obyvatel dané obce. V řešeném území nebyl dosud podobný výzkum prováděn. Struktura a demografické údaje obyvatel poskytují vhodná data pro splnění celorepublikových dotazníkových kvót dle ČSÚ (Tab. č. 1).

5.2 RESPONDENTI

Dotazování byli obyvatelé Kunžaku, kteří žijí přímo na území obce. Pro další výzkum a vlastní dotazníkové šetření byli voleni na základě kvótního výběru podle sčítání obyvatel Českým statistickým úřadem z roku 2011 (Tab.č.1), a to podle pohlaví, věku, ekonomické aktivity a vzdělání. Celkový počet respondentů činil 100 dotázaných osob. Pro získání plnohodnotných údajů byla stanovena dolní věková hranice dotazovaných na 18 let, horní hranice nebyla věkem omezena.

Tab. č.1, Dotazníkové kvóty

POHLAVÍ	Muži	49
	Ženy	51
VĚK	18 - 29	19
	30 - 39	20
	40 - 49	16
	50 - 59	16
	60 - 69	16
	70 - více	13
EKONOMICKÁ AKTIVITA	Zaměstnaní	59
	Nezaměstnaní	6
	Ekonomicky neaktivní	35
VZDĚLÁNÍ	ŽŠ a nedokončené	16
	SŠ bez maturity	34
	SŠ s maturitou	31
	VŠ	31
	neuveďeno	5

Zdroj: ČSÚ, Sčítání obyvatel 2011

5.3 PODOBA DOTAZNÍKU

Součástí provedeného výzkumu byl již vypracovaný dotazník. Mohl být vyplněn v papírové podobě osobním kontaktem s respondenty, či v elektronické podobě prostřednictvím internetu (příloha č.). Vlastní obsah dotazníku je možné rozdělit do dvou částí, textové a mapové.

Textovou část tvořilo celkem 33 otázek a 2 doplňující údaje. Z počtu 33 otázek se 9 vztahovalo k sociodemografickým údajům respondentů. Hlavní část v počtu 24 tvořily otázky ve vztahu k obci, krajině a vnímání prostředí. Dotazovaní odpovídali na otázky otevřeného i uzavřeného typu. V odpovědích tak přiřazovali hodnoty 1, zcela souhlasím – 5, zcela nesouhlasím, vybírali z předem zadaných odpovědí s možností volby pořadí dle důležitosti, vyjadřovali se souhlasně (ANO) či nesouhlasně (NE), a v některých případech mohli využít vlastní hodnocení, vyjádření. Vyplnění textové části trvalo přibližně 15 – 20 minut.

Mapovou část tvořila mapa řešeného území okolí obce Kunžak. Respondenti zde vyznačovali oblíbená místa a trasy. Ke každému zadanému bodu se vztahovala tabulka (Obr. č.), kterou respondenti vyplnili. V tabulce byly rozlišeny zvlášť doplňující otázky vztažené k zadávaným trasám a zvlášť k zadávaným místům. Jednalo se opět o otázky kombinující výběr z několika možností, řazení dle důležitosti i vlastní popis a vyjádření. Celkem však mohlo být zadáno maximálně 5 tras a 5 míst.

5.4 SBĚR DOTAZNÍKŮ

Respondenti byli dotazováni buď osobně, přímým kontaktem a to papírovou formou dotazníku, nebo vyplnili elektronickou podobu dotazníku na webových stránkách *plassova.mapovyportal.cz* (Příloha č.). Papírová forma byla předkládána obyvatelům osobní návštěvou domů či bytů nebo poskytnuta k vyplnění a následně sesbírána v případě většího počtu dotazovaných osob např. na veřejném místě. Elektronický dotazník byl rozeslán na předem známé emailové adresy. Zpětnou a řetězovou reakcí se následně i počet elektronicky vyplněných dotazníků zvyšoval. Elektronická podoba byla zvýhodněna větším klidem a možností delšího časového úseku pro vypracování, v mapové části pak možností přiblížení mapy pro větší přesnost zadání jednotlivých míst a tras. K papírové formě dotazníku patřila mapa řešeného území v měřítku 1: 100 000 a nesla tak při zanášení oblíbených tras a míst omezení rozlišení. Papírová podoba pak zvyšovala kvalitu odpovědí, a tím i vlastního šetření, možností dotázání se na případné nejasnosti při vyplňování dotazníku.

Celkem bylo získáno a vyhodnocováno 100 dotazníků.

5.5 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉ ČÁSTI

Vzhledem k tomu, že všechna data se v konečné fázi shromažďovala v elektronické podobě do zdrojové databáze, musely být údaje z dotazníků v papírové podobě přepsány a uloženy společně s elektronicky vyplněnými dotazníky ve společném emailu webu mapového portálu. Následně byla data zpracována. Pro vyhodnocování a provedení vlastního výzkumu jsem obdržela data ve dvou soborech ve formátu .xls (Excel) a data pro vytvoření mapových výstupů ve formátu .shp (Shapefile). První soubor ve formátu .xls byl podkladem pro vyhodnocení údajů z textové části dotazníku. Druhý soubor ve formátu .xls byl podkladem pro vyhodnocení údajů o místech a trasách z mapové části dotazníku. Součástí těchto údajů byly i mapové souřadnic.

Zastoupení respondentů v jednotlivých kategoriích pohlaví, věku, vzdělání apod. bylo vypočteno pomocí frekvenčních analýz. Výsledky byly znázorněny v příslušných tabulkách a grafech.

V případě dat z excelové tabulky, získané z mapové části dotazníku, bylo nutné je seřadit a přiřazovat souhlasné hodnoty podle respondentů. Tato korekce byla provedena na základě zkratky respondenta uvedené v textové části dotazníku i v tabulce k jednotlivým trasám a místům v části mapové.

HYPOTÉZY

Na základě již publikovaných výzkumů uvedených v literární rešerši a hlavně na podkladě zpracovaných údajů z excelových tabulek, bylo pro výsledné vyhodnocení vztahu obyvatel ke krajině, ve které žijí, vytvořeno 60 hypotéz. Tyto hypotézy byly zpracovány v programu MS Office Excel. Hypotézy byly zvoleny tak, aby vypovídaly o vztahu dvou proměnných. Tvoří Přílohy 2 této práce a obsahují tabulku aktuálních a očekávaných hodnot, výpočty a grafy.

Při vyhodnocování dotazníků byly brány v potaz kritéria sociodemografických údajů i kritéria vztahu respondentů k okolní krajině. Počty dotazovaných obyvatel se pro jednotlivé hypotézy liší a to hlavně proto, že se nezapočítávaly odpovědi typu „nevím“, a nebo někteří dotazovaní odpověď vůbec neuvedli. Dále se u některých otázek navýšil počet i tím, že existovala možnost i více odpovědí a reakcí na jednu otázku či tvrzení.

Vlastní postup při vyhodnocování hypotéz byl následovný. Byly vytvořeny kontingenční tabulky aktuálních a očekávaných hodnot. Aktuální hodnoty jsou hodnoty přímo z údajů z dotazníků. Očekávané hodnoty byly vypočteny z aktuálních hodnot pomocí výpočtu:

$$\text{součet ve sloupci} * \text{součet v řádce} / \text{celkový počet}$$

Hodnoty v buňkách aktuálních i očekávaných hodnot se nesmí rovnat 0 a zároveň u tabulek očekávaných hodnot se nesmí vyskytovat více jak 20% hodnot

menší jak 5. Aby bylo vyhověno těmto zásadám bylo provedeno sloučení některých buněk, tak aby byla získána požadovaná hodnota.

Na základě kontingenčních tabulek byla u každé hypotézy vypočtena pravděpodobnost závislosti statistických znaků pomocí χ^2 testu nezávislosti (Chi-kvadrát test nezávislosti). Jedná se o rozdíl mezi aktuálními a očekávanými hodnotami. Tento test patří mezi neparametrické metody, což znamená, že není zapotřebí znát rozdělení zkoumaných statistických proměnných (www.pedf.cuni.cz/kpsp/skalouda/chi_kvadrat.doc). Hypotézy se vždy zakládaly na přijmutí či zamítnutí hypotézy H_0 , která stanovila vzájemný vztah mezi proměnnými. Vycházeli jsme vždy z toho, že platí nulová hypotéza H_0 , která předpokládá, že hodnoty nejsou na sobě závislé, neovlivňují se. Pokud zamítneme nulovou hypotézu H_0 , přijímáme alternativní hypotézu H_1 , která potvrzuje závislost.

Vzorec pro výpočet Chí-kvadrát testu nezávislosti:

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^n \frac{(O_i - E_i)^2}{E_i}$$

kde:

O_i = pozorovaná frekvence

E_i = očekávaná, předpokládaná (teoretická) frekvence, dle nulové hypotézy

n = počet sčítanců

(Zdroj: <http://labe.felk.cvut.cz/~obitko/spr/chi2.html>)

Následně se hodnota výpočtu Chí-kvadrát testu nezávislosti porovná se stanovenou hladinou významnosti $\alpha = 0,05$. Pokud je hodnota rozdílu aktuálních a očekávaných hodnot větší než 0,05, potvrzujeme nulovou hypotézu H_0 , která určuje nezávislost proměnných. Pokud je to naopak a hodnota rozdílu je menší než 0,05 pak přijímáme alternativní hypotézu H_1 , která určuje závislost proměnných. Hladina významnosti stanovená 0,05 je nejčastější používanou hodnotou pro vyjádření 95% jistoty správnosti rozhodnutí.

Ve výpočtech pokračujeme určením stupně volnosti. Ten označuje počet nezávislých parametrů. Je dán vzorcem:

$$v = (r - 1) (c - 1)$$

kde:

v = stupeň volnosti

r = počet sloupců v tabulce

c = počet řádků v tabulce

Dalším krokem je výpočet kritické hodnoty (n), která je určena součinem hladiny významnosti a stupně volnosti. Pokud je výsledek větší, můžeme předpokládat, že existuje velký rozdíl mezi aktuálními a očekávanými hodnotami, a proto zamítneme nulovou hypotézu H₀. Pokud je tomu naopak, výsledek je menší, pak hypotézu H₀ lze předpokládat.

V případě, že zamítáme nulovou hypotézu H₀, a přijímáme alternativní hypotézu H₁, která svědčí o závislosti proměnných, pak pokračujeme ve výpočtech a zjišťujeme míru tohoto tvrzení. V takovém případě byla využita metoda koeficientu kontingence podle Pearsona (C). Výpočet tohoto koeficientu je dán vzorcem:

$$C = \sqrt{\frac{\chi^2}{n + \chi^2}}$$

kde:

χ^2 = celkový součet očekávaných hodnot

n = kritická hodnota

(Zdroj: http://iostat.vse.cz/kontingencni_tab.html)

V dalším postupu pro zjištění míry závislosti využijeme výpočet koeficientu korelace (C_{kor}):

$$C_{kor} = C/C_{max}$$

kde C doplníme z předchozího výpočtu a C_{max} vypočítáme podle vzorce:

$$C_{max} = \sqrt{\frac{h-1}{h}}$$

kde:

h = minimální počet řádků, či sloupců.

Z dosažených výsledků bylo možné odvodit míru závislosti. Výsledky bylo možné interpretovat na základě následující tabulky (Tab. č. 2) podle Chráska (2007):

Tab. č.2, Tabulka závislostí

hodnoty	míra závislosti
$[r] = 1,00$	naprostá závislost
$1,00 > [r] \geq 0,90$	velmi vysoká závislost
$0,90 > [r] \geq 0,70$	vysoká závislost
$0,70 > [r] \geq 0,40$	střední závislost
$0,40 > [r] \geq 0,20$	malá závislost
$0,20 > [r] \geq 0,00$	velmi malá závislost
$[r] = 0,00$	úplná nezávislost

Zdroj: Metody Pedagogického výzkumu, Chráska (2007)

5.6 VYHODNOCENÍ MAPOVÉ ČÁSTI

Mapová část dotazníku byla vyhodnocena v prostředí programu ArcGis 10.0. Do programu byla načtena data, získaná z mapové části a poskytnutá ve formátu .shp (shapefile). Přidáním této vrstvy se jednotlivé údaje o zadaných trasách a místech zobrazily jako body. Program ArcGis 10.0 umožňuje připojení podkladové mapy, přes veřejnou prohlížečskou službu WMS dostupné na portálu Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního www.geoportal.cuzk.cz. Služba byla využita pro zobrazení podkladové mapy, kde byla zvolena ORTOFOTO mapa, a dále k získání dat zmapovaných lesních porostů, vodních ploch a vodních toků z mapové databáze Data200. Data získaná přes WMS připojení byla dále transformována, jelikož byla v jiném souřadnicovém systému (GCS_WGS_1984) než bodová data tras a míst formátu .shp (S – JTSK).

Celkem bylo vytvořeno 11 mapových výstupů a 3 doplňující obrázkové detaily těchto výstupů. Na podkladě ortofoto mapy vznikly mapy zobrazující zájmová místa a trasy v různých vzdálenostech od centra obce Kunžak. Jako centrum bylo zvoleno náměstí Kunžaku, od kterého byly následně pomocí funkce buffer zobrazeny vzdálenosti 1 km, 5 km, 10 km, 15 km, 20 km (Příloha č. 3.2). Podle získané legendy byli dále přiřazeny hodnoty k jednotlivým datům a mohly být vytvořeny mapové výstupy rozlišující typ trasy (Příloha 3.1), způsob pohybu (Příloha 3.3, 3.4, 3.5) na těchto trasách a nejdůležitější vjem a pocit v zadaných místech a trasách (Přílohy 3.8, 3.9). U kompozic vypovídajících o způsobu pohybu na trasách vznikly ještě 3 detailní obrázkové výstupy pro větší přehlednost. Z databáze Data200 byla nejprve načtena mapa lesních porostů, na jejímž podkladě vznikl mapový výstup zobrazující orientaci míst a tras vzhledem k lesním porostům (Příloha 3.6). Poté byly načteny mapy vodních ploch, a vodních toků a zpracovány výstupy orientace místa a tras

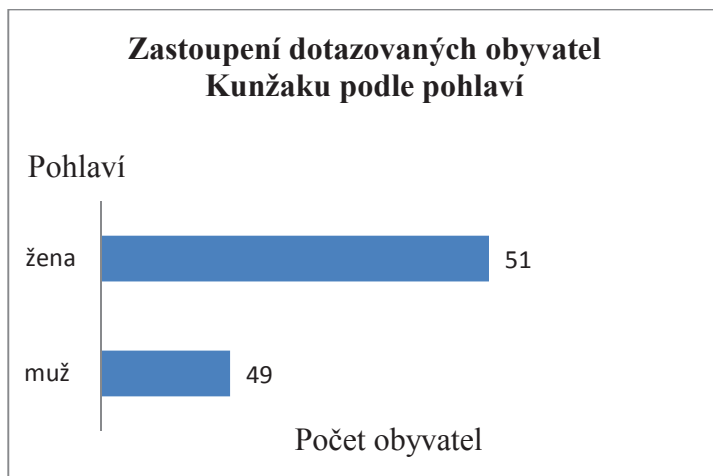
vzhledem k těmto vodním lokalitám (Příloha 3.7). Dále byly z textové část dotazníku zjištěny hodnoty krajiny, které vnímají respondenti jako symboly místní krajiny a jsou zachytitelné bodově v mapě. Z daného byl vytvořen rovněž mapový výstup vypovídající o těchto prvcích krajiny (Příloha 3.10, 3.11) a mapový výstup, podle kterého lze porovnat, zda souhlasí tyto symboly se zájmovými místy a trasami. Mapová kompozice vznikla současně vzhledem k lesním porostům i vodním lokalitám.

6. VÝSLEDKY

6.1 VYHODNOCENÍ SOCIODEMOGRAFICKÝCH ÚDAJŮ

V průběhu výzkumu bylo sesbíráno 100 dotazníků z řad obyvatel obce Kunžak. Respondenty tvořilo 49 mužů a 51 žen.

Graf č. 1, Zastoupení dotazovaných obyvatel Kunžaku podle pohlaví

Věkové složení lze posoudit v několika věkových kategoriích (Graf č. 3). Vzhledem ke kvótnímu výběru je toto složení relativně rovnoměrně rozloženo a souhlasí s údaji za rok 2011 Českého statistického úřadu. Přesto lze říci, že největší skupinu tvoří obyvatelé středního věku od 30 do 59 let věku. Na základě získaných informací tato uměle vytvořená kategorie zahrnuje převážně ekonomicky aktivní obyvatelstvo (Tab.č. 1). Nejmenší zastoupení obyvatel podle věku zahrnuje kategorie nad 70 let (13 % zastoupení dotazovaných obyvatel). Porovnáme-li to s údaji ČSÚ k 31.12. 2013, které činí skoro 12%, je toto zastoupení srovnatelné.

Graf č. 2, Zastoupení věkových kategorií dotazovaných obyvatel obce Kunžak

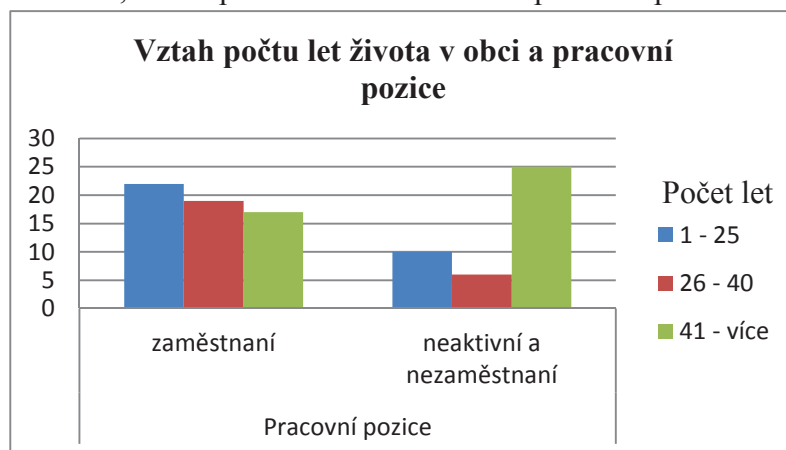
Srovnáme-li věk a pracovní pozici respondentů, lze odvodit několik faktů. V kategorii 18 – 29 let byl zaznamenán relativně vysoký podíl ekonomicky neaktivních obyvatel. V této kategorii to svědčí o relativně velkém zastoupení studentů jako respondentů. Jako ekonomicky neaktivní lze podle věku též označit kategorii 60 – více let. Zahrnuje všechny dotazované obyvatele, kteří uvedli, že jsou již v důchodu, pouze 3 obyvatelé dosud pracují a jeden dotazovaný je veden jako nezaměstnaný. Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo zahrnuje studenty a důchodce. V malé míře se vyskytují také ženy v domácnosti, kde ve dvou ze tří případů jsou jimi matky na rodičovské dovolené ve věku 30 – 39 let. Většina dotazovaných obyvatel je zaměstnána. Jedná se o obyvatele nejvíce středního věku 30 – 59 let.

Tab. č. 3, Zastoupení respondentů podle věku a pracovní pozice

Věk	zaměstnaní	ekonomicky neaktivní		Ženy v domácnosti	Nezaměstnaní
		studenti	důchodci		
18 - 29	12	8	0	0	1
30 - 39	1	0	0	2	2
40 - 49	12	0	0	1	2
50 - 59	16	0	0	0	0
60 - 69	3	0	11	0	1
70 - více	0	0	13	0	0

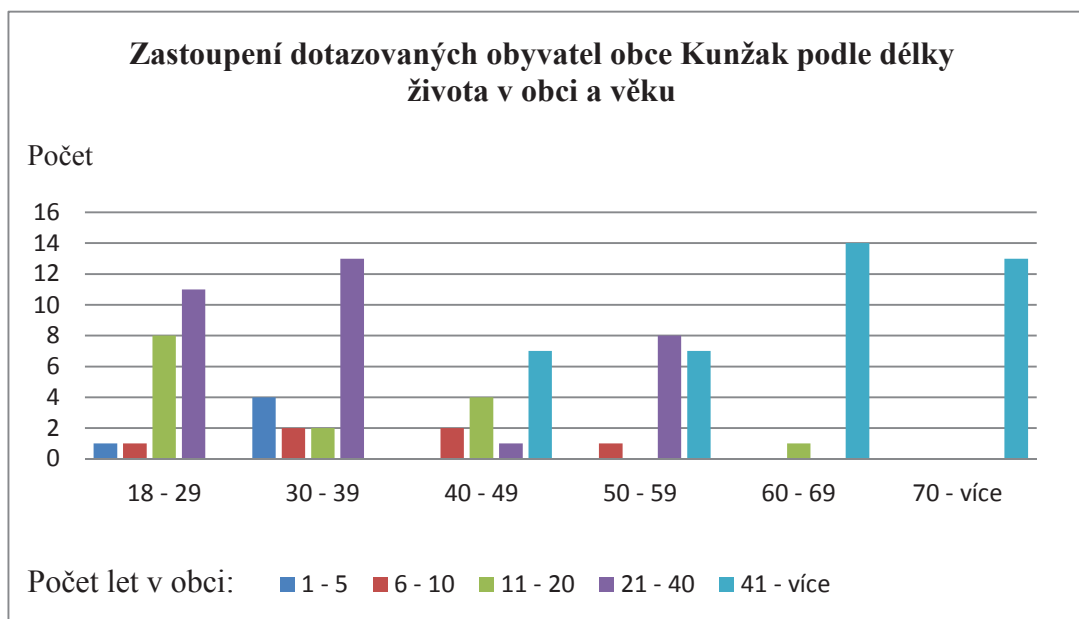
Problematiku vztahu věku a pracovní pozice do jisté míry shrnuje také vztah počtu let života v obci a pracovní pozice (Příloha č. 1), kde byla podle Chráška (2007) zjištěna střední závislost.

Graf č. 3, Vztah počtu let života v obci a pracovní pozice

Pro celkové srovnání bylo vhodné dále vytvořit graf zahrnující rozdělení osob na základě poměru počtu let života v obci a jejich věku (Graf č. 4).

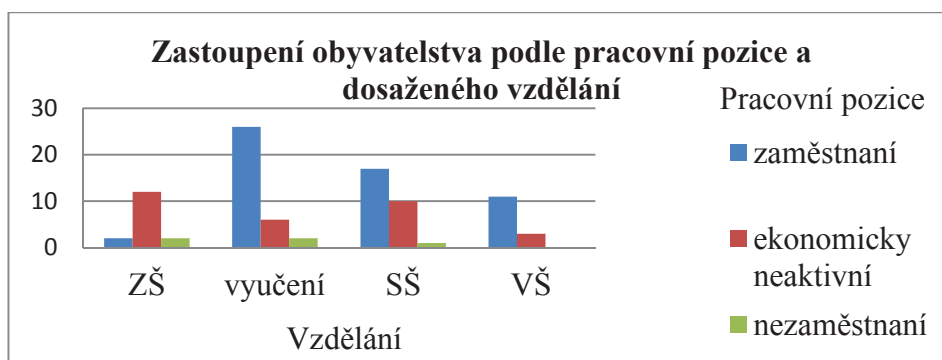
Graf č. 4: Zastoupení dotazovaných obyvatel obce Kunžak podle délky života v obci a věku

Dle výsledků lze říci, že obyvatelé, kteří žijí v Kunžaku 1 – 25 let jsou ve většině případů lidé mladí či středního věku, ekonomicky aktivní. Se zvyšujícím se věkem i počtem let života v obci se podíl zaměstnanosti snižuje a roste zastoupení osob v důchodovém věku. Ekonomicky neaktivní v kategorii 1 – 25 let života v obci jsou zejména studenti a nezaměstnaní, kteří po škole hledají práci. Kategorie nad 41 let života v obci je dána především zastoupením osob v důchodovém věku a podílem osob narozených a žijících v Kunžaku. Z celkového pohledu tyto výsledky vypovídají též o nízké migraci obyvatel.

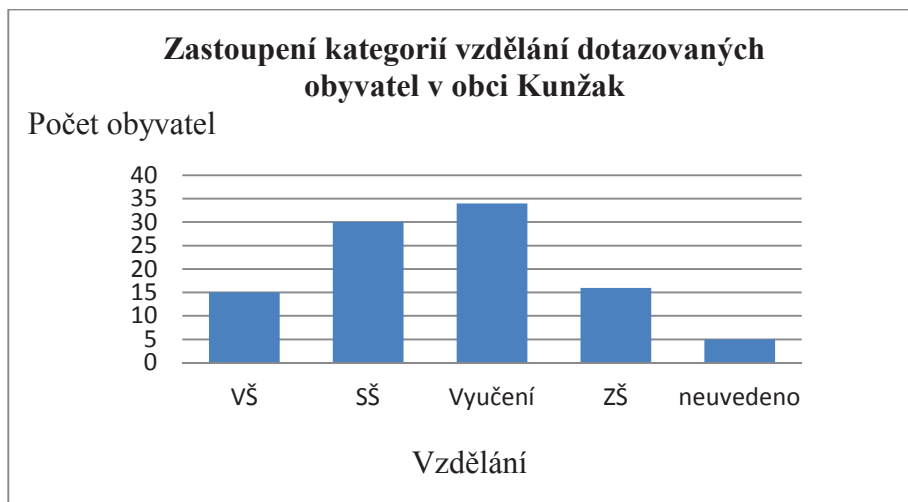
Nezaměstnaných respondentů bylo sečteno celkem 6 (6%). Toto číslo převyšuje údaj získaný k 31. 4. 2013 podle údajů ČSÚ, kdy nezaměstnanost činila 5,1 %. Jedná se o osoby buď v rizikovém věku 18 – 29 let hned po dokončení školy nebo věku 60 – 69 let těsně pod věkovou hranicí odchodu do důchodu. Velké zastoupení měla i kategorie od 30 – 49 let. Nezaměstnanost může být v případě sezónní práce pouze dočasnou záležitostí. Z následujícího grafu je také patrné, že nezaměstnaní mají nejnižší vzdělání (základní), nebo vzdělání středoškolské.

Graf č. 5, Zastoupení obyvatelstva podle pracovní pozice a dosaženého vzdělání

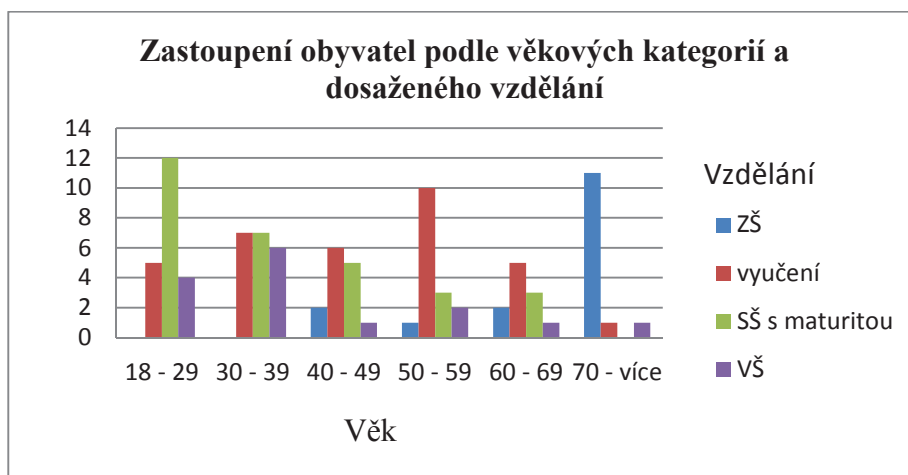

Většina dotazovaných obyvatel uvedla jako dosažené vzdělání středoškolské, s větším zastoupením vzdělání bez maturity. Někteří dotazovaní vzdělání vůbec neuvedli.

Graf č. 6, Zastoupení kategorií vzdělání dotazovaných obyvatel v obci Kunžak

Graf č. 7, Zastoupení obyvatel podle věkových kategorií a dosaženého vzdělání

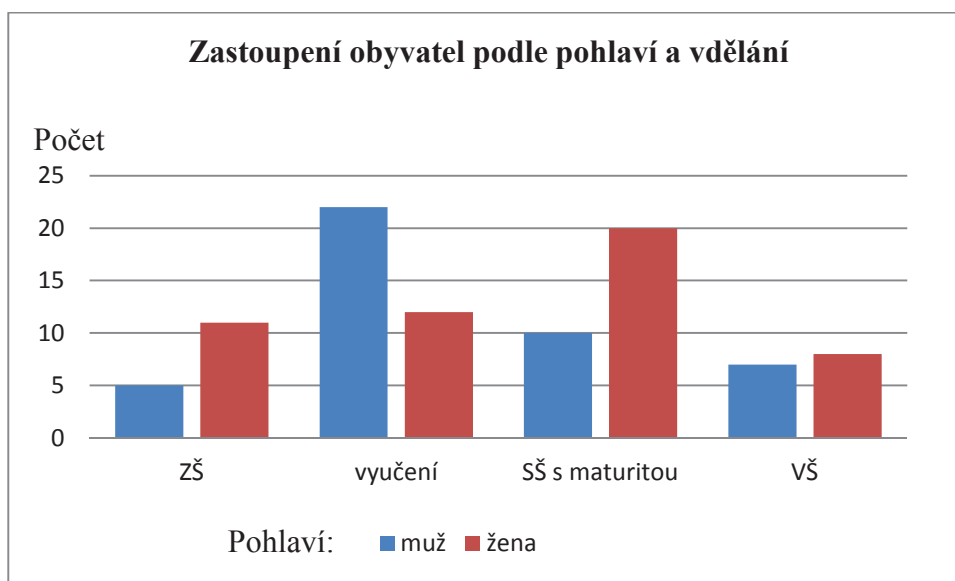

Vzdělání se liší i v kategoriích věku. U nejmladších respondentů převažuje středoškolské vzdělání s maturitou, kdy někteří dotazovaní jsou stále studenty vysokoškolského studia, anebo již mají vysokoškolské vzdělání dokončeno. Vysokoškolské vzdělání dosáhlo nejvyššího zastoupení obyvatel ve věku 30 – 39 let. Ovšem je nutné dodat, že i toto nejvyšší vzdělání bylo zjištěno ve všech stanovených věkových kategoriích. U obyvatel středního věku 30 – 59 let převažuje vzdělání středoškolské, s nebo bez maturity. Lze zde vypořádat klesající trend s rostoucím věkem. Výjimku tvoří věk 50 – 59 let kde vyučení dosáhlo nejvyššího zastoupení co do celkového hodnocení poměru věku a vzdělání. Další významnou odchylku zaznamenala kategorie na 70 let, kde silně převažuje vzdělání základní a to především u žen. Tento fakt je dán historickými souvislostmi a možnostmi dané doby studovat. Nebyly takové možnosti škol jako dnes zvláště na malých městech, a ženy

hodně zůstávaly v domácnosti, starali se o její chod nebo se museli zapojit z finančních důvodů do pracovního procesu. Základní vzdělání se projevuje i u kategorií věku od 40 do 69 let, kde se opět opakuje jako vysvětlení menší možnost studia v politickém i ekonomickém kontextu doby nebo studium nebylo takovou nutností díky pracovním příležitostem, které nabízela místní zemědělská výroba a průmyslové závody.

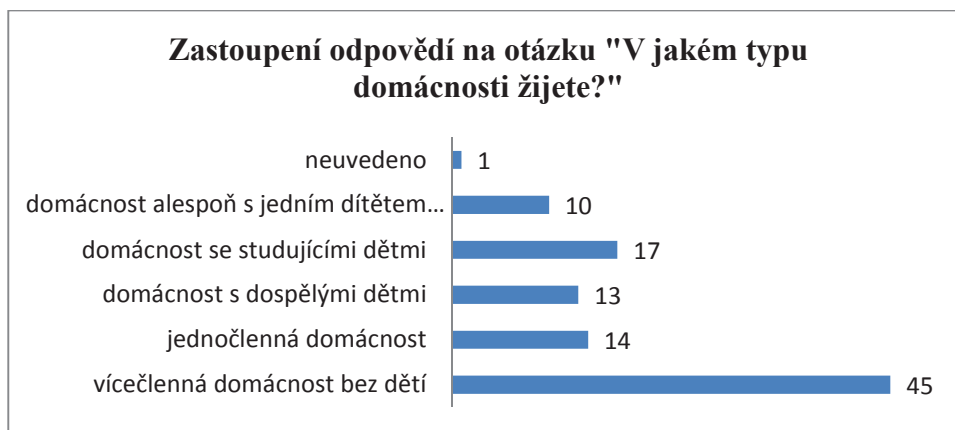
Vysokoškolsky vzdělaní respondenti pracují jako učitelé, ekonomové a manažeři. Středněškolsky vzdělaní (s nebo bez maturity) zabírají širokou škálu profesí. Jedná se především o dělníky, zemědělce, pracovníky služeb a řemesel a úředníky.

Graf č. 8, Zastoupení obyvatel podle pohlaví a vzdělání

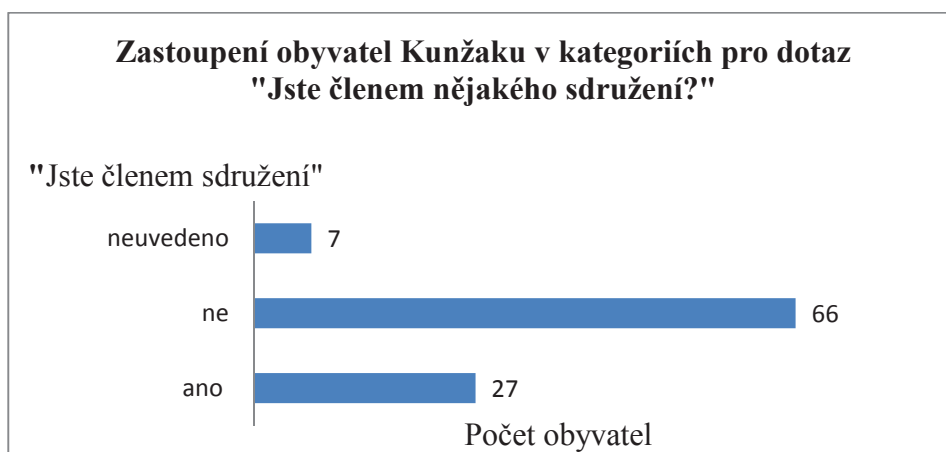
Výzkumem bylo zjištěno, že většina dotázaných obyvatel žije ve vícečlenných domácnostech bez dětí. Může to být způsobeno vysokým podílem obyvatel v pokročilém věku, kde je pravděpodobné, že děti mají již vlastní domácnost, generačním soužitím nebo podílem domácností dosud bezdětných párů. V nejmenším zastoupení jsou domácnosti s alespoň jedním dítětem předškolního věku. Tento jev je možné vysvětlit tím, že se mladé rodiny stěhují za práci či za lepší kvalitou bydlení. Další alternativou je zastoupení žen v kategorii produktivního věku v souvislosti s celorepublikovým faktem zvyšující se hranice věku, kdy ženy mají první dítě.

Graf č. 9, Zastoupení odpovědí na otázku "V jakém typu domácnosti žijete?"

Dále bylo zjišťováno, jak se respondenti zapojují v místních i ostatních sdruženích a organizacích. Místní dotazovaní obyvatelé nejsou spíše členy sdružení nebo organizací. Pokud ano, jsou zastoupeny vždy v malé míře sdružení myslivecké, dobrovolných hasičů, klub seniorů a turistů, svaz žen, svaz tělesně postižených, sdružení chovatelská a sdružení vztahující se k zemědělské/pěstivelské činnosti.

Graf č. 10, Zastoupení odpovědí na otázku: "Jste členem nějakého sdružení?"

Respondenti jsou v převaze ateisté s alternativou víry, v cosi, co člověka přesahuje.

Graf č. 11, Zastoupení dotazovaných obyvatel Kunžaku kategoriích víry

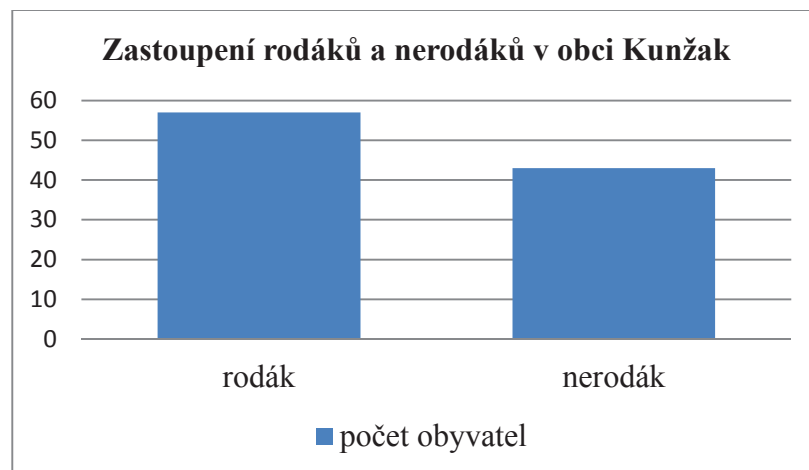

6.2 VYHODNOCENÍ VZTAHU K OBCI

Tato podkapitola obsahuje vyhodnocení otázek dotazníku, které do jisté míry vysvětlují vztah k obci Kunžak, sepětí s prostředím a zázemím respondentů. Tyto otázky jsou společně se sociodemografickými ukazateli podkladem a informacemi, které rozvíjí vztah respondentů ke krajině. Vyhodnocení vztahu ke krajině je úkolem následující podkapitoly (6.3). Jedná se o otázky typu: „Jste rodákem?, Jak dlouho žijete v obci? Cítíte se být místním člověkem? Co se podílí na pocitu být místní člověk? Žije/žil někdo z předků v Kunžaku nebo okolí? V jakém jste příbuzenském vztahu?“.

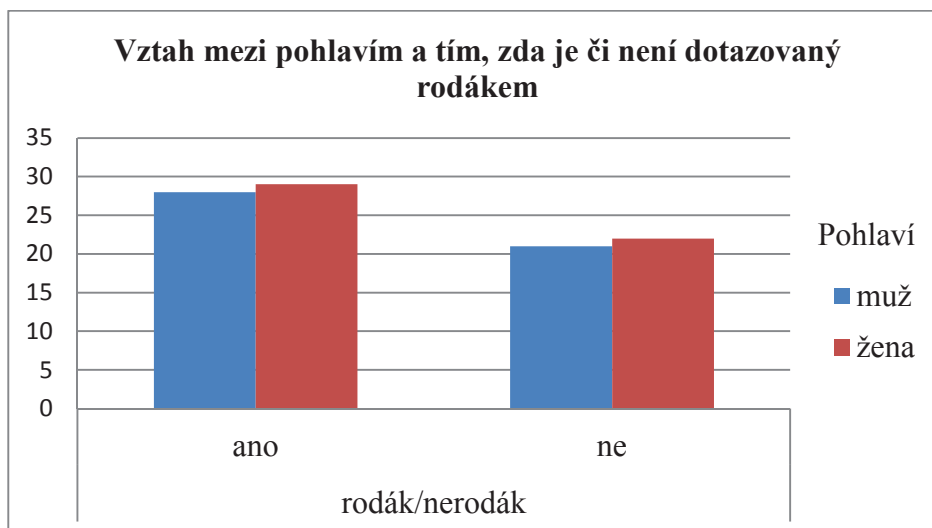
V obci Kunžak se narodilo více jak polovina respondentů obou skupin pohlaví, v počtu 57 rodáků a 43 nerodáků.

Graf č. 12, Zastoupení rodáků a nerodáků v obci Kunžak

U rodáků bylo zjištěno zastoupení 29 žen a 28 mužů, čímž bylo prokázáno, že pohlaví nesouvisí s rodáctvím (Příloha č. 2.2). I podle grafu (Graf č. 13) je patrné, že hodnoty jsou relativně vyrovnány. Rozdílnost lze hledat pouze v uvedených důvodech přistěhování se.

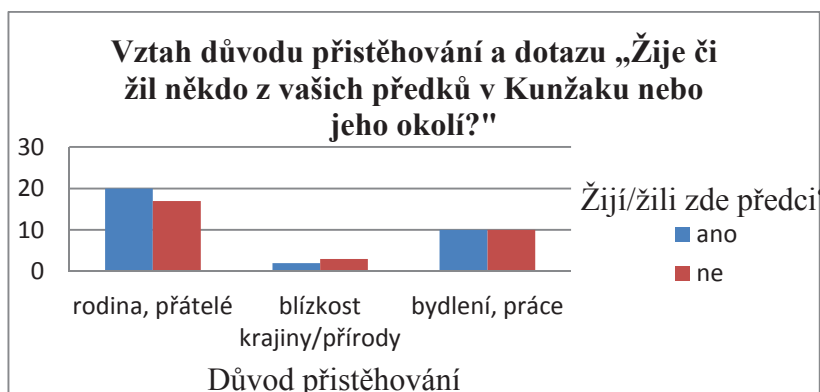
Graf č. 13, Vztah mezi pohlavím a tím, zda je či není dotazovaný rodákem

Nejčastějším důvodem pro přistěhování u mužů byla rodina, bydlení, práce. Stejně tak tomu bylo i u žen, ale na rozdíl od mužů se v jejich případech objevovaly častěji důvody jako blízkost přírody, krajiny a přátel. Z daného vyplývá, že hlavním kritériem výběru obce, jako prostředí pro život, je u mužů především zabezpečení základních životních potřeb, kdežto ženy se do jisté míry více zabývají i kvalitou těchto potřeb a celkového prostředí. Nestěhují se pouze obyvatelé nad 70 let.

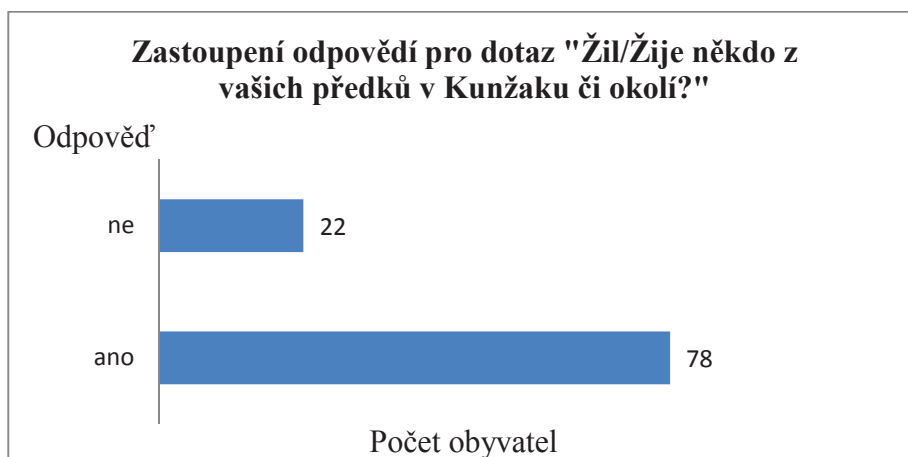
Ani u mužů ani u žen nebyl prokázán vliv rodinných vazeb přímo v obci (Příloha č. 2.3), či v jejím okolí, na důvod přistěhovat se. Je tomu navzdory, že současní i minulý rodinní příslušníci zde prokazatelně žijí či žili. Rodina totiž podle předešlých informací patřila mezi hlavní důvody přistěhování se. Možným vysvětlením může být, že rodinní příslušníci pochází ze strany partnera či partnerky, a proto k nim neměli dotazovaní přímou vazbu.

Graf č. 14, Vztah důvodu přistěhování a dotazu „Žije či žil někdo z vašich předků v Kunžaku nebo jeho okolí?“

Co se týče otázky, zda žil či žije někdo z předků v Kunžaku nebo v okolí, odpověděli dotazovaní s převahou, že ano.

Graf č. 15, Zastoupení odpovědí pro dotaz: „Žil/žije někdo z vašich předků v Kunžaku či okolí?“

Dokonce byl prokázán i vztah mezi tímto a cíťením se jako místní člověk (Příloha č. 2.4). Přestože byla zjištěna podle Pearsona pouze malá závislost, už to svědčí o určitém sepětí obyvatel s místem, jako prostředím, ať už se jedná o samotné městečko, jeho okolí nebo lidi.

Graf č. 16, Vztah dotazu „Žije či žil někdo z vašich předků v Kunžaku nebo jeho okolí?“ a dotazu "Cítíte se být místním člověkem"

Pocit být místním člověkem se projevil u 94% dotázaných a to ve vyšším počtu u žen, i když celkový stav byl relativně vyrovnaný a pohlaví nesouvisí s tímto pocitem být místní (Příloha č. 2.5). Převahu žen je možné vysvětlit tím, že jsou i ve větším počtu rodačkami a zůstávají ve svém rodišti, ke kterému mají pochopitelně

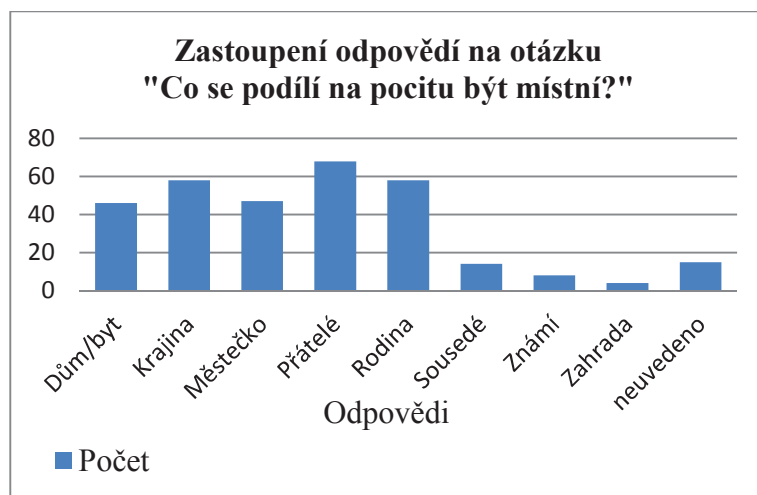
větší vazbu. Ani věk nehraje roli na pocitu být místní člověk (Příloha č. 2.6). Na tomto pocitu se prokazatelně podílí pouze počet strávených let v Kunžaku (Příloha č. 2.7). Za místní se ještě nepovažují osoby, které zde žijí méně jak 5 let. Ve 4 případech z pěti se jedná o obyvatele ve věku 18 – 39 let. Tyto respondenty pojí ve většině případů odchod z větších a vzdálených měst právě do Kunžaku. Podle vlastní zkušenosti z kontaktu s respondenty je možné uvést, že se jedná o ženy na mateřské dovolené a muže, kteří odešli za rodinou a prací.

Graf. č. 17, Vztah počtu let života v obci a dotazu „Cítíte se být „místním člověkem““

Na pocitu být místním člověkem se v největší míře podílí přátelé, rodina a krajina. Neopomenutelnými jsou však i dům/byt a městečko. Nejmenšího podílu pak dosahovali sousedé, známí a zahrada. 15 osob svou odpověď ani neuvadlo. Opět se zde ukazuje silné citové pouto k obyvatelstvu, kteří společně s krajinou vytváří životní zázemí. Věk (Příloha č. 2.8), ani počet let života v obci (Příloha č. 2.9) se na odůvodnění pocitů být místním člověkem nijak neprojeví.

Graf č. 18, Zastoupení odpovědí na otázku "Co se podílí na pocitu být místní?"

6.3 VYHODNOCENÍ VZTAHU KE KRAJINĚ

Vztah ke krajině byl nejprve zkoumán z několika úhlů pohledů (věk, pohlaví, vzdělání, počet let života v obci, rodáctví a života předků v obci či okolí). Byly dány do souvislosti s otázkami dotazníku, které byly postaveny přímo tak, aby do určité míry vypovídali o vztahu ke krajině.

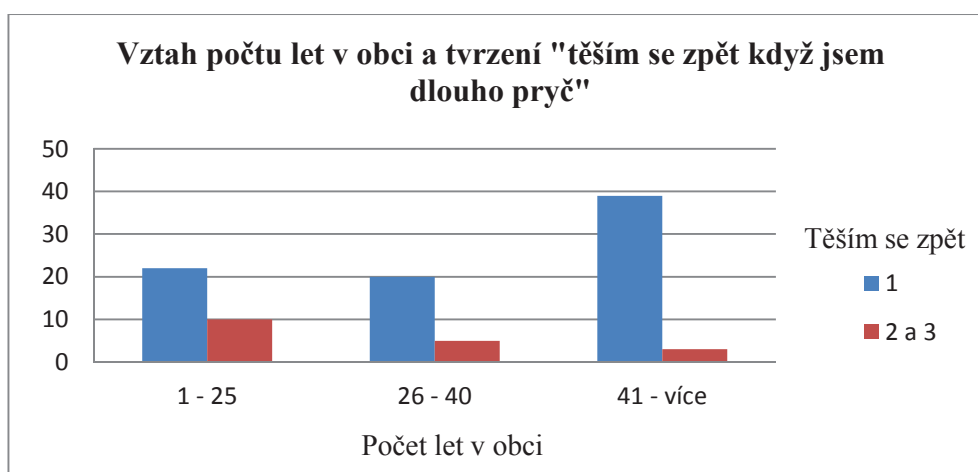
Jednalo se o otázky:

1. Je to moje nejoblíbenější krajina.
2. Těším se zpět, když jsem příliš dlouho pryč.
3. Pro to co rád/a dělám je místní krajina nejvhodnější.
4. Zním velmi dobře místní krajinu.
5. Mám v souvislosti s místní krajinou mnoho vzpomínek.
6. Mám rád/a místní krajinu.
7. Místní krajina mě výrazně ovlivnila.
8. Cítím, že do této krajiny patřím.
9. Cítím se zde doma.

Počet let v Kunžaku

Výzkumem bylo nejprve zjišťováno, zda má celkový počet let, který obyvatelé strávili v Kunžaku vliv na vztah ke krajině. Tímto poměrem bylo zjištěno, že čím déle obyvatelé žijí v Kunžaku, tím více se těší zpět, když jsou dlouho pryč (Příloha č. 2.10). Tento pocit byl zkoumán ve škále od 1 – 5, kdy se průkazně objevila škála pouze od 1 do 3, přičemž hodnoty určitým způsobem vypovídající o pochybách tohoto tvrzení se objevovali pouze v malé míře. Pochyby o tomto tvrzení se s počtem strávených let v Kunžaku snižovaly.

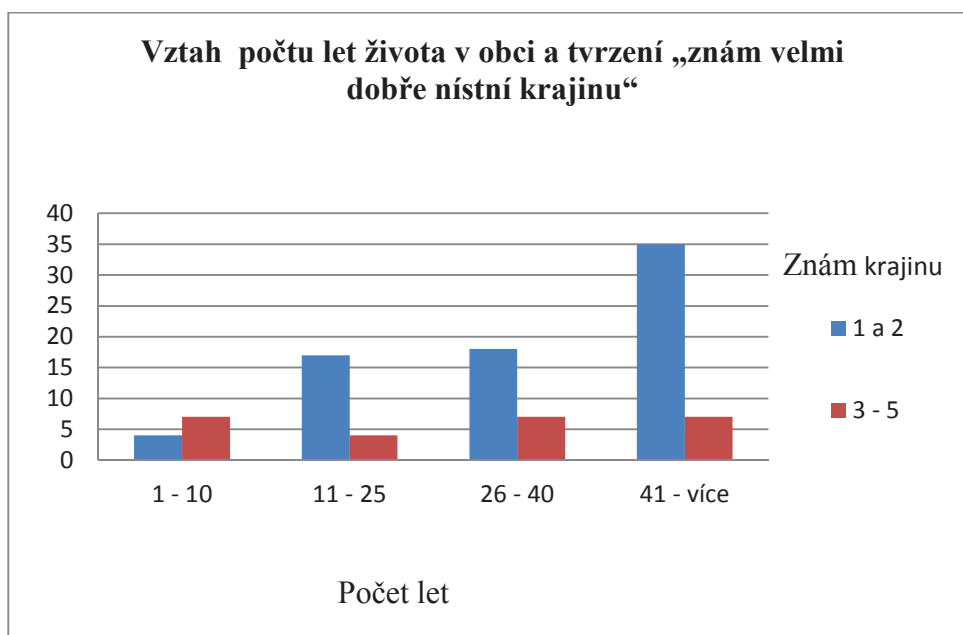
Graf č. 19, Vztah počtu let v obci a tvrzení "těším se zpět když jsem dlouho pryč"

Je možné říci, že obyvatelé se rádi vrací. Důvodem může být rodina, lidé, obec i krajina. Dotazovaní, kteří zde žijí déle, cítí vyšší provázanost s krajinou, mají pocit, že sem patří (Příloha č. 2.59) a mají zde pocit domova (Příloha č. 2.60). 92 %

dotazovaných obyvatel zcela odsouhlasilo, že má místní krajinu velmi rádo. To jak dlouho obyvatelé žijí v Kunžaku, se projevilo i na znalosti místní krajiny (Příloha č. 2.11). Byla prokázána střední závislost těchto dvou údajů. Z výsledného grafu je zřejmá vzestupná tendence znalosti krajiny s přibývajícím rokem stráveným životem v Kunžaku. Projevují se zde i nesouhlasné odpovědi, což si lze vysvětlit například právě nízkým počtem let strávených v obci, nebo nedostatkem času, chuti či ze zdravotních důvodů i možností do této krajiny proniknout. Někteří dotázaní dokonce vypověděli, že se pohybují pouze po obci a ne v krajině.

Graf č. 20, Vztah počtu let života v obci a tvrzení „Znám velmi dobře místní krajinu“.

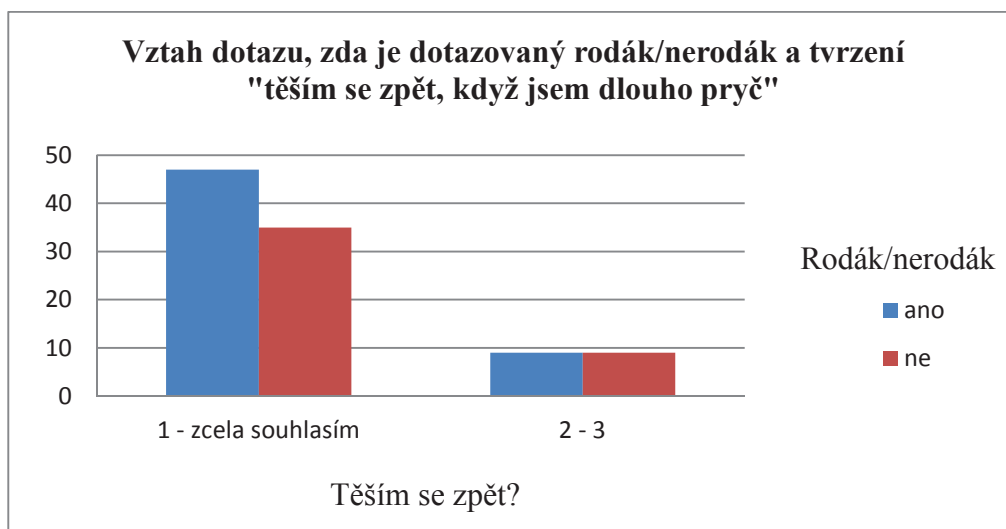
Rodáci/nerodáci

Znalostí krajiny můžeme navázat i na vztah ke krajině z pohledů rodáků/nerodáků. Přestože počet let života v obci má vliv na znalost krajiny, z pohledu rodáctví nebyla tato souvislost prokázána (Příloha č. 2.12). Je možné říci, že i lidé, kteří nejsou rodáky, znají místní krajinu, zajímají se o ni a těší se z ní a na ni (Příloha č. 2.13).

Graf č. 21, Vztah dotazu na rodáctví a tvrzení „Znám velmi dobře místní krajinu“.

Graf č. 22, Vztah dotazu na rodáctví a tvrzení "Těším se zpět, když jsem dlouho pryč".

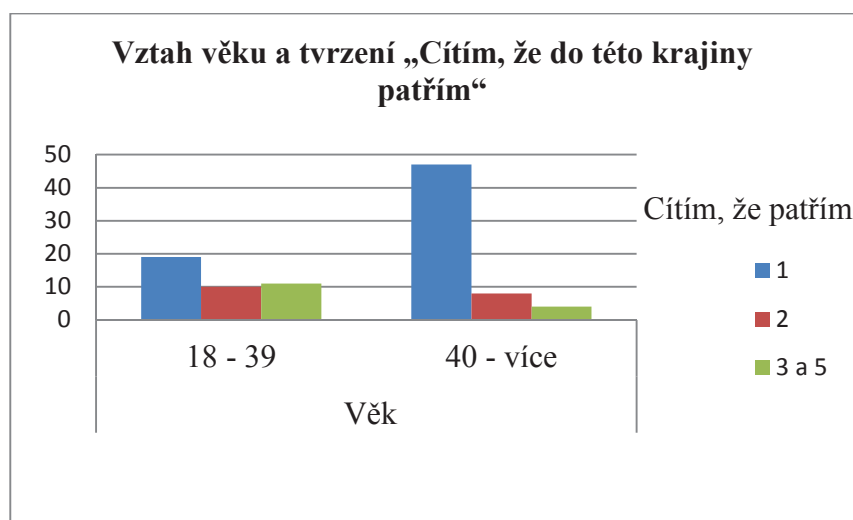
Většina obyvatel zcela souhlasí, že má místní krajinu rádo, i když za nejoblíbenější ji považuje pouze 47 % obyvatel. Při těchto pocitech nebyla prokázána souvislost s tím, zda se zde dotazovaní narodili nebo ne (Příloha č. 2.14 a 2.15). Rodáctví má ovšem velký vliv na množství vzpomínek, které se k místní krajině vztahují (Příloha č. 2.16). Rodáci odpovídali, že mají vzpomínek více. Vzpomínky si spojují jak s dětstvím, mládím tak i s místy rozlišných vjemů a prožitků. Při vyplňování dotazníků mnozí respondenti mluvili o minulosti některých míst v krajině, a o událostech, které si pamatují a mohli je ovlivnit. Ovlivnění místní krajinou nebylo v souvislosti s rodáctvím prokázáno (Příloha č. 2.17). Rodáctví se neprojevovalo ani ve vztahu k pocitu, že do této krajiny patří (Příloha č. 2.18), ani

k pocitu domova (Příloha č. 2.19). Z předchozích výsledků lze tedy usuzovat, že nezávisí, jestli se zde dotazovaní narodili, ale jak dlouho zde žijí. Dokazuje to, že obec i okolní krajina vytváří velmi příznivé prostředí pro život všech lidí, bez rozdílu zda se zde narodili nebo se přistěhovali. A zde se nabízí souvislost s již probíraným tématem důvodu přistěhování, kde se ve s velkým podílem krajina a celkové zázemí také projeví. Dále nebyla prokázána ani souvislost těchto dvou pocitů v rozdílu **pohlaví** (Přílohy č. 2.20 a 2.21), přestože bylo patrné, že ženy jsou v tomto směru vnímavější a více citově vázané.

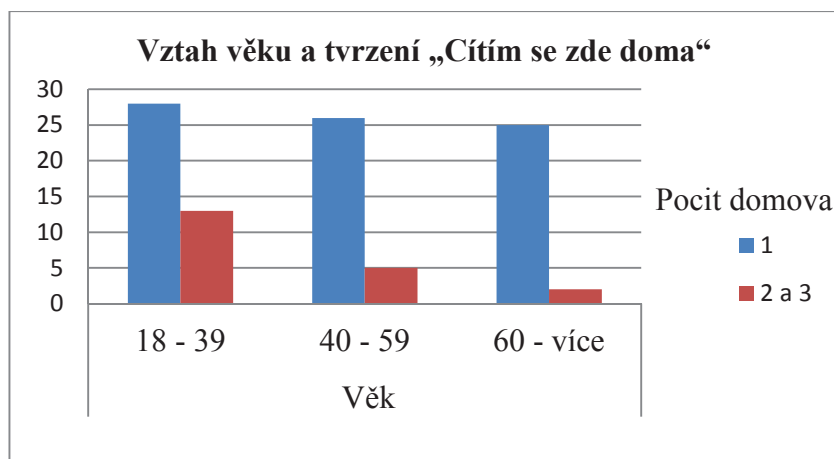
Věk

Sepětí člověka s krajinou jako s domovinou a krajinou, kam lidé patří, však ovlivňuje věk respondentů (Příloha č. 2.22 a 2.23). Nejvyšší hodnoty dosáhla kategorie nad 40 let. Možným vysvětlením je rozdílné generační myšlení a větší sepětí. Díky vyššímu věku i množství vzpomínek ale i to, že vyšší ročníky jsou v převaze rodáky nebo zde žijí podstatnou část života.

Graf č. 23, Vztah věku a tvrzení „Cítím, že do této krajiny patřím.“

Graf č. 24, Vztah věku a tvrzení „Cítím se zde doma“

Život předků

Z pohledu života předků v obci či okolí vznikla souvislost pouze u pocitu domova (Příloha č. 2.24). To zda žije/žil někdo z předků v Kunžaku nebo okolních obcích vliv na pocit, že člověk do krajiny patří, nemělo (Příloha č. 2.25). Ukazuje to, že lidé tíhnou pocitem domova spíše k předkům, krajinu si sice velmi cení, ale neidentifikují se přímo s ní. Potvrzením hypotézy, která určuje závislost pocitu domova a oblíbenosti krajiny, vyplývá silný patriotismus a pýcha ve vztahu k místní krajině. Dotazovaní se zde cítí doma a je to jejich nejoblíbenější krajina (Příloha č. 2.27). Život předků však nesouvisí s tím, zda krajina respondenty nějakým způsobem ovlivnila (Příloha č. 2.26).

Vzdělání

Ovlivnění krajinou nebylo prokázáno ani z pohledu vzdělání (Příloha č. 2.28), které nesouvisí ani s vhodností krajiny pro to, co dotazovaní rádi dělají (Příloha č. 2.29). Byl zde zamýšlen záměr, zda místní krajina nabízí podle respondentů nějaké specifické možnosti pro vzdělání, záliby a osobní rozvoj, ale tento směr nebyl údají pro hypotézy doložen v takové míře, aby mohl být prokázán.

Návštěvnost a pohyb v krajině

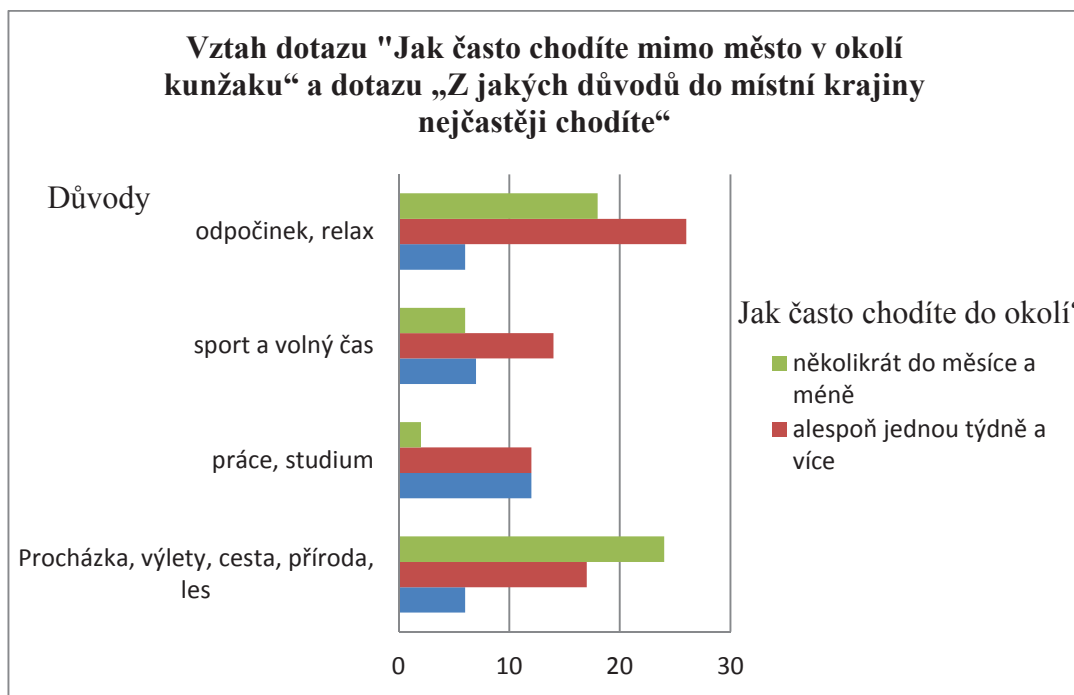
Poté, co byl vyhodnocen vztah ke krajině z pohledu výše uvedených ukazatelů (věk, pohlaví, vzdělání, počet let v Kunžaku, rodáctví a život předků), musel být dán prostor i pohledu, kdy jsou obyvatelé v přímém kontaktu s krajinou. Stručně řečeno, tato část shrnuje vztahové možnosti 9 otázek dotazníku, postavené přímo ve vztahu ke krajině z pohledu, jak často, proč a jakým způsobem se obyvatelé v místní krajině pohybují. Obyvatelé na otázky odpovídali opět v pocitové škále 1, zcela souhlasím – 5, zcela nesouhlasím.

Většina obyvatel navštěvuje krajinu nejčastěji několikrát do týdne nebo dokonce každý den.

Graf č. 25, Zastoupení dotazovaných obyvatel Kunžaku v kategoriích pro dotaz "Jak často chodíte mimo obec do okolí Kunžaku"

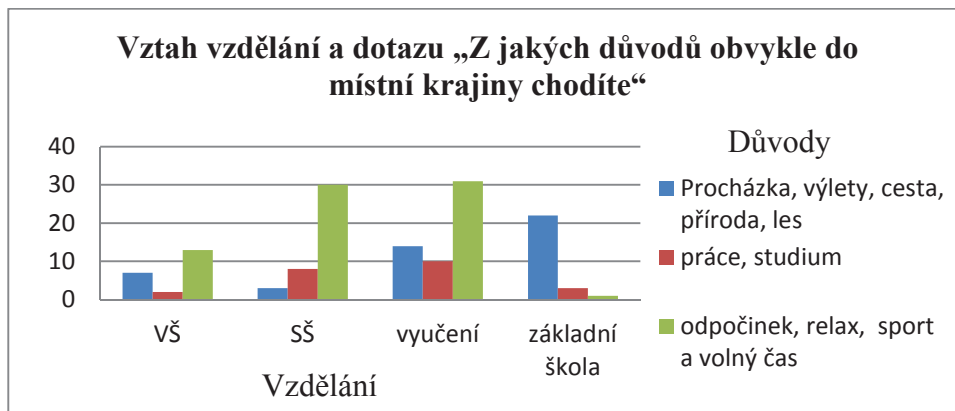
Graf č. 26, Vztah dotazu "Jak často chodíte mimo město v okolí Kunžaku" a dotazu „Z jakých důvodů do místní krajiny nejčastěji chodíte“

Byla prokázána souvislost s důvody, proč lidé krajinu navštěvují (Příloha č. 2.30). U každodenní návštěvnosti je nejvíce uváděn jako důvod práce. Důvody návštěvnosti krajiny jsou ovlivněny i vzděláním (Příloha č. 2.31). Vzhledem k těmto faktům a k informacím ze sběru dotazníků, se nabízí široká škála zaměstnání od lesníků, lesních dělníků, dělníků, hospodářů, zemědělců, geodetů a podobně. Většina obyvatel, kteří pracují v krajině, má středoškolské nebo základní vzdělání a lze

předpokládat, že se jedná o muže. Vliv pohlaví na četnost návštěv krajiny však nebyl prokázán (Příloha č. 2.32).

Graf č. 27, Vztah vzdělání a dotazu „Z jakých důvodů obvykle do místní krajiny chodíte“

Práci v některých případech může být myšlena i volnočasová aktivita: práce na zahradách, chatách nebo při pěstební a chovatelské činnosti. Je však sporné zda je tato práce, prací jako takovou, nebo už odpočinkem, relaxací či koníčkem ve volném čase. Důležitým poznatkem však zůstává, že si lidé spojují krajinu hlavně s odpočinkem, požitkem z přírody, procházkami, výlety, sportem a nachází zde útočiště po pracovním vypětí, a to nejčastěji několikrát do týdne.

Graf č. 28, Zastoupení odpovědí na otázku "Z jakých důvodů do místní krajiny chodíte?"

Byl zaznamenán velký podíl odpovědí, kdy obyvatelé míří do krajiny i několikrát do měsíce a méně a to hlavně u žen. Tento fakt můžeme odůvodnit sezónností a podmínkami ročních období. Mezi častými důvody se totiž vyskytoval

sběr lesních plodin, rekreace, koupání, letní i zimní sporty. Nenašly se ani velké odchylky v porovnání s věkem dotazovaných (Příloha č. 2.33). Ve všech věkových kategoriích převažuje krajina jako cíl návštěv na denním pořádku, či několikrát do týdne. Opět je možné soudit, že se jedná o vyhledávanou a atraktivní lokalitu nabízející odpočinek v přírodě, turistické i sportovní vyžití. To, jak často se lidé pohybují v krajině, není ovlivněno ani rodáctvím (Příloha č. 2.34) ani příbuznými, kteří zde v současnosti žijí nebo dříve žili (Příloha č. 2.35). Výsledku na jednu stranu odporují informace, proč lidé do krajiny chodí. Při komunikaci s dotazovanými obyvateli byly totiž časté procházky dány do souvislosti s návštěvou blízkých přátel či příbuzných v okolí obce. Jednalo se však o ústní vyjádření dotazovaných při sběru dotazníků, které se však ve vyhodnocování výrazně neprojevovalo.

Vnímání krajiny, jako nejoblíbenější, množství vykonaných návštěv neovlivňuje (Příloha č. 2.36). Pro mnohé není krajina nejoblíbenější. Projevili určité pochyby, a ani množství návštěv tento fakt nemění. Nebyl prokázán ani vztah mezi tím, jak často obyvatelé krajinu navštěvují a vzpomínkami které, v souvislosti s ní mají (Příloha č. 2.37). Z výsledků je však patrné, že nejvíce vzpomínek mají ti obyvatelé, kteří se zde pohybují denně či několikrát do týdne. Lze to přisoudit důvodům návštěv krajiny, kterým jde s největší pravděpodobností přiřadit největší roli. Většina obyvatel se neztotožňuje ani s přesvědčením, že čím častěji chodí do krajiny, tím víc je ovlivňuje (Příloha č. 2.38). Projevuje se to i tím, že větší znalost krajiny s častějšími návštěvami nesouvisí (Příloha č. 2.39).

Možná souvislost se nabízela při porovnání znalosti krajiny a způsobu, jak se dotazovaní v krajině pohybují (Graf č. 29). Nejčastějším způsobem pohybu je prokazatelně chůze, odůvodněná procházkami, cestami za přáteli, na chatu, zahradu a do práce. Lidé se dále pohybují často autem, což lze pochopit u větších vzdáleností i v kontextu současných trendů. Oblíbenou alternativou chůze a auta je kolo. Dostupné údaje však ani v tomto případě nevyověděly o souvislosti způsobu pohybu a znalosti krajiny. Hypotéza v této části byla zamítnuta (Příloha č. 2.40). Zajímavé ovšem je, že při vyhodnocování hypotéz v mapové části byla tato otázka opět řešena přímo k jednotlivým zadaným místům/trasám, a souvislost prokázána byla (Příloha č. 2.41). Vysvětlením je snad jen fakt, že v mapové části se jedná vždy o konkrétní místa/trasy.

Graf č. 29, Zastoupení odpovědí na otázku: "Jakým způsobem se v místní krajině pohybujete?"

6.4 VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ MAPOVÉ ČÁSTI

Mapová část dotazníku není pouze vyhodnocením údajů získaných ze zadaných tras a míst do mapy. Jsou zde probírány i související otázky dotazníku a vytvořené hypotézy, které se k místu a trasám vztahují, a které o nich i o krajině nesou také určitou výpovědní hodnotu. Do mapy byly zadávány místa a trasy, které považovali respondenti z jejich pohledu v krajině za důležité.

Trasy

Určitý vztah ke krajině lze posoudit na základě počtu zadaných tras. Rozpětí jejich počtu se nejvíce pohybovalo mezi jednou až třemi trasami.

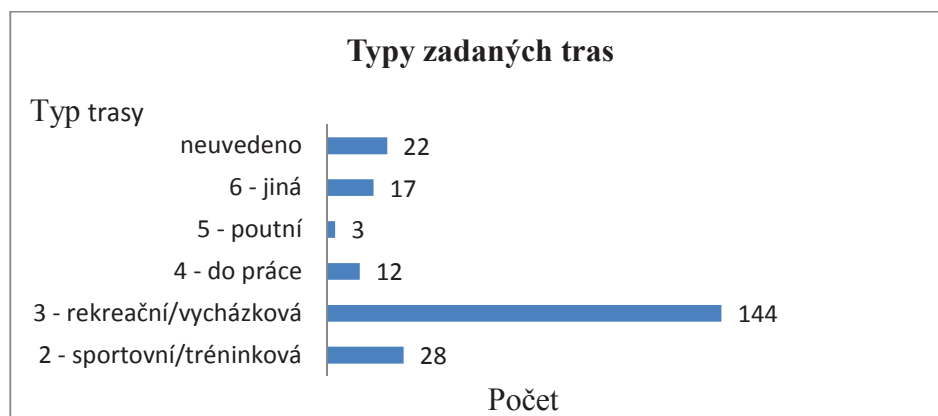
Graf č. 30, Počet zadaných tras

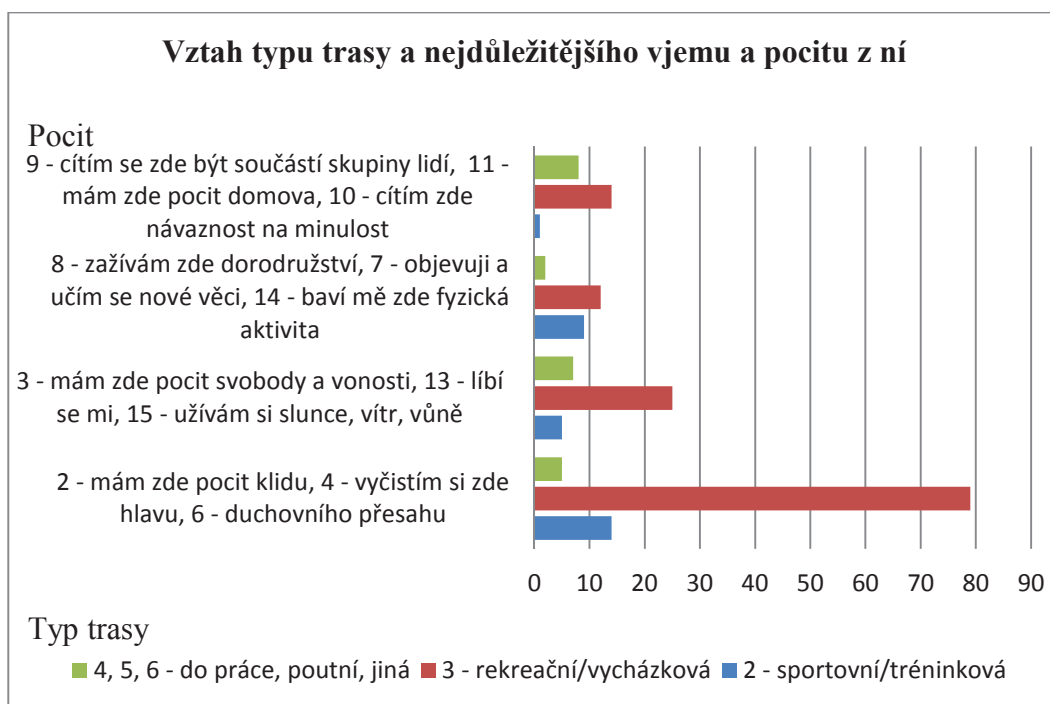
Oproti počtu zadaných míst je tras méně. Zřejmě je to způsobeno i tím, že trasy některá místa spojují a tak se na jedné trase může objevit i několik označených míst. V tomto smyslu lze hovořit hlavně o trasách, které vedou údolím Struha na Jitra, trasa na Suchdol, k rybníku Komorník a stezky do nitra České Kanady. Nejvyhledávanější trasy a místa jsou přílohou této práce (Příloha č. 4). V počtu zadaných tras nebyla zjištěna souvislost ani s četností návštěv v krajině (Příloha č. 2.42), ani s tím jak ji mají místní obyvatelé rádi (Příloha č. 2.43) nebo ji znají (Příloha č. 2.44). Možnou příčinou, že lidé zadávali malý počet tras, by mohl být nedostatek času či ochota vyplnit tyto údaje.

Informace o trasách rozvíjelo několik údajů: typ trasy, způsob jakým se na těchto trasách pohybují a pocity na těchto trasách. Bylo zjištěno, že obyvatelé upřednostňují trasy rekreační/ vycházkové. Na těchto trasách prokazatelně nejčastěji nachází pocit klidu, vyčistí si zde hlavu a užívají si slunce, vítr a vůně. Častým jevem ve spojitosti s rekreačním/vycházkovým typem trasy byl pocit, kdy jsou součástí skupiny lidí. Lidé totiž často uváděli, že se zde setkávají s přáteli, chodí do krajiny na procházky s rodinou nebo se účastní výletů a pochodů v rámci turistického klubu a klubu seniorů. Byla prokázána střední závislost mezi typem trasy a nejdůležitějšími pocity a vjemy na ní (Příloha č. 2.45). Tyto pocity už však nejsou určující pro pocit, že do této krajiny patří (Příloha č. 2.49) ani nejsou tak důležité pro to, co rádi v krajině dělají (Příloha č. 2.50)

Graf č. 31, Typy zadaných tras

Graf č. 32, Vztah typu trasy a nejdůležitějšího vjemu a pocitu z ní

To, zda se jedná o typ trasy vycházkové, sportovní, na kole a jiné, nesouvisí s tím, jak lidé krajinu znají (Příloha č. 2.46). Znalost krajiny byla prokázána pouze v případě způsobu pohybu na zadaných trasách (Příloha č. 2.41). Návštěvnost krajiny vzhledem k typu tras (Příloha č. 2.47) i způsob pohybu na nich (Příloha č. 2.51), nevykazuje také důvodné souvislosti. Co se týče návštěvnosti, nejčastěji chodí lidé do krajiny právě rekreačně, na vycházky i několikrát do týdne převážně pěšky, případně na kole. V tomto ohledu i typ trasy sportovní vypovídá opět o sezónnosti, kdy lidé navštěvují více krajinu v letních měsících, kdy je krajina přístupnější. V zimních měsících se objevují běžkaři, ovšem jejich počet je zanedbatelný. Nebyla prokázána ani závislost typu trasy ani toho, že je místní krajina nejvhodnější, pro to co rádi dělají (Příloha č. 2.48). Zapříčinit to mohla velká rozrůzněnost pracovních i volnočasových aktivit.

Místa

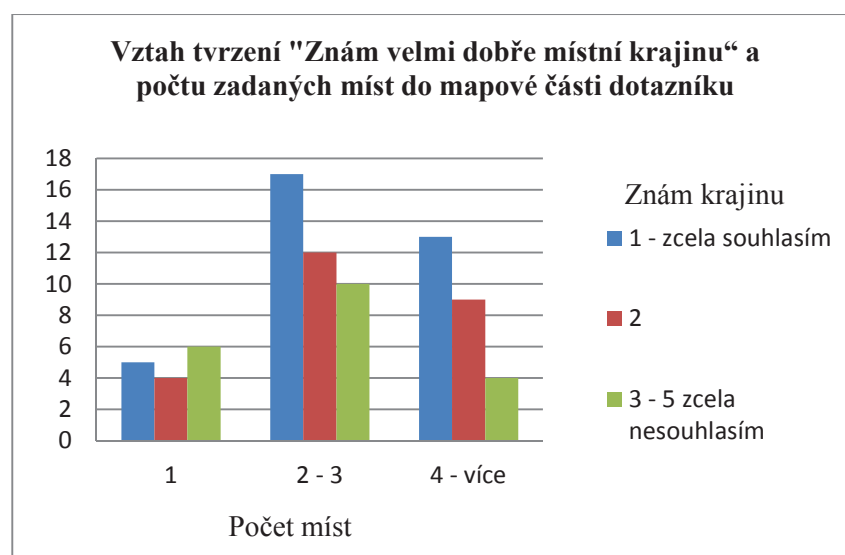
Míst označovali respondenti početně více. Je nutné dodat, že v několika případech nebyla dodržena ani nejvyšší hranice počtu těchto míst (5 zadaných míst). Zadaných míst bylo nejčastěji 2 – 4, převládaly 3.

Graf č. 33, Počet zadaných míst

I když je z grafu (Graf č. 34) vztahu počtu míst a znalosti krajiny patrné, že ti kdo zadali více míst, prokazují větší znalost krajiny, nebyl vztah prokázán (Příloha 2.52).

Graf č. 34, Vztah tvrzení "Znám velmi dobře místní krajinu" a počtu zadaných míst

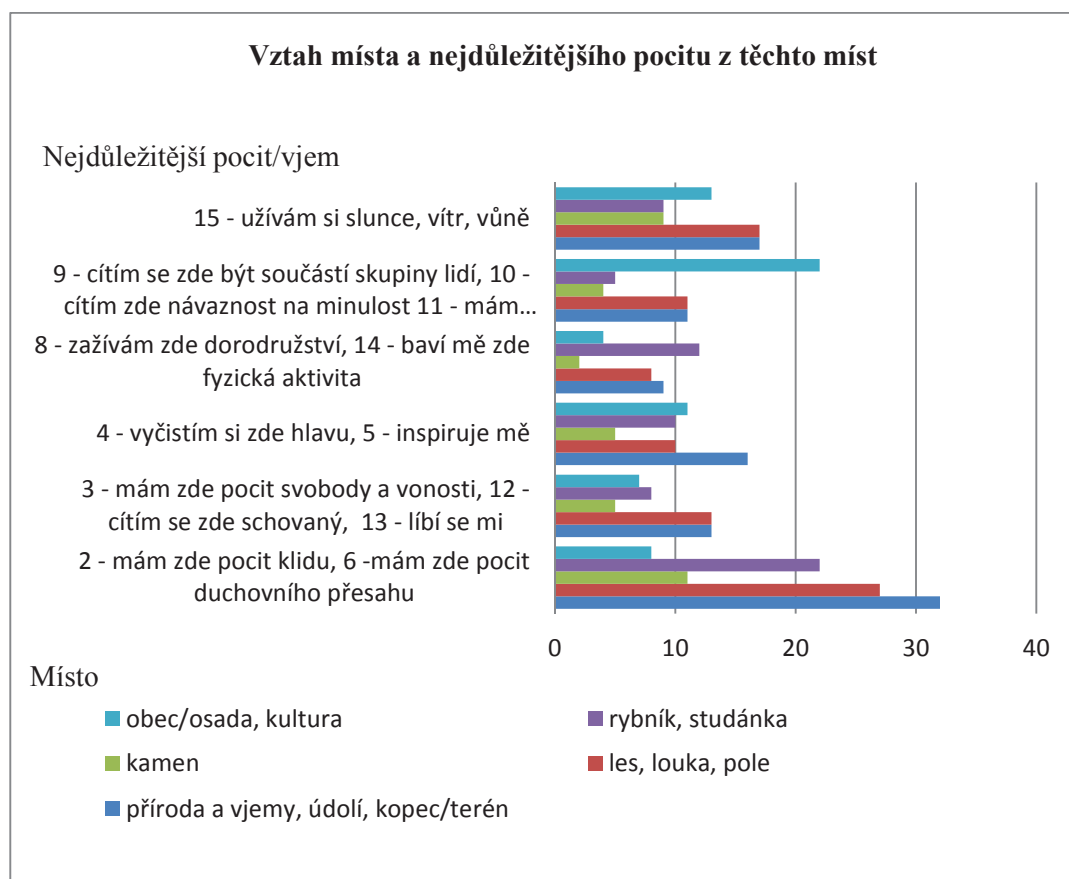
Zadání počtu míst nebylo prokázáno se závislostí na tom, jak často své okolní prostředí navštěvují (Příloha č. 2.53). Dále bylo doloženo, že i když mají jistě mnozí dotazovaní v souvislosti s krajinou mnoho vzpomínek, na množství zadaných míst se to neprojevovalo (Příloha č. 2.54). Tyto výsledky mohou být dány ovšem setejně jako tomu bylo u tras nedostatečným zaujetím při vyplňování dotazníků nebo časovou

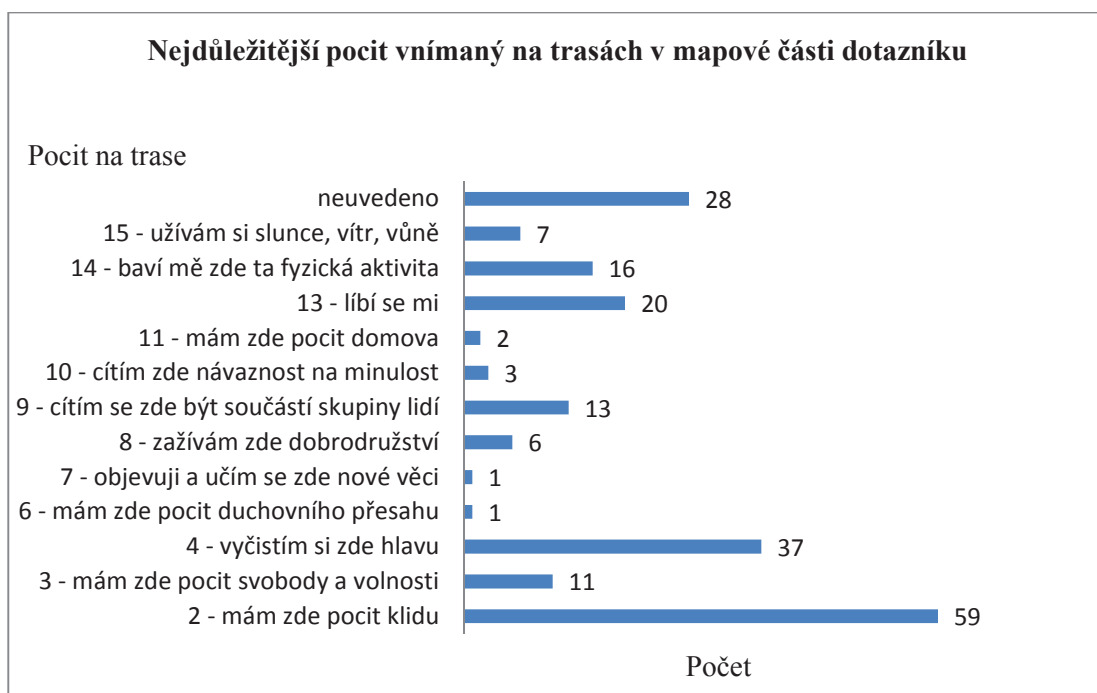
náročností. Dalo by se předpokládat, že čím méně zadali míst, tím méně mají vzpomínek. Není tomu tak. Vzpomínky se zřejmě váží ke krajině jako k celku nebo ke konkrétním místům. Jde především o vzpomínky na dětství, mládí, události. Obyvatelé v této souvislosti zmiňovali konkrétní místa. Ve Struhách v minulosti probíhalo mnoho kulturních akcí, byl zde dokonce taneční parket, nebo malé přírodní koupaliště v přehrazeném potoce. Na kopci, kde v minulosti stála šibenice, proto zvaný „Šibeničák“ se pálí čarodějnice nebo se zde konají akce pro děti. Ve vzpomínkách zůstalo některým i staré fotbalové hřiště, kam vede pěkná procházka lipovou alejí směrem na Suchdol. A i tato alej patří v určitém počtu k zadaným místům. Vzpomínky na místa jsou svázané převážně s pocity a vjemy. Při řešení tohoto vztahu byla dokázána střední závislost (Příloha č. 2.55).

Obecně mezi nejzastoupenější nejdůležitější pocity z míst patřili: mám zde pocit klidu, vyčistím si zde hlavu, užívám si slunce vítr a vůně a cítím se být součástí skupiny lidí (Graf č. 35).

Graf č. 35, Vztah místa a nejdůležitějšího pocitu z těchto míst

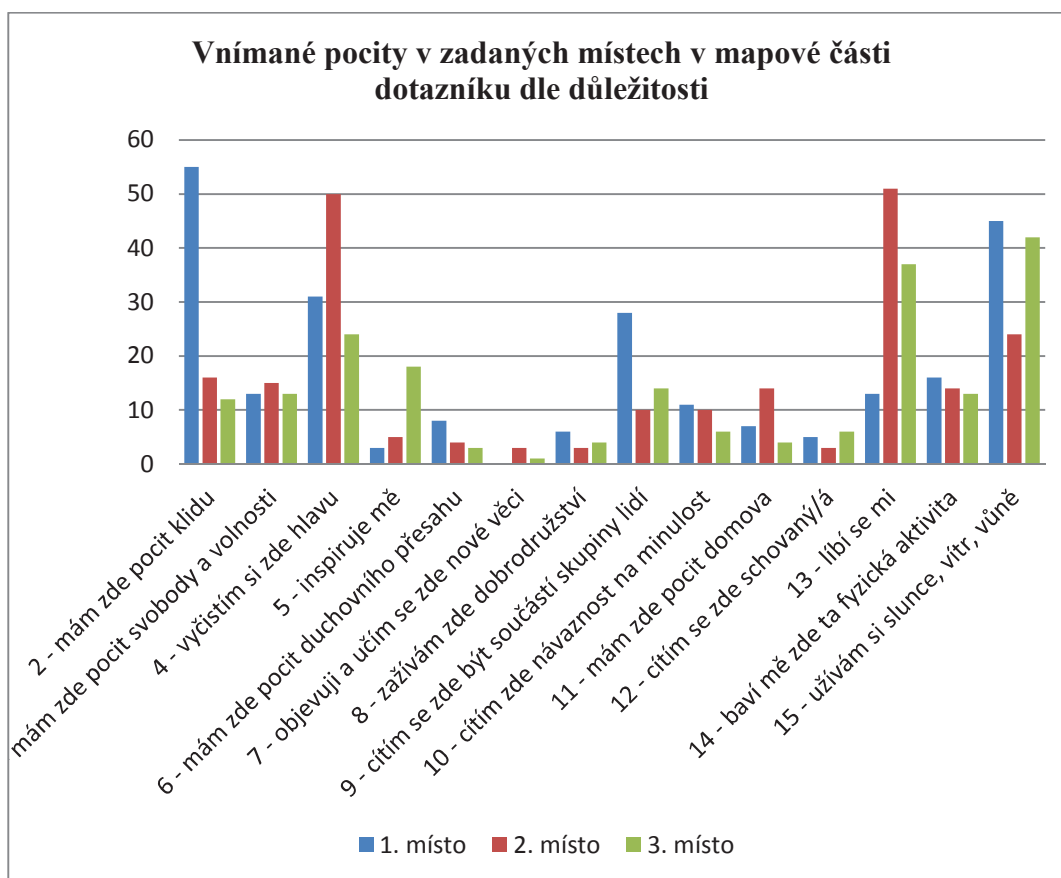

Graf č. 36, Nejdůležitější pocit vnímaný na místech v mapové části dotazníku

Pocity byly u míst řazeny i podle důležitosti, ale i tento pohled souhlasí s již uvedenými údaji. Mnozí ve větším počtu zmiňovali ještě potěšení z fyzické aktivity. Tento pocit je vnímán nejčastěji v souvislosti se sportovní aktivitou rekreačního charakteru, nebo i možností adrenalinového vyžití na krosovém závodišti, v Rokytově dolině nebo přímo v přírodním prostředí Struh.

Graf č. 37, Vnímané pocity v zadaných místech v mapové části dotazníku dle důležitosti

Na základě nejdůležitějších pocitů byla posouzena i míra vazby, pouta ke krajině vztahem s tvrzením „Cítím, že do této krajiny patřím“ (Příloha č. 2.56). Lidé cítí největší sounáležitost s krajinou ve spojení s pocity svobody a volnosti, s pocity klidu, kde si mohou užívat opět slunce, vítr a vůně a vyčistí si zde hlavu. U pocitů nebyla prokázána spojitost s tvrzením, že krajina je nejvhodnější pro to, co obyvatelé rádi dělají (Příloha č. 2.57), i když je tato činnost jistě důležitou součástí. Důležitým poznatkem je tedy, že lidé jsou více vázání k místu pocity a vjemy než činností. Krajina působí svým jedinečným krajinným rázem, charakterem lesnatých údolí potoků se strmými svahy, roztroušenými balvany a kamennými útvary v lesích i v polích a vytváří pocity líbivosti, klidu a nabízí zábavu ve formě nejrůznějších fyzických aktivit. Jsou často vyhledávaná i konkrétní místa s minulostí (kamenné útvary), ke kterým se váží příběhy, či kulturní a historické památky (kostel, hrad Landštejn), které vnáší do prostředí okrajově i možnost inspirace, duchovního přesahu, a návaznosti na historii.

6.5 CELKOVÉ VYHODNOCENÍ HYPOTÉZNÍHO ŠETŘENÍ

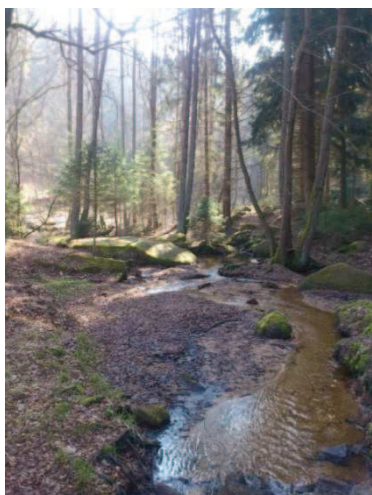
Veškeré zpracované údaje, které byly součástí dotazníku byli zpracovány hodnocením četností nebo vyhodnocením testu nezávislosti X². Tato část je věnována celkovému zhodnocení výsledků hypotézního šetření.

Výsledky výzkumu prokázaly 18 závislostí a 42 nezávislostí. Ve vztahu k místu byla prokázána velká závislost související s počtem let, kteří obyvatelé prožili v obci. Projevilo se to jak na znalosti krajiny, kdy obyvatelé znají lépe krajinu, čím déle zde bydlí a více se i těší zpět, když jsou dlouho pryč. Lidé si s vyšším počtem let života v obci vytvořili silnější pocit být místním, mají pocit, že do této krajiny patří. Počet let upevňuje i pocit k místu jako domovu. Pocit být místní je spjat s lidmi, kteří zde žijí či žili. Ukazuje to silnou vazbu k místu domova. Pocit domova je rovněž utvářen v souvislosti s životem předků a pocitem, že jeto nejoblíbenější krajina. Uvědomění si domova rozvíjí i vztah ke krajině pocitem, že do ní člověk patří. Vnímání domova i sounáležitosti s krajinou se navíc prohlubují se zvyšujícím se věkem. Vznikla závislost pocitu, že do krajiny dotazovaní patří a pocitů v oblíbených lokalitách. Pouto ke krajině závisí hodně na vjemech a pocit daných míst než na návštěvnosti krajiny a aktivitách v krajině. Pocity jsou více spojovány s pocitem, že do krajiny lidé patří a nezáleží na tom, zda je krajina vhodná či nevhodná, pro to, čemu se rádi věnují. Pocity a vjemy jsou spojovány přímo s konkrétními místy a trasami. Důvodů proč místní obyvatelé navštěvují krajinu, je široká škála. Souvisí s četností návštěv krajiny a vzděláním a to hlavně v souvislosti, s tím, že mnozí ji každodenně navštěvují kvůli práci. Dále bylo prokázáno, že rodáci mají v souvislosti s krajinou více vzpomínek než lidé přistěhovalí. Sporným bodem, se však jeví vztah znalosti krajiny a způsobu jakým se v ní dotazovaní pohybují. Při řešení této problematiky došlo k rozdílným výsledkům při hodnocení údajů z dotazníků a údajů z mapové části. Vzhledem k tomu, že závislost byla prokázána v souvislosti se způsobem pohybu zadávaném v mapové části, lze předpokládat silné sepětí právě s konkrétními místy.

6.6 MAPOVÉ VÝSTUPY

Přílohy této práce tvoří i mapové výstupy, na jejichž základě lze interpretovat další údaje o místech a trasách v krajině. Mnohá zadaná místa leží na oblíbených trasách. S tím lze souhlasit, i při porovnání aktivit a typu tras. Jedná se především o místa, která leží v bezprostřední blízkosti obce tedy, rybník Komorník a údolí Struha, kterým lze dojít až na Jitra. Vyhledávanými trasami jsou i trasy ve směru na Suchdol a Střížovice a do jiných okolních vsí. Do vzdálenějších lokalit, kde je především vyhledáván Vysoký kámen, Kaproun a hrad Landštejn vedou turistické a cykloturistické stezky.

Obr. č. 21, Struha

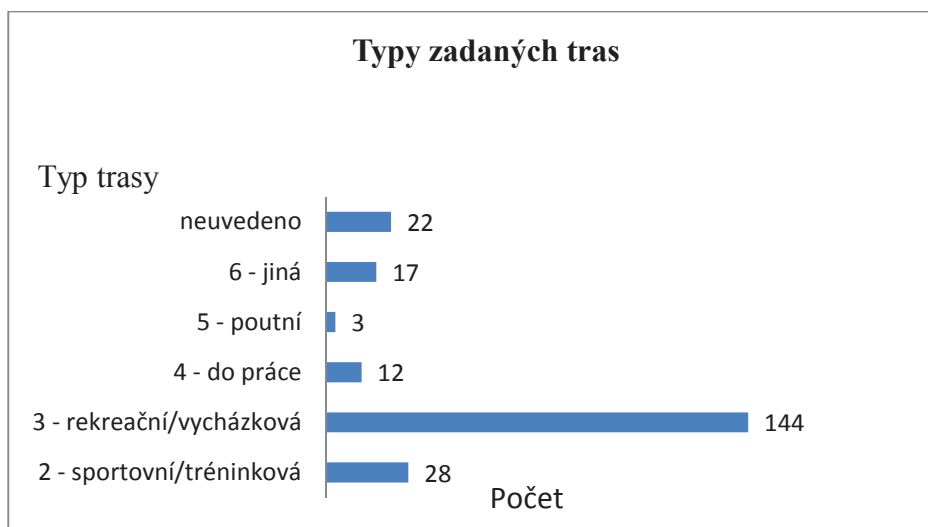

Obr. č. 22, hrad Landštejn

Nejzastoupenější činností na místech je odpočinek/relaxace, procházky, rekreace, sport a zábava. Odpovídá to i největšímu zastoupení rekreačního/vycházkového a sportovního typu trasy, což je patrné jak z grafu (Graf č. 38), tak z vytvořeného mapového výstupu (Příloha č. 3.1).

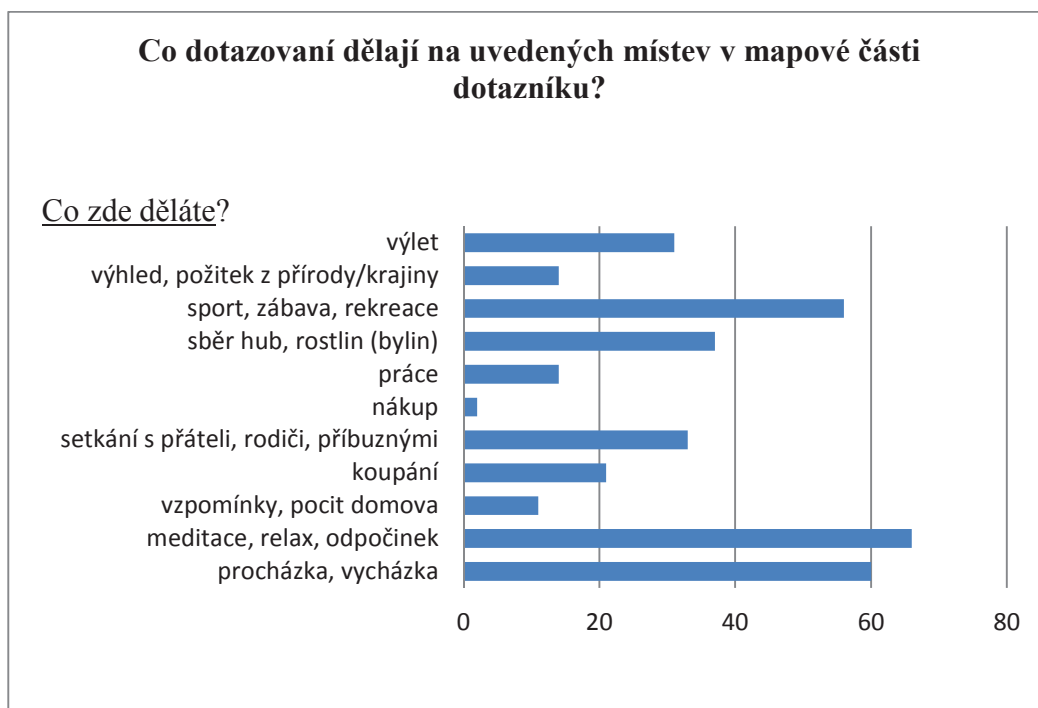
Graf č. 38, Typy zadaných tras

Významný je také podíl sezónních činností jako je sběr lesních plodin v místních lesích, výletování a koupání, které nabízí velké množství zdejších rybníků. Krásné koupání nabízí rašelinné rybníky uprostřed lesů, které jsou sice chladnější ale o to čistější. Lidé při oblíbených činnostech vyhledávají samozřejmě místa a trasy, které jim tyto potřeby zajišťují a na kterých očekávají a zažívají pro ně důležité pocity a vjemy. Zajímavým poznatkem je, že na trasách oceňovali více pocit svobody a volnosti a požitek z fyzické aktivity (Příloha č. 3.8). Toto je možné dávat i do souvislosti s pohybem v krajině, kdy kromě vycházkové chůze se lidé rádi věnují cyklistice. Místa (Příloha č. 3.9) pro změnu navozovala větší pocit líbivosti, inspirace

a pocit domova, který byl často spojován s okolními vesnicemi a obcemi. Zřejmě se zde buď dotazovaní narodili, nebo mají silnou vazbu k člověku, který zde bydlí.

Graf č. 39, Co dotazovaní dělají na místech?

Respondenti nejvíce uváděli jako cílové oblíbené lokality obecně určená místa jako: lesy, údolí potoka, příroda, rybníky, kameny a viklany, kamenité ostrůvky a remízky v polích, a v neposlední řadě i jmenovité okolní vsi a obce. Údolím potoka je nazývána oblast Struha. Nachází se zde nejen Lánský potok plný balvanových ostrůvků ale i rybníky (např. Nový rybník, rybník Bajgar), rašelinné loučky a na rozlehlých zalesněných stráních i roztroušené balvany a kamenné útvary, které jsou pro zdejší krajinu charakteristické. Jako oblíbené místo byly identifikovány např. i zde se nacházející Masné krámy. Pro zajímavost můžeme uvést, že je to seskupení balvanů, kde v minulosti probíhal černý trh s dobyt看kem. Jako oblíbená místa byly označeny i prvky v krajině, která opět dokazují souvislost těchto míst s pocity a celkovým vnímáním krajiny. Jednalo se především o lipové aleje, jalovcové porosty, kaštany na návsi vesničky Suchdol a výhledy, které kopcovitý terén, díky četným průhledům, nabízí.

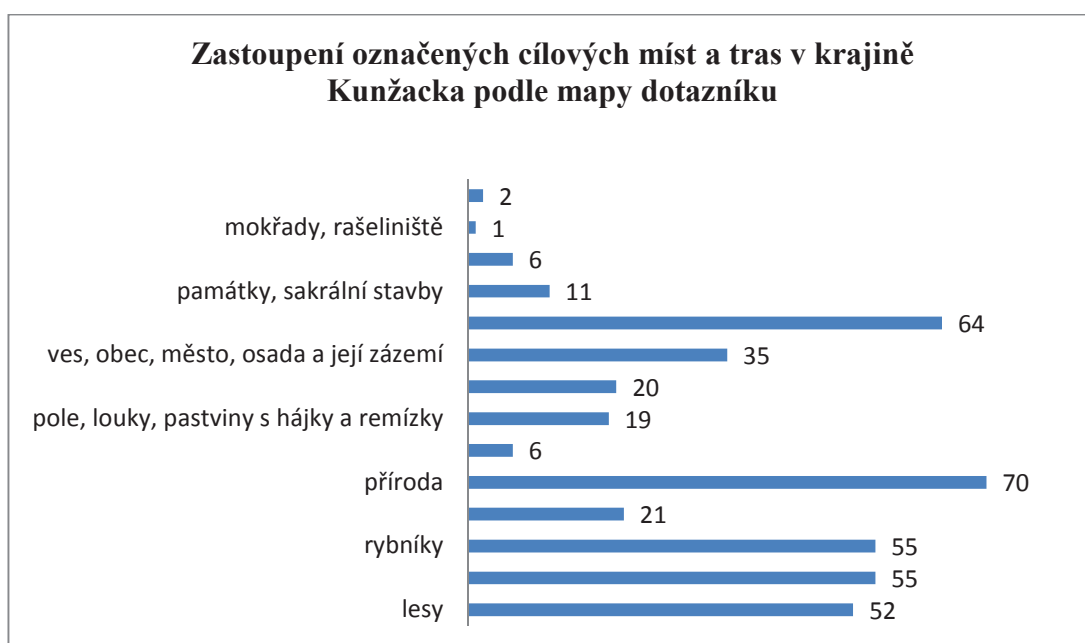
Obr. č. 23, Vysoký kámen

Obr. č. 24, Kaproun

Graf č. 40, Zastoupení označených cílových míst a tras v krajině Kunžacka podle mapy dotazníku

Byl vytvořen mapový výstup, který znázorňuje jednotlivé trasy a místa podle vzdálenosti od obce Kunžak (Příloha č. 3.2).

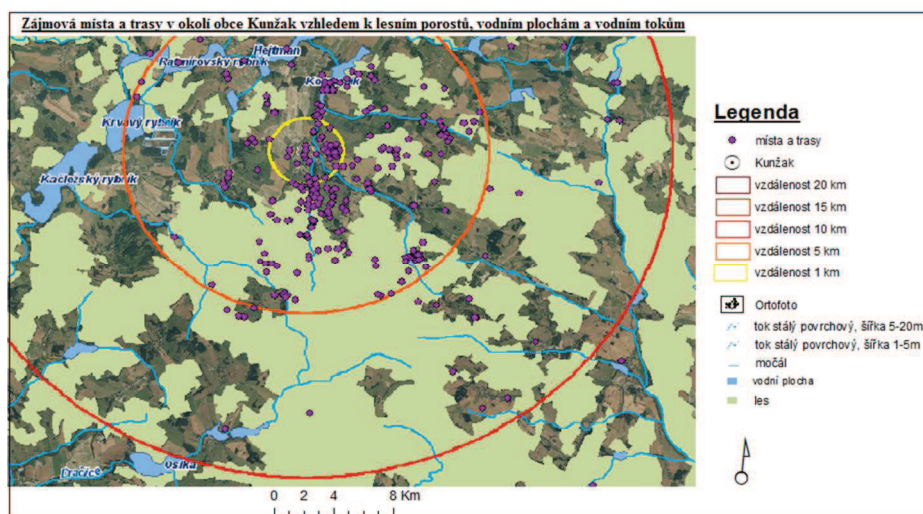
Většina oblíbených míst a tras se nachází v bezprostřední blízkosti obce nebo v okruhu 5 km a jsou tak dostupné pro každodenní či jen časté vycházky, rekreaci a sportovní aktivity v místní krajině. V rámci obce se obyvatelé pohybují převážně pěšky (Příloha č. 3.3). Do 5 km se k chůzi přidává jako dopravní prostředek kolo v případě vyhledávání sportovní aktivity nebo okrajově auto, které zvyšuje komfort dopravy např. pro starší obyvatele (Příloha č. 3.4).

Ve větších vzdálenostech se nachází převážně cílové destinace pro výlety a sportovní aktivity, kde se pohybují respondenti s převahou na kole (Příloha č. 3.5). Zde můžeme uvést zříceninu hradu Landštejn, v jehož blízkosti se nachází i lanový park, který je oblíbeným cílem turistů a cyklistů a to nejen proto, že je historickou a kulturní památkou, ale i proto, že se zde koná mnoho kulturních akcí. Významnými

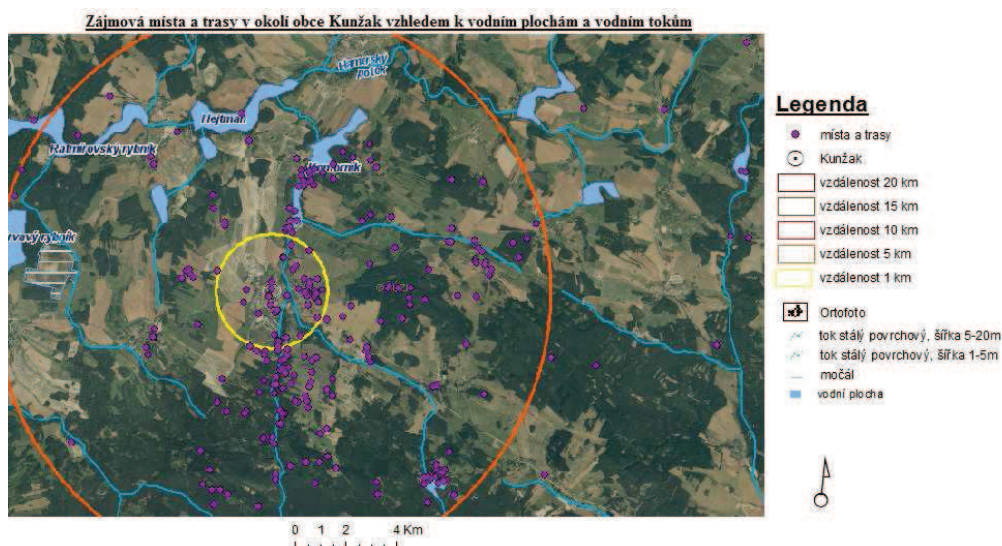
výletními lokalitami jsou ale i Kaproun a Vysoký (Markův) kámen, které poskytují požitek spíše z přírodního prostředí. Do Kaprouna vede úzkokolejná trať a tato zastávka s kuriózním památníkem Járy Cimrmana je rovněž výchozím bodem značených turistických tras. Vysoký kámen je nejen krajinnou dominantou, ale nachází se zde i ojedinělé kamenné útvary.

Bylo porovnáno i rozmístění míst vzhledem k lesním porostům (Příloha č. 3.6) a vodním lokalitám (Příloha č. 3.7).

Obr. č. 25, Oblíbená místa a trasy vzhledem k lesním porostům a vodním lokalitám

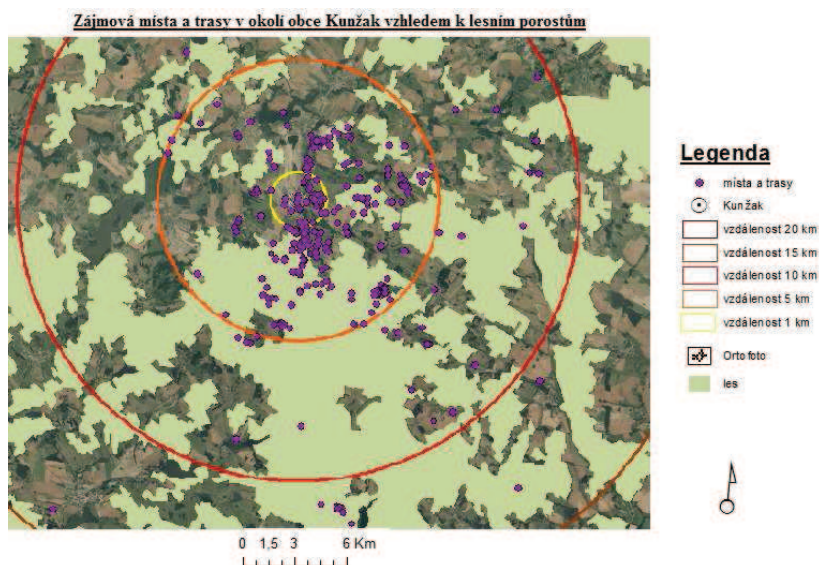

Obr. č. 26, Oblíbená místa a trasy vzhledem k vodním lokalitám

Obr. č. 27, oblíbená místa a trasy vzhledem k lesním porostům

Tyto lokality s vyhledávanými oblíbenými místy a trasami korespondují. Je zde nutné podotknout, že lesy, rybníky a potoky patřily podle výzkumu k nejvyhledávanějším místům v krajině.

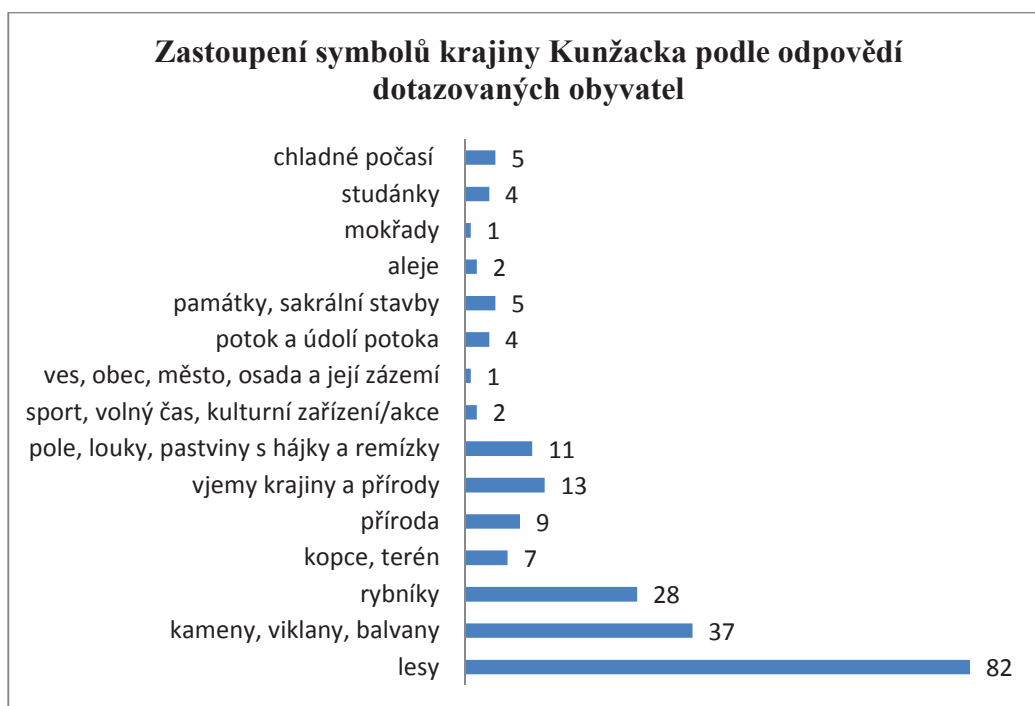
Lesy se objevují vzhledem k lesnatému charakteru krajiny téměř v okolí všech zjištěných míst: lesy údolí Struha, lesy s viklany a balvany ve směru na Suchdol, okolo rybníka Komorník, lesy směrem k Vysokému Kamenu nebo lesy a lesní průseky s výhledy ve směru na Střížovice. Převládají zde pocity klidu, kdy si lidé užívají slunce vítr a vůně a vyčistí si zde hlavu.

Vodní lokality zahrnují potoky a množství rybníků, které se vyskytují ve zdejších lesích. Jedná se o rybníky chovné (Nový rybní, Bajgar, Kačlehy), přírodní rašelinné (u Kaprouna), nebo rybníky využívané pro rekreaci (Komorník, Zvůle, Chytrov, Blata, Osika, Malý Ratmírov). Pojí se tím i pocity, kdy si kromě pocitů klidu, užívání si slunce, větru a vůní dopřávají i požitek z fyzické aktivity a cítí se být součástí skupiny lidí.

Symboły krajiny

Zajímavé porovnání k oblíbeným místům a trasám nabízí vyhodnocení vnímaných symbolů krajiny (Graf č. 41) znázorněných i v mapovém výstupu (Příloha č. 3.10).

Graf č. 41, Symboly krajiny

Z dosažených výsledků lze říci, že zdejší lidé považují za symbol krajiny lesy, které hrají i dominantní roli při volbě oblíbených míst. Stejně tak je tomu i v případě kamenů a rybníků. Jako symboly krajiny byly zchyceny i pole, louky a pastviny s kamenitými remízky. Kameny, či balvany hrají v místní krajině opravdu velkou roli. Nemálo respondentů považuje za symbol i nehmatatelné prvky, lépe řečeno vjemy, které zahrnují ticho, čistý vzduch, krásu, vůni a klid. Zajímavým fenoménem této krajiny je i označované chladnější počasí, což si může opravdu vyzkoušet každý.

Většina symbolů měla opět velmi obecný charakter, ale našly se i symboly konkrétní, které jsou znázorněny v mapovém výstupu a uvedeny pro porovnání do souvislosti s oblíbenými místy v krajině (Příloha 3.11). Tyto symboly se nachází v zázemí samotné obce, jejím bezprostředním okolí a do vzdálenosti 5 km. Identifikováni byli: kostel sv. Bartoloměje, údolí Struha, rybník Komorník, lipové aleje, Rokytova dolina, staré fotbalové hřiště a nejvyšší bod oblasti Vysoký kámen. Tato mapa však zachycuje pouze konkrétní místa vnímaná jako symboly a ne všechny vyhodnocené symboly. Po porovnání zaznamenaných bodů v mapě, lze zjistit, že oblíbená místa jsou většinou hodnotnými lokalitami nejen z hlediska charakteru ale i pohledu vnímání dotazovaných obyvatel, kteří mnohé z označených míst přímo považují za symboly krajiny.

7. DISKUSE

Tato kapitola je věnována celkovému shrnutí poznatků a údajů, zpracovaných a vyhodnocených v rámci předkládané diplomové práce. Výzkum práce byl zaměřen na vztah obyvatel obce Kunžak ke svému okolí, a jaké vnímají hodnoty místní krajiny. Některé výsledky a informace jsou zde interpretovány v kontextu prací jiných autorů, kteří se zabývali stejnou či související tematikou. Vzhledem k tomu, že základem celého výzkumu bylo dotazníkové šetření provedené mezi obyvateli Kunžaku, jako respondenty, bylo získáno velké množství dat, která sebou nesla kromě výsledné výpovědní hodnoty i mnohá omezení, jež jsou rovněž diskutována.

Samotný dotazník nabízí široké pole působnosti v přístupu ke zpracování a následnému vyhodnocení získaných údajů. Nebylo možné zpracovat všechna data respondentů. Velké množství dat neneslo potřebné informace, vyskytovaly se např. odpovědi typu „nevím“ nebo nebyly informace uvedeny vůbec, a proto nemohly být při zpracování brány v potaz. Navíc z metodického hlediska muselo být při vyhodnocování hypotéz mnoho dat slučováno. I když bylo snahou data sloučit v souvislostech, s co nejlepší možnou výpovědní hodnotou, mohlo dojít ke zkreslení konečného výsledku. Během šetření bylo však získáno přímým kontaktem s dotazovanými i mnoho důležitých, podnětných a rozvíjejících informací, které práci s údaji zlepšily. Co se týče elektronicky vyplněných dotazníků, v mnohých případech se u otázek vyskytovaly chyby. Zřejmě z nepozornosti či z nedostatečného zaujetí. Odpovědi tak nemohly být využity nebo došlo i k vyloučení dat z celého výzkumu. Z pohledu respondentů se určitým omezením jevílo zadávání tras jako bodů. Nemohli tak zachytit celkovou linii trasy, ale pouze jedno konkrétní místo, čímž se někdy vytrácel smysl. Bylo sebráno 64 dotazníků v papírové podobě a 36 dotazníků bylo vyplněno elektronicky. Menší procento vyplněných dotazníků elektronicky může být vysvětleno buď malým počtem lidí, kteří i v dnešní době nevyužívají internet nebo špatnou dostupností emailové adresy jako osobního údaje.

Samotnými výsledky práce byly zjištěny podobné vztahy, které uvádějí i jiní autoři.

Maier a kol. (2012) zdůrazňuje ve vztahu k místu jeho význam. V tomto smyslu se v řešené krajině může jednat o typy míst a s nimi prokazatelně spojenými pocity a vjemy, nebo souvislost důvodů, proč lidé chodí do okolí s četností návštěv. Obyvatelé nejvíce navštěvují krajinu kvůli odpočinku, chodí na procházky, a to nejčastěji každý den, či alespoň několikrát do týdne. Tyto každodenní zkušenosti hrají podle Chromý (2003) hlavní roli při utváření tzv. place identity, kdy je místům dáván určitý význam a smysl.

Livingston (2008) považuje za určující pro vztah k místu délku života. Ta se podle výsledků jeví v počtu závislostí také jako velmi významná. Počet let života v obci je spjat jak s pocitem, který určuje vazbu (pocit být místní), tak i s pocitem,

kdy se člověk rád vrací do míst, které zná a které rád a často vyhledává. Löw (1992) tento souhrn emocí a znalostí považuje za důležitý pro celkové vnímání krajiny.

Lewicka (2008), Sádlo (1991) zdůrazňují pocity domova. Spojují je se zázemím člověka, rodinou a přáteli. Tyto pocity domova a pocity, že lidé do krajiny patří, se i v této práci jeví jako nejsilnější. Prohlubovali se jak s rostoucím věkem, s přítomností a životem lidí jim blízkých, tak i s konkrétními pocity, které lidé vnímají na označovaných místech. Librová (1988) spojuje pocity domova s místem narození, ale tímto výzkumem nebylo rodáctví v souvislosti s pocitem domova prokázáno.

Scanell a Gifford (2010) přisuzují velkou úlohu ve vztahu k místu lidem, předkům a historii. Výsledky práce sice potvrzují závislost na předcích a lidech, ale jako místa byly nejvíce zmiňovány prvky jako lesy, rybníky, kamenné útvary, tedy fyzická stránka krajiny. Jedná se v převaze o místa spojená s přírodním charakterem nikoliv kulturním a historickým. Higaldo a Hernández (2001) oponují těmto údajům vlastním výzkumem, kde porovnávali fyzické a sociální prostředí a prokázali podstatný vliv převážně sociálního charakteru. Shoduje se s nimi i Schama (2007), který přisuzuje větší roli kulturním jevům před přírodními. Fyzickému uspořádání přikládají Williams a Vaske (2002) důležitost při utváření identity míst.

Pouto k místu je často spojováno se vzpomínkami a prožitky z dětství. I obyvatelé Kunžaku, kteří se v obci narodili, mají v souvislosti s místní krajinou více vzpomínek. Podle Chromý (2003) a Williams a Vaske (2003) se pouto vytváří a prohlubuje s vykonávanou činností. Výzkumem však byla prokázána silnější vazba ke konkrétním požitkům, vjemům a než k činnostem a důvodům, proč lidé do okolí chodí.

Librová (1988) považuje za krajinnou hodnotu místo, které člověka naplňuje smyslem a připoutává ho ke krajině. Vzhledem k tomu, že zde označená místa naplňují smyslem vjemy požitky tak i pocit souznění, že člověk do krajiny patří, nelze než souhlasit, že vyhodnocené pocity a místa, která jsou současně i symboly krajiny, jsou významnými krajinnými hodnotami.

Tématika vnímání krajinných hodnot je velice obsáhlá. Nabízí i mnoho možností dalšího bádání, které by se mohlo zaměřit na rozdílnost prostředí obce a okolní krajiny, nebo konkrétní místa. Zajímavý pohled nabízí i Brown a Raymond (2007), kteří porovnávají jednotlivé charakteristiky v rozdílu vztahů s obyvateli a návštěvníky.

8. ZÁVĚR

V předkládané diplomové práci byla řešena otázka vnímání kulturních hodnot krajiny v okolí obce Kunžak a vztah žijících obyvatel k místní krajině. Cílem práce bylo zjistit, jaký mají obyvatelé vztah ke krajině svého bydliště, jak krajinu jako prostředí vnímají, a která místa si ve svém vztahu s krajinou spojují. V teoretické části bylo cílem vypracovat rešerši literatury, která se vztahuje k projednávané tematice, a vytvoření povědomí o celkovém charakteru zdejší krajiny Kunžacka. V praktické části bylo cílem provést vlastní výzkum s vyhodnocením výsledků dotazníkového šetření a stanovených hypotéz. Tyto cíle byly podle osobního názoru splněny. Dotazník byl sám o sobě rozsáhlý a umožnil získání velkého množství dat, které by bylo možné zpracovat v mnoha variacích pohledů, ať už se jedná o samotné ukazatele, prostředí nebo o vztahy stanovených hypotéz. Obsáhnout všechny možnosti přístupu by byli vzhledem k rozsahu i velmi časově náročné. Výzkum tak umožňuje možnosti dalšího bádání.

Z pohledu vztahu ke krajině a místu bylo řešeno 60 hypotéz, které byly v 18ti případech prokázány. Prokázala se silná závislost na místě. Tato místa mohou nabývat mnoha hodnot z pohledu respondentů a výsledek je závislý na jeho vnímání. Vztah ke krajině je prokazatelně dán pocity domova, pocity, že do ní člověk patří, pocitem být místní, oblíbeností krajiny, její znalostí, vzpomínkami i radostí z návratu, když je člověk příliš dlouho pryč. Nejvíce jsou tyto pocity ovlivněny počtem let a spojitostí s předky. Vliv byl však doložen i v některých případech u věku, vzdělání, rodáctví. Důležitým aspektem je oblíbenost krajiny a konkrétní pocity v místech a trasách, které jim vtiskují hodnotu. Vzhledem k tomu, že tyto pocity a s nimi i místa dokážou naplnit potřeby místních obyvatel, stávají se společně s vnímanými symboly se pocity a místa stávají kulturními hodnotami zdejší krajiny. Vztah ke krajině je z velké míry dán sociálním charakterem. Důležitým poznatkem je, že za vnímané hodnoty jsou převážně považovány místa a prvky přírodního charakteru jako jsou lesy, rybníky, kameny, polní remízky a ostrůvky, údolí a kopce s výhledy nikoliv kulturní památky a historické objekty.

V celkovém pohledu lze vyvodit závěr, že lidé mají ke zdejší krajině kladný vztah. Nezáleží na tom, zda se zde narodili nebo ne. Zázemí, které vytváří místní lidé, rodina a okolní krajina, vytváří i pocit domova, pocit být místní a pocit, že do krajiny Kunžacka obyvatelé patří. Místa spojená s nejvýznamnějšími pocity klidu, užívání si slunce větru a vůní, kdy si vyčistí hlavu, odpovídají nejvyhledávanějším činnostem prováděným v místní krajině a to je odpočinek, procházky a rekreace. Odpovídá to i celkovému charakteru krajiny Kunžacka, která je vyhledávanou rekreační oblastí spojenou s jedinečným přírodním prostředím lesů, rybníků, rozlehlých údolí České Kanady s potoky a kamennými útvary. Není proto ani divu, že většina obyvatel se o krajině Kunžacka vyjadřuje právě jako o krajině České Kanady. Tento fakt se projevil i tímto výzkumem, kdy lidé označily převážně místa

v oblasti směřující od obce směrem k pohraničí, kde se krajina České Kanady rozprostírá.

9. ZDROJE LITERATURY

1. AOPK, (1996). Metodický pokyn (Návrh) odboru ochrany přírody MŽP ČR k uplatňování § 12, zákona č. 114/1992 Sb. Ochrana přírody, ročník 51, 9/1996. Praha: Environs. s. 226-227
2. AOPK (2003). Chráněná území v ČR. Svazek VIII., Českobudějovicko. Praha. 1. Vyd. 807 s.
3. Abram D. (2012). Erdgeschichte. Oya, 15 (2012). [cit 12.10.2014]. Dostupné z: <http://www.oya-online.de/article/read/762-erdgeschichte.html>
4. Bárta, F. a Kol. (2007). Krajina v České republice. Praha: Consult. 399 s.
5. Běhal P., (2011). Profesionální naplnění mladých pracovníků v mikroregionu Česká Kanada. PEF ČZU v Praze. Praha
6. Beránek, (2009). Aktivita 415 – Komplexní hodnocení krajiny v rámci projektu WD-44-07-1 – 415; Revitalizace území postiženého antropogenní činností na příkladu Podkrušnohoří. Univerzita J.E. Purkyně, Ústí nad Labem. Stažené z: fzp.ujep.cz/projekty/wd-44-07-1/dokumenty/aktivity/A415.pdf, cit. 15.11.2014
7. Breakwel, M.G. (1993). Social representations and social identity. University of Surrey, Guildford, Great Britain. Papers on Social Representations. Vol. 2 (3), 1-217
8. Brown, G., & Alessa, L. (2005). A GIS-based inductive study of wilderness values. International Journal of Wilderness, 11(1), pp. 14-18
9. Brown G., Raymond Ch. (2007). The relationship between place attachment and landscape values: Toward mapping place attachment. Applied Geography 27. 89 - 111.
10. CENIA, Národní geoportál INSPIRE, II.3 - Geologie, II.4 - Půda. Online [cit 12.10.2014]. Dostupné z: <http://geoportal.gov.cz/web/guest/home>

11. CENIA, Národní geoportál INSPIRE. ČGS: geologická mapa České republiky 1:500 000. Online [cit 12.10.2014]. Dostupné z: <http://geoportal.gov.cz/web/guest/map?wmc=http%3A//geoportal.gov.cz/php/wmc/data/52b453b0-d8ac-4fdc-be0f-3253c0a80137.wmc&wmcaction=overwrite>
12. Cílek, V. (2002). Tvář naší země – krajina domova. Člověk jako krajinotvorný činitel. 1. vyd. Lomnice n. Popelkou: Studio JB, s. 44-46. ISBN 80-86512-15-0
13. Cílek, V., Ložek V. a kol. (2011). Obraz krajiny: pohled ze středních Čech. Dokořán, Praha, 310s. ISBN 978-80-7363-205-2.
14. Cílek, V.(2012). Posvátná krajina. Vnímání krajiny, Sborník z konference krajina jako duchovní dědictví. Praha.: Obec širšího společenství českých unitářů. 1.Vyd. 77 s.
15. Černoušek, M. (1992). *Psychologie životního prostředí* 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova.
16. ČSÚ (2014). Český statistický úřad. Praha. online [cit 12.10.2014]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/home>
17. ČÚZK, 2010: Prohlížečské služby - WMS, Praha. online [cit 3.3.2015]. Dostupné z: [http://geoportal.cuzk.cz/\(S\(jwbkft5tlmcasnapu2fih5dx\)\)/Default.aspx?mode=TextMeta&side=wms.verejne&text=WMS.verejne.uvod&head_tab=sekce-03-gp&menu=311](http://geoportal.cuzk.cz/(S(jwbkft5tlmcasnapu2fih5dx))/Default.aspx?mode=TextMeta&side=wms.verejne&text=WMS.verejne.uvod&head_tab=sekce-03-gp&menu=311)
18. ČÚZK (2006) Mapa 1:50 000- turistická mapa, Česká Kanada a Slavonicko, Praha. 3.vydání, ISBN 978-80-7324-143-8
19. Daily, G. C. (1997). Introduction: what are ecosystem services? In G. C. Daily (Ed.), *Nature's services: Societal dependence on natural ecosystems*pp. Washington, D.C: Island Press. pp. 1-10.
20. Daniels, S. (1989). Marxism, culture, and duplicity of landscape. In:Peet, R., Trift, N. (Eds.), *New Models in Geography*. Undin Hyman, London. pp. 104 – 118
21. Day, Ch. (2002). *Spirit and Place*. Kidlington (England): Architectural Press. 253 s. ISBN 978-0750653596.

22. Demek, J. (1985). *Obecná geomorfologie* 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
23. Demek, J.(1999) *Vybrané kapitoly z krajinné*. Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita.
24. Evropská úmluva o krajině. Rada Evropy. online [cit 4.11.2014]. Dostupné z:[http://www.env.cz/AIS/web-pub.nsf/\\$pid/MZPTFFOG5UK2](http://www.env.cz/AIS/web-pub.nsf/$pid/MZPTFFOG5UK2).
25. Forman, R.T.T., Goudron, M. 1993. *Krajinná ekologie*. 1. vyd. Praha: Academia. 1993. 583 s.
26. Gojda, M. (2000). *Archeologie krajiny*. 1. vyd. Praha: Academia. ISBN 80-200-0780-6
27. Gregorová, T. (2012). *Česká Kanada – konstrukce regionu*. Západočeská univerzita v Plzni, Filosofická fakulta, Plzeň.
28. Hampl, M. a kol. (2001). *Regionální vývoj: specifika české transformace, evropská integrace a obecná teorie*. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta. 328 s.
29. Havrlant, M., Buzek, L. *Nauka o krajině a péče o životní prostředí*. Praha: SPN, 1985. 126 s.
30. Hay, R. (1998). Sense of place in developmental context. *Journal of Environmental Psychology*, 18, 5–29.
31. Hidalgo, M. C. & Hernandez, B. (2001). Place attachment: conceptual and empiric questions. *Journal of Environmental Psychology* (21). pp 273–281
32. Hogenová, A. (2012). *Krajina jako naše prodloužené tělo*. In *Vnímání krajiny, Sborník z konference krajina jako duchovní dědictví*. Praha. Obec širšího společenství českých unitářů. 1. Vyd. 77 s.
33. Hradecký, J., Buzek, L. (2001). *Nauka o krajině*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. 215 s. ISBN 80-7042-804-X.
34. Chráska, M. (2007). *Metody pedagogického výzkumu*. Grada Publishing a.s: Praha. 265 s.

35. Chromý, P. (2003). Vývoj krajiny a formování identity území: příspěvek k environmentálním dějinám na příkladu České Kanady. *Historická geografie* sv. 32, s. 115 - 134.
36. Holeček, J. (1973). *Naši. Výbor z epopoje*. 1. Vyd. Praha: Československý spisovatel, Slunovrat. 416 s.
37. Jackson, P. (1986). Urban ethnography. *Progress in Human Geography* (9). s. 157–176.
38. Jareš V. a kol. (2007). *Krajinná ekologie - výstup z grantového projektu FRVŠ č. 1269/2007/G4 "Interaktivní pomůcka pro výuku krajinné ekologie"*. online [cit 4.11.2014]. Dostupné z: <http://www.uake.cz/frvs1269/index.html>
39. Jirásko (2011). *Česká Kanada, Jindřichohradecko a Novobystřicko*. Praha-Litomyšl: Paseka s.r.o. 1. Vyd. 80 s. ISBN 978-80-7432-117-7
40. Jorgensen, B. S., & Stedman, R. C. (2001). Sense of place as an attitude: lakeshore owners attitudes toward their properties. *Journal of Environmental Psychology*, 21, pp 233–248.
41. Jung, C. G. (1997). *Výbor z díla: svazek II - Archetypy a nevědomí*. 1. vyd. Brno: Český překlad. 437 s. ISBN 80-85880-16-4.
42. Juřina, P. (2012). *Krajina archeologická*. In *Vnímání krajiny, Sborník krajina jako duchovní dědictví*. Praha. Obec širšího společenství unitářů. 1. vyd. 77 s.
43. Kaltenborn, B.P. (1997). Nature of place attachment: a study among recreation homeowners in Southern Norway. *Leisure Sciences* (19), pp 175–189
44. Keulartz et al. (2004). Concepts of nature as communicatives device: The case of Dutch nature policy. *Environmental values* (13), s. 81-99. In Maier a Kol. (2012). *Udržitelný rozvoj území*. Praha: Grada, 256 s.
45. Kněz (2005) Attachment and identity as related to a place and its perceived climate. *Journal of environment psychology* 25, pp 207 – 218
46. Kohák (2002). *Zelená svatozář*. Sociologické nakladatelství, Praha, 204s. ISBN 80-85850-86-9.

47. Klvač, P. (2009). Člověk, krajina, krajinný ráz. Brno: Masarykova Univerzita, Fakulta sociálních studií. 1.vyd. 91 s.
48. Kohout, M. (2012). Kdo obývá krajinu? Krajina - sídlo – vědomí. In Vnímání krajiny, Sborník z konference krajina jako duchovní dědictví. Praha: Obec širšího společenství českých unitářů. 1.vyd. 77 s.
49. Komárek, S. (2008). Příroda a kultura. 2. vyd. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-1582-2
50. Kopp, J. (2004). Nauka o krajině a životním prostředí: cvičení. 2. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita. 85 s. ISBN 80-7043-311-6.
51. Krafková (2001) Krajinou čertových kamenů, průvodce Kunžakem a jeho okolím. Beroun: MH. 1. Vyd. 127 s.
52. Krajina bez hranic. online [cit 15.1.2015]. Dostupné z: www.krajinabezhranic.cz
53. Kunžak. Oficiální stránky obce Kunžak. online [cit 15.1.2015]. Dostupné z: www.kunzak.cz
54. Kuča, K. (1998). Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku. III. Díl., Kolín-Míro. Praha: Libri. 1. Vyd. 952 s.
55. Kučera,Z. (2009). Jak vnímáme krajinu a její paměť - Geografické rozhledy 18(4), 6–7. online [cit 12.1.2015]. Dostupné z: http://www.academia.edu/6971386/Jak_vn%C3%ADm%C3%A1me_krajinu_a_jej%C3%AD_pam%C4%9B%C5%A5
56. Kupka, J. (2010). Krajinný kulturní a historický - vliv hodnot kulturní a historické charakteristiky na krajinný ráz naší krajiny. Praha: ČVUT v Praze. 180 s. 1. Vyd. ISBN 978-80-01-04653-1
57. Lewicka, M. (2008). Place attachment, place identity and place memory: restoring the forgotten city past. Journal of Environmental Psychology (28), pp 209 -231
58. Librová, H. (1988). Láska ke krajině? Brno: Blok. 1.vyd. 165 s.

59. LIPSKÝ, Z. (1999). Krajinná ekologie pro studenty geografických oborů. Praha: Karolinum. 129 s. ISBN 80-7184-545-0.
60. Livingston, M. et al. (2008). People's attachment to place - The influence of neighbourhood deprivation. Glasgow University. online [cit 3.11.2014]. Dostupné z: <http://www.jrf.org.uk/system/files/2200-neighbourhoods-attachment-deprivation.pdf>
61. Lokoč, R., Lokočová, M. (2010). Vývoj krajiny v České republice. Lipka – školské zařízení pro environmentální vzdělávání. 86 s. ISBN 978-80-904807-3-5.
62. LOWENTHAL, D. (2007). Living with and looking at landscape. *Landscape Research* (32), č. 5. s. 635–656.
63. Low, S. M., & Altman, I. (1992). Place attachment: a conceptual inquiry. In I. Altman, & S. M. Low (Eds.), *Place attachment*. New York: Plenum Press. pp. 1–12
64. Löw, J. Míchal, I. 2003. Krajinný ráz. Praha: Lesnická práce s.r.o.. 1.vyd. ISBN 80-86836-27-9
65. Lynch, K. (2004). *Obraz Města. The Image of the City*. Praha: BOVA POLYGON. 1. vyd. ISBN 80-7273-094-0
66. Maier, K. a kol. (2012). *Udržitelný rozvoj území*. Praha: Grada. 256 s.
67. Manzo, L. C., & Perkins, D. D. (2006). Neighborhoods as common ground: the importance of place attachment to community participation and development. *Journal of Planning Literature* (20). pp 335–350.
68. *Mapy České republiky* (2015). *Cykloturistická mapa*. online [cit 12.1.2015]. Dostupné z: <http://www.mapy.cz/cykloturisticka?x=15.6252330&y=49.8022514&z=8>.
69. *Mapy České republiky* (2015). *Cykloturistická mapa*. online [cit 12.1.2015]. Dostupné z: <http://www.mapy.cz/19stoleti?x=15.6252330&y=49.8022514&z=8>

70. Matoušek, V. (2010). Čechy krásné Čechy mé, Proměny krajiny, Čech v době industriální. Praha: Krigl. 381 s.
71. Mezera, A. et al. (1979). Tvorba a ochrana krajiny. Praha: SZN. 474 s.
72. Moldan (2012). Ekosystémové služby a biologická rozmanitost. online [cit 10.11.2014]. Dostupné z: <http://www.moldan.cz/index.php/starsi-clanky/83-aktuality/148-ekosystemove-sluzby-a-biologicka-rozmanitost>
73. Muranský, S., Naumann, P., 1970-1980. Krajinářské hodnocení ČSSR
74. MŽP (1992). Zákon č 114/1992 Sb. Zákon o ochraně přírody a krajiny, Platná právní norma. online [cit 4.9.2014]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589e7dc0591c125654b004e91c1?OpenDocument>
75. MŽP (1992). Zákon č. 17/1992 Sb. zákon o životním prostředí. Platná právní norma. online [cit 4.9.2014]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/5b17dd457274213ec12572f3002827de?OpenDocument>
76. Neuhäuslová Z. (2001). Mapa potenciální přirozené vegetace České republiky. Academia, Praha, 341s. ISBN 80-200-0687-7.
77. Norberg, Schulz, Ch. (1994). Genius loci. K fenomenologii architektury. Praha: Odeon. 1. vyd. ISBN 80-207-0241-5
78. Novotná, D. (2001). Úvod do pojmosloví v ekologii krajiny. Praha: MŽP+Enigma. 399 s. ISBN 80-7212-192-8.
79. Plesník, J. (2013) Ekosystémové služby nejsou anonymní. Ochrana přírody 5/2012. online [cit 12.2.2014]. Dostupné z: <http://www.casopis.ochranaprirody.cz/Vyzkum-a-dokumentace/ekosystemove-sluzby-nejsou-anonymni.html>
80. Prudký, J. (2008). Humna – přechod sídla do krajiny. In: Tvář naší země – krajina domova. Lomnice n. Popelkou: Studio JB. 1. vyd. s. 77-81. ISBN 978-80-86512-41-9

81. Quitt, E. (1971). Klimatické oblasti Československa. Brno.
82. Relph, E. (1976). Place and Placelessness. Pion, London.
83. Riley, R.B. (1992). Attachment to the ordinary landscape. In: Altman, I., Low, S.M. (Eds.), Place Attachment. Plenum Press, New York.
84. Rokytová M. (1996). Kunžak – práce k postupové zkoušce, ZČU v Plzni, Pedagogická fakulta.
85. Rozkošný, R., Trnka, P. (1992). Přírodní a historické podmínky vývoje životního prostředí na jižní Moravě. In XXI. Mikulovské symposium 1991. Brno: MU Brno, VŠZ Brno.
86. Sádlo, J. (1991). Krajina jako interpretovaný text Sb. archeologie a krajinná ekologie-Most
87. Sádlo, J. a kol. (2005). Krajina a revoluce (významné přelomy ve vývoji kulturní krajiny českých zemí). Praha:Malá Skála. 2. Vydání, 247 s. ISBN 80-86776-02 – 6
88. Scanell, L., Gifford R. (2010). Defining place attachment: A tripartite organizing framework. Journal of Environmental Psychology 30/2010. s. 1–10
89. Seják J. a kol. (1999). Oceňování pozemků a přírodních zdrojů. Praha: Grada. 251 s. ISBN 80-7169-393-6.
90. Semorádová, E. (1989). Ekologie krajiny. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem. 130 s. ISBN 80-7044-224-7
91. Sherrouse, B.C. et al. (2011). A GIS application for assessing, mapping, and quantifying the social values of ecosystem services. Applied Geography 31/2011. s. 748-760
92. Schama, S. (2007). Krajina a paměť. Praha: Argo, Dokořán. Sv. 6. 702 s.
93. Skaloš, J. a kol (2007). Hrochův Týnec v proměnách století. Vyd. 1. Hrochův Týnec: Obec Hrochův Týnec. 47 s. ISBN 978-80-254-0566-6.

94. Sklenička, P. (2003). *Základy krajinného plánování*. Praha: Naděžda Skleničková. 1. vyd. 321 s. ISBN 80-903206-1-9.
95. Stalmachová, B. (1996). *Základy ekologické obnovy průmyslové krajiny*. Ostrava: Vysoká škola Báňská - Technická univerzita Ostrava. 1. dopl. Vyd. 155 s. ISBN 80-7078-375-3.
96. Stephenson, J. (2008). The Cultural Values Model: An integrated approach to values in landscapes, *Landscape and Urban Planning* 84/2008. pp. 127–139
97. Stibral, K. (2005). *Proč je příroda krásná? Estetické vnímání přírody v novověku*. Praha: Dokořán. 1.vyd. 202 s. ISBN 80-7363-008-7
98. Stibral, K. (2012). *Současná estetika a krajina*. In *Vnímání krajiny, Sborník z konference krajina jako duchovní dědictví*. Praha: Obec širšího společenství českých unitářů. 1.vyd. 77 s.
99. Svobodová, K. (2011). *Krajinný ráz. Krajina a krajinný ráz ve strategickém plánování*. Praha: FA ČVUT v Praze. 22 s. online [cit 5.11.2014]. Dostupné z: http://cvut.mapovyportal.cz/percepce_krajiny.pdf
100. Swanwick, C. (2009). Societys attitudes to and preferences for land and landscape: *Land use policy* 265. pp 562 – 575
101. Trnka, P. (2007). *Proměny krajiny venkova a role rozptýlené zeleně v krajině*. Rukopis pro ICV - CŽV MZLU v Brně. Brno: MZLU v Brně.
102. Tuan, Y. (1974). *Topophilia: A study of environmental perception, attitudes, and values*. Englewood Cliffs, N.J: Prentice Hall.
103. ÚAP ORP JH, (2012). *Územně Analytické Podklady ORP Jindřichův Hradec*. MÚ, Jindřichův Hradec. online [cit 12.12.2014]. Dostupné z: <http://www.jh.cz/cs/mestsky-urad/odbory-uradu/odbor-vystavby-a-uzemniho-planovani/oddeleni-uzemniho-planovani/uzemne-analyticke-podklady-2014.html>
104. UNEP (2009). *Ecosystem and Human Well-being – A Framework for Assessment: Část 2, Ecosystem and their Services*. Dostupné z: <http://www.unep.org/maweb/documents/document.305.aspx.pdf>

105. ÚÚR. Krajina. B 2.3, s. 1 – 14. online [cit 3.9.2014]. Dostupné z: http://www.uur.cz/principy/konference/KapitolaB%5CB23_Krajina_20060919.pdf
106. Vackář, D. (2010). Ekosystémové služby: globální pohledy, indikátory a příklady. *Životní prostředí*. Vol. 44, č. 2, s. 65 – 69. online [cit 4.11.2014]. Dostupné z: http://147.213.211.222/sites/default/files/2010_2_065_069_vackar.pdf
107. Williams, D.R. & Vaske, J.J. (2003). The measurement of place attachment: Validity and generalisability of a psychometric approach. *Forest Science*, 49(6), s. 830-840
108. VOREL, I. Prostorové vztahy a estetické hodnoty. In: *Péče o krajinný ráz – cíle a metody*. Ed. I. Vorel, P. Sklenička. Praha: ČVUT, 1999. s. 20-27. ISBN 80-01-01979-9.
109. VOREL, I. Žďárské vrchy – hodnocení území CHKO z hlediska krajinného rázu. *Ochrana přírody*, ročník 52, 1/1997. Praha: Environs, Agentura ochrany přírody a krajiny, 1997. s.11-15.
110. Vorel, I. a kol. (2004 a 2006). Metodický postup posouzení vlivu navrhované stavby, činnosti nebo změny využití území na krajinný ráz. Praha: ČVUT. 22 s. ISBN 80-903206-3-5.
111. Zemánek, J. (2012). Jak ladit s řečí země - k ekologii a etice jazyka Davida
112. Arama. In *Vnímání krajiny, Sborník konference: krajina jako duchovní dědictví*. Praha: Obec širšího společenství českých unitářů. 1. Vyd. 77 s.
113. Zuska, V. (2009). Krajinný ráz a „lidová“ estetika. In: Klvač, P. (Ed.).
114. Člověk, krajina, krajinný ráz. Masarykova univerzita, Brno, s. 22-28.
115. ŽÁK, L. (1942). Zahrada, sad, krajina jako obytný prostor. In *Byt a krajina:3. svazek edice Texty o architektuře*. Dvořáková, D. Praha: Arbor vitae, 2006. s. 69 – 88. ISBN 80-86300-78-1.

10. PŘÍLOHY

Seznam příloh:

Příloha č. 1 Dotazník

Příloha č. 2 Hypotézy

- 2.1 Vztah počtu let života v obci a pracovní pozice
- 2.2 Vztah pohlaví a tím, zda je či není dotazovaný rodák
- 2.3 Vztah důvodu přistěhování a dotazu „Žije či žil někdo z vašich předků v Kunžaku nebo jeho okolí?“
- 2.4 Vztah dotazu „Žije či žil někdo z vašich předků v Kunžaku nebo jeho okolí?“ a dotazu "Cítíte se být místním člověkem"
- 2.5 Vztah pohlaví a pocitu být "místní člověk"
- 2.6 Vztah věku a dotazu „Cítíte se být místním člověkem?“
- 2.7 Vztah počtu let života v obci a dotazu „Cítíte se být „místním člověkem““
- 2.8 Vztah věku a dotazu „Co se podílí na pocitu být „místním člověkem““
- 2.9 Vztah počtu let života v obci a dotazu "Co se podílí na pocitu být místním člověkem"?"
- 2.10 Vztah počtu let v obci a tvrzení "těším se zpět, když jsem dlouho pryč"
- 2.11 Vztah počtu let života v obci a tvrzení „znám velmi dobře místní krajinu“
- 2.12 Vztah dotazu, zda je dotazovaný rodák/nerodák a tvrzení „Znám velmi dobře místní krajinu“
- 2.13 Vztah dotazu, zda je dotazovaný rodák/nerodák a tvrzení "těším se zpět, když jsem dlouho pryč"
- 2.14 Vztah dotazu, zda je dotazovaný rodák/nerodák a tvrzení „Mám rád místní krajinu“
- 2.15 Vztah dotazu, zda je dotazovaný rodák/nerodák a tvrzení „Je to moje nejoblíbenější krajina“
- 2.16 Vztah dotazu, zda je dotazovaný rodák/nerodák a tvrzení „Mám v souvislosti s místní krajinou mnoho vzpomínek“
- 2.17 Vztah dotazu, zda je dotazovaný rodák/nerodák a tvrzení „Místní krajina mě výrazně ovlivnila“
- 2.18 Vztah dotazu, zda je dotazovaný rodák/nerodák a tvrzení „Cítím, že do této krajiny patřím“
- 2.19 Vztah dotazu, zda je dotazovaný rodák/nerodák a tvrzení „Cítím se zde doma“
- 2.20 Vztah pohlaví a tvrzení "Cítím se zde doma"
- 2.21 Vztah pohlaví a tvrzení "Cítím, že do této krajiny patřím"
- 2.22 Vztah věku a tvrzení „Cítím, že do této krajiny patřím“
- 2.23 Vztah věku a tvrzení „Cítím se zde doma“

- 2.24 Vztah dotazu, zda žije/žil někdo z předků v Kunžaku či okolí a tvrzení „Cítím se zde doma“
- 2.25 Vztah dotazu, zda žije/žil někdo z předků v Kunžaku či okolí a tvrzení „Cítím, že do této krajiny patřím“
- 2.26 Vztah dotazu, zda žije/žil někdo z předků v Kunžaku či okolí a tvrzení „Místní krajina mě výrazně ovlivnila“
- 2.27 Vztah mezi tvrzením "Je to moje nejoblíbenější krajina" a tvrzením "Cítím se zde doma"
- 2.28 Vztah vzdělání a tvrzení „Místní krajina mě výrazně ovlivnila“
- 2.29 Vztah vzdělání a tvrzení „Pro to, co rád/a dělám je místní krajina nejvhodnější“
- 2.30 Vztah dotazu "Jak často chodíte mimo město v okolí kunžaku“ a dotazu „Z jakých důvodů do místní krajiny nejčastěji chodíte“
- 2.31 Vztah vzdělání a dotazu „Z jakých důvodů obvykle do místní krajiny chodíte“
- 2.32 Vztah pohlaví a dotazu "Jak často chodíte mimo město v okolí Kunžaku"
- 2.33 Vztah věku a dotazu "Jak často chodíte mimo město v okolí Kunžaku“
- 2.34 Vztah dotazu, zda je dotazovaný rodák/nerodák a dotazu „Jak často chodíte mimo město v okolí Kunžaku“
- 2.35 Vztah dotazu, zda žije/žil někdo z předků v Kunžaku či okolí a dotazu „Jak často chodíte mimo město v okolí Kunžaku“
- 2.36 Vztah mezi tím jak často dotazovaní navštěvují krajinu a okolí Kunžaku a tvrzením "Je to moje nejoblíbenější krajina"
- 2.37 Vztah mezi tím jak často dotazovaní navštěvují krajinu a okolí Kunžaku a tvrzením "Mám v souvislosti s místní krajinou mnoho vzpomínek“
- 2.38 Vztah mezi tím jak často dotazovaní navštěvují krajinu a okolí Kunžaku a tvrzením „Místní krajina mě výrazně ovlivnila“
- 2.39 Vztah mezi tím jak často dotazovaní navštěvují krajinu a okolí Kunžaku a tvrzením „Znám velmi dobře místní krajinu“
- 2.40 Vztah mezi tím, jakým způsobem se v místní krajině dotazovaní pohybují a tvrzením „Znám velmi dobře místní krajinu“
- 2.41 Vztah tvrzení "Znám velmi dobře místní krajinu“ a tím jak se pohybují v trasách zadaných do mapové části dotazníku
- 2.42 Vztah dotazu "Jak často chodíte mimo město v okolí kunžaku“ a počtu zadaných tras do mapové části dotazníku
- 2.43 Vztah tvrzení "Mám rád místní krajinu“ a počtu zadaných tras do mapové části dotazníku

- 2.44 Vztah tvrzení "Znám velmi dobře místní krajinu" a počtu zadaných tras do mapové části dotazníku
- 2.45 Vztah typu trasy a nejdůležitějšího vjemu a pocitu z ní
- 2.46 Vztah tvrzení "Znám velmi dobře místní krajinu" a typu trasy zadané v mapové části dotazníku
- 2.47 Vztah dotazu "Jak často chodíte mimo město v okolí kunžaku" a typ trasy uvedené v mapové části dotazníku
- 2.48 Vztah tvrzení "Pro to, co ráda dělám je místní krajina nejvhodnější" a typu trasy z mapové části dotazníku
- 2.49 Vztah tvrzení "Pro to, co ráda dělám je místní krajina nejvhodnější" a nejdůležitější pocit na trase v mapové části dotazníku
- 2.50 Vztah tvrzení "Cítím, že do této krajiny patřím" a nejdůležitějšího pocitu z trasy zadané v mapové části dotazníku
- 2.51 Vztah dotazu "Jak často chodíte mimo město v okolí kunžaku" a způsob, jakým se dotazovaní v krajině pohybují.
- 2.52 Vztah tvrzení "Znám velmi dobře místní krajinu" a počtu zadaných míst do mapové části dotazníku
- 2.53 Vztah dotazu "Jak často chodíte mimo město v okolí kunžaku" a počtu zadaných míst do mapové části dotazníku
- 2.54 Vztah tvrzení "Mám v souvislosti s místní krajinou mnoho vzpomínek" a počtu zadaných míst do mapové části dotazníku
- 2.55 Vztah místa a nejdůležitějšího pocitu z těchto míst
- 2.56 Vztah tvrzení "Cítím, že do této krajiny patřím" a nejdůležitějšího pocitu z místa zadané v mapové části dotazníku
- 2.57 Vztah tvrzení "Pro to, co ráda dělám je místní krajina nejvhodnější" a nejdůležitější pocit na oblíbených místech
- 2.58 Vztah mezi pocitem být místní člověk a tvrzením "Je to moje nejoblíbenější krajina"
- 2.59 Vztah počtu let života v obci a pocitu, že do této krajiny dotazovaní patří
- 2.60 Vztah počtu let života v obci a tvrzení mám zde pocit domova

Příloha č. 3 Mapové výstupy

- 3.1 Typy zájmových tras v okolí obce Kunžak
- 3.2 Rozmístění zájmových lokalit podle vzdálenosti v okolí obce Kunžak
- 3.3 Způsob pohybu na zájmových trasách do vzdálenosti 1 km od centra obce Kunžak
- 3.4 Způsob pohybu na zájmových trasách do vzdálenosti 5 km od centra obce Kunžak
- 3.5 Způsob pohybu na zájmových trasách v okolí obce Kunžak
- 3.6 Zájmová místa a trasy v okolí obce Kunžak vzhledem k lesním porostům
- 3.7 Zájmová místa a trasy v okolí obce Kunžak vzhledem k vodním plochám a vodním tokům
- 3.8 Nejdůležitější pocity a vjemy na zájmových trasách v okolí obce Kunžak
- 3.9 Nejdůležitější pocity a vjemy na zájmových místech v okolí obce Kunžak
- 3.10 Zobrazení zachytitelných krajinných prvků a lokalit, které respondenti vnímají jako symboly místní krajiny
- 3.11 Zobrazení zachytitelných krajinných prvků a lokalit, které respondenti vnímají jako symboly místní krajiny vzhledem k vodním tokům a vodním plochám

Příloha č. 4 Místa a trasy